

MATEYU

Temane Peangamo MATEYUni Torumu Bokumu

TEMANE PEANGAMO

Mateyu, Mako, LLuku, Jono Keme, Enene Toringi Bokuma

Aku Bokumanga Ungu Pulu Mare

Yesusinge temanemondo “temane peangamo” nilimolomonga ungu pulumu Mako 1:1 molemo. Ye kisene Yesusi mana manie omba molopalie tepa andopa molorumu mele temanemo bokuna toringi. ‘Makone boku te ou torumu. Mateyu LLukutolone pe toringili. Jonone paa pe boku torumu.’ ningu pilimele. Makone torumu bokumu ponjili mele, Mateyu LLukutolone toringili bokutolo sulu mele. Kanu boku yepoko temane kinie ungu kinie molemo mele telu sipemo. Nakolo Jonone konopuni pilipelie bokuna torumu mele lupe. Yuni torumu bokuna temane molemomo sike Yesusinge temanemola nakolo ye yepokone temane aisili toringime yuni naa topa, Yesusini nirimu ungu aisili Jono yuni mindi torumu, ye yepokone naa toringi. Ye kise akumane bokuma walu naa toringi. Enene yu mele mele ‘Yesusi molorumu mele kinie ungu mane sirimu unguma kinie yambomane pilkulie konopuni apuruku pilku teangi.’ ningu temanema pilku apuruku bokuna toringi.

Mateyu kinie Jonotolo mindi Yesusi lombili andoli yetolo molokolo Yesusi pulu monjipe yunge kongonomo andopa terimu kinie pea andoringi, yuni terimu mele sumbi siku kanokolo, nirimu unguma sumbi siku piliringili. ‘Boku Mako ye Makone sike boku torumu liemo Yesusi lombili andorumu ye Pitane temane topa sirimuma pilipelie bokuna torumu.’ ningu pilimele. Yambo marene pilkulie ‘Mateyu LLukutolone Makone ou torumu bokumu kanokololie mare manda lelko toringilinje.’ ningu pilimele. LLuku yu konopu pilipe konginjili ye doketamo molopalie, Yesusi molopa andopa terimu mele yuyu andopa walsipe pilipe, temane aisili mimi sipe pilipe bokuna torumu (Kolosi 4:14, LLuku 1:1-4).

Yesusi yu sike Pulu Yemonga kandi Malo nakolo yu mana ye molombando meringi yambomanga anda kolepalime Mateyu LLukutolone temane bokuna toko

(Mateyu 1:1-17, LLuku 3:23-37); yu meringi mele temanemo kanu yetolone mindi toringilila.

Ungu te kamu piliéni: Ye talo molo yepokone temane telumu toringi kinie kanokolie, akuma pali mimi siku kanokolie laye lupe lupe toringi mele kanani.
Ya ungu pulumu pora nikimu.

I Bokumunge Ungu Pulu Mare

Ungu pulu mare inie yakondo gomo 1 molemo.

Imbi Mateyunge ungu pulumu “Ailimuni we sirimumu”. Yu Romo gapomano kou takisi linjili yemo molopili Yesusini yundu “Na lombili oi.” nirimu. Yunge imbi te LLipai (Mako 2:14,15, LLuku 5:27-29). Yuni boku Mateyu sike torumu nimbe para silimo ungu te bokumunge sukundu naa nimbe molemo. Nakolo koronga ou pilipe konginjili perimu yambo marene pilkulie ‘Mateyuni sike torumu.’ ningu piliringimunge kinié kepe aku sipu nimbu pilimolo.

Mateyuni Yesusinge temanemo bokuna tombando ‘Pulu Yemone yunge yambomando “Walse ene nokopa konjimbe ye nomi te ene molongena lipu mundumbu.” nimbe, ou nimbe panjipe mako torumu yemo, Yesusi yu kanu yemo omba molorumu mele Isirele yambomane paa pilkulie “Yu sike aku yemo.” ningu tondolo munduku piliengi!’ nimbe, Yesusinge temanemo tombando kanu ye nomi Kirasimu pe omba molopa temba mele ou Yesusi mana manie omba naa molopili ou ningu siringi mele Yesusini omba molopa terimu temanema wale aisili topa sirimu. Pe wendo ombá mele ou ningu siku bokuna toringi ungu mare Mateyuni mindi nimbe sirimu (Mateyu 1:22-23, 2:15, 2:17-18, 2:23, 4:14-16, 8:17, 12:17-21, 13:35, 27:9-10). “Ye nomi kingi Depisini kalopa lirimu yemo” wale aisili bokuna torumula, akumunge pulumu telu sipemo. Pulu Yemo ye nomi kingimu molombamonga ungu aisili bokuna torumula.

Yesusini ungu mane sirimu aisili bokuna torumu (Mateyu kolomongo aili 5-7 pali, 10 pali, 13 pali, 18 pali, 24-25 pali).

Ungu pulu mare boku ambolkonomonga alsena paa anjukundu i sipe mele molemo kanani: “23. Krais”, “32. Pikinini 32.1 Bilong Devit, 32.2. Bilong God, 32.3. Bilong Man”, “20. kingdom”.

Ya ungu pulumu pora nikimu.

1 ¹Isirele yambomanga ou pulu pulu anda kolepa, Eporayamo kinie pe yandopa ²enenga ye nomi kingi aili, Depisi kinie eltene Yesusi Kirasi kalko liringili mele i sipe:

²Eporayamone Aisake merimu;

Aisakene Jekopo merimu;

Jekopone Juda kinie Judanga angenupilime kinie merimu;

³Judane Peresi kinie Sera kinie merimu,

kanu yetolonga anumu Tema;

Peresini Esirono merimu;

Esironone Ramo merimu;

- ⁴ Ramone Aminadape merimu;
 Aminadapene Nasono merimu;
 Nasonone Sallimono merimu;
⁵ Sallimonone Boasi merimu, Boasi yunge anumu Reapa;
 Boasini Opete merimu, Opete yunge anumu Rute;
 Opetene Jesi merimu;
⁶ Jesini ye nomi kingi Depisi merimu.

Depisini Sollomono merimu. Sollomononga anumu
 ou Yurayanga ambo menumu molorumu.
 Pe Depisini kanu ambomo konopu monjipe
 Yuraya topa konjipe ambomo yu lirimu.

- ⁷ Sollomonone Riapoamo merimu;
 Riapoamone Apaya merimu;
 Apayane Eta merimu;
⁸ Etane Josipate merimu;
 Josipatene Joramo merimu;
 Joramone Asaya merimu;
⁹ Asayane Jotamo merimu;
 Jotamone Eyasi merimu;
 Eyasini Esikaya merimu;
¹⁰ Esikayane Manasa merimu;
 Manasane Emosi merimu;
 Emosini Josaya merimu;
¹¹ Josayane Jekonaya kinie yunge angenupilime kinie
 merimu. Josaya kolopili yunge malopili molangi opa
 tou yamboma Isirele yamboma kinie ongo opa
 tekolie toko munduku Isirele yambo aisili ka siku
 enenga kolea aili Bepillono mengo puringi.
¹² Ka siku mengo puringi kinie pe
 Jekonayane Sialtele merimu;
 Sialtelene Serapapele merimu;
¹³ Serapapelene Apayate merimu;
 Apayatene Ellayakimu merimu;
 Ellayakimuni Eso merimu;
¹⁴ Esone Sedoke merimu;
 Sedokene Ekimu merimu;
 Ekimuni Ellayate merimu;
¹⁵ Ellayatene Elliesa merimu;
 Elliesane Matano merimu;
 Matanone Jekopo merimu;
¹⁶ Jekopone Josepo merimu.

Josepo Maria menu. Josepone Maria ou naa lipili
 Maria yu ambolango olona monjipe molorumu.
 Pe ambo yetolo moloringili kinie
 Mariane Yesusi merimu.

„Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye nomi te lipu mundumbu.” ou
 nimbe mako torumu yemo pe Yesusi aku yemo omba molorumuna, yunge
 imbi te pea sikulie ‘Kirasimu’ niringila.

¹⁷Eporayamo kinie Eporayamone yandopa yandopa kalopa lipe Depisi
 kalopa lipe terimu yema „Yesusinge,“ anda kolepa tene po moloringi. Pe
 Depisini yandopa yandopa ou Bepillono yambomane Juda yambo mare
 ka siku Bepillono anju naa mengo pangi anda kolepa tene pola moloringi.
 Bepillono ka siku mengo puringi kinie pe yandopa ye nomi Kirasimu
 kinie kalko liringi ye tene pola moloringi.

¹⁸Yesusi, Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.”
 ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu, yu meringi temanemo i sipe:

Yunge anumu Marianga pulu lerimu yambomane “Maria Josepone
 lipili.” ningu koronga niringi nakolo ou Josepo pea teluna naa peangili
 Mini Kake Telimuni Maria yunge olona ambolango te monjinjirimumu
 Maria yuyu pilirimu. ¹⁹Kanu kinie yunge ye Josepo yu ye sumbi nilimu
 molorumuna Maria ambolango monjirimu kinie pilipelie ‘Maria olie naa
 polopili.’ nimbe ‘Yambo aisili molangi yu temu mele nimbu para naa sipu
 yu yuyu molomba kinie kiyongo nimbu we “Kamu pui.” niembo.’ konopu
 lerimu.

²⁰Josepo aku sipe konopu lipe mundupe molopili Ailimunge angello
 tene Josepo uru kumbu sipelie nimbendo: “Josepo, ye nomi kingi
 Depisini kalopa lirimu yemo, Mini Kake Telimuni Maria ulu te terimuna
 yu ambolangomo olana monjilimo kene yu linindu pipili naa kolko li.”
 nirimu. ²¹“Yu kango kanopa limbe. Kanu kangomone yunge yamboma
 ‘Enenga konopuna ulu pulu keru telemelema pepili molkolie mindili
 nonge.’ nimbe ene lipe taponjipe, mindili nolemelka ulkena wendo lipe,
 yu kinie pea molko konjingi aulkena lipe monjimbe kene yunge imbi
 lelko “Yesusi” nieni.” nirimu.

²²Aku sipe wendo orumu ulumanga pali koronga ou Pulu Yemone ungu
 umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye tene ulu mare pe
 wendo omba ou nirimu mele kamu wendo orumu. Akumu i sipe:

²³“Pilieyo.

Ambo wenepo tene ambolango olona monjipelie
 kango te memba.

Kanu kinie yunge imbi lelko “Imenuele” ningi.”
 nirimu. I imbimunge ungu pulumu ‘Pulu Yemo olio kinie molemo’.

²⁴Josepo uru pepa makilipelie Ailimunge angellomone nirimu mele
 pilipe lipe tepalie ambomo lirimu. ²⁵Nakolo yu ambolangomo ou naa

mepili “Teluna naa peambili.” nirimu. Pe Mariane kango te merimu kinie Josepo yuni yunge imbi lepa “Yesusi” nirimu.

2 ¹Erote kolea Judia disiriki yambomanga ye nomi kingi molopili Mariane kolea Judia, Betellieme taonona Yesusi merimu. Kanu walemanga ena wendo oli koleana pilipe konginjili peli ye pokore alieli ‘Ulu mare wendo okomonje piliemili.’ ningu kombukandipime mimi siku kanoko moloringime kolea aili Jerusalleme ongolie ningindu:

²“Juda yambomanga ye nomi kingi molomba kango meringimu tena molemoye? Olio ena wendo olemo koleana molopolie ye te ye nomi kingi molomba meringimu lipe ora sili kombukandipi te pulu pulu wendo omba angilirimu kanopolie nirimulumuni, yu popo topo imbi ambolopo ola linjimulundu okomolo.” niringi.

³Ye nomi kingi Erote i ungumu pilipelie ‘Ye te yu kolo wangopa kingi molomba lepamo.’ nimbe pilipelie yu mini wale mundupe, Jerusalleme yamboma pali mini walela munduringi.

⁴Kanu kinie yuni Juda yambomanga Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime pali kinie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema pali kinie “Sukundu wai.” nimbelie ene walsipe pilipelie nimbendo: “Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu tena mengemondo niringiye?” nirimu.

⁵Enene yundu ningindu: “Kolea Judia sukundu Betellieme taonona yu menge. Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye [Maikane] pe aku sipe wendo ombamondo ou nimbe boku torumu akuna molemo kanumu. Yuni nimbendo:

⁶“Betellieme, kolea Juda lemo kolea te,
 yu kolea Juda sukundu kolea ailimenga
 yu kolea manie te molo.
 Yunge sukundu ye nomi aili te wendo ombá,
 akumuni nanga Isirele yambomanga
 sipisipi tapu yemo molopa ene nokomba.”
 nirimu kanumu.” niringi.

⁷Kanu kinie yambo lupema naa kanoko naa pilku molangi Erotene pilipe konginjili peli yema “Wai.” nimbe kombukandipimu pulu pulu wendo omba angilirimu walemo walsipe pilipelie nirimumuni, yundu ningu siringi kinie ⁸pilipelie enendo nimbendo: “Ene Betellieme puku kangomo wamoko koropayo! Kanoko lenjikulie na ongo ningu sieyo. Na kepe yu ombo popo topo imbi ambolopo ola linjembo.” nirimu.

⁹Kingimuni aku sipe nirimu pilkulie ene kelko puku kanopuringi.

Kanu kinie ena wendo oli koleana molkolie kombukandipi kanoringimu ene puringine kumbi lepa pumbe pupelie kangomo molorumu ulke imuna pupe ola angilirimu. ¹⁰Enene kombukandipimu kanokolie konopu

paa aili teko siringi. ¹¹Ulkena sukundu pukulie kangomo kinie anumu Maria kinie moloringili puku kanoko lenjiringi. Kanokolie kangomonga kumbikerena koporongo langoko ma kanokolie yu popo toko imbi ambolko ola linjiringi. Linjikulie ene wale peanga mengo oringime apisiku mele peangama wendo liku yu siringi. Kou gollo kinie, paura kalemele kinie mune paa toli paura te kinie, kopongo wele mune paa toli te kinie, aku melema yu siringi.

¹²Kanu kinie Pulu Yemone ene uru kumbu sipelie enendo nimbendo: “Ene Erote molemona kelko pu naa pangi, molo.” nirimu kinie pilkulie ene aulke tenga lupe ongolie ulkendo puringi.

¹³Kanu kinie pilipe konginjili peli yema kelko puringi kinie Ailimunge angello tene Josepo uru kumbu sipelie nimbendo: “Ye nomi kingi Erotene nondopa yunge ami yemando “Kangomo koroko toko konjipai!” nimbé kene nu ola molkolie kangomo kinie anumu kinie liku mengo kolea Isipindu kowa puku molopayo. Ne anju molkolie ningímuni, pe nane “Kelko yando wai.” nimbú kinie wangi. Ou molo.” nirimu. ¹⁴Aku nirimu kinie pilipelie Josepo ola molopalie ipulueli anungulutolo lipe memba Isipindu purumu. ¹⁵‘Erote kolomba kinie kelepo ulkendo pumulú.’ ningu ou Isipi anju moloringi. Aku teringimunge Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye tene ulu te pe wendo ombá ou nirimu mele kamu wendo orumu. Akumu i sipe:

“Pulu Yemone nimbendo:

“Nanga kangomondo

“Kolea Isipi munduku kelko
wendo oi.” nirindu.” nirimu.”

nimbe kanu ye [Osiane] nirimu kanumu.

¹⁶Kanu kinie anumu lapatolo Yesusi pea Isipi puku molangi, pilipe konginjili peli yemane Erote yu liku lou lenjiringi Erote yuni pilipelie mumindili paa pulumu kolorumu. Mumindili kolopalie ami ye marendo nimbendo: “Betellieme taono kinie Betellieme nondopa lemo koleama kinie kanumanga puku kango ponie talo omba puli kangoma kinie ponie talo naa pora nili kangoma kinie koroko toko konjipai!” nirimu. Kombukandipi kanoko pilipe konginjili peli yemane kombukandipimu pulu monjipe wendo omba angilirimu walemo yundu ningu siringi mele pilipelie ponie aku sipe nirimu.

¹⁷Aku sipe terimumunge koronga ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Jeremayane ulu te pe wendo ombá ou nirimu mele wendo orumu. ¹⁸Yuni nimbendo:

“Ene kolea Rama suku ungu te piliringi;

kola teringi pilku,

yambo kolemele kinie kola telemele mele

kola aku siku teringi piliringi.

Ambo Reselene yunge ambolangomanga kola terimu.
 Yu ‘Konopu pe nipili.’ ningulie teringi nakolo
 yunge ambolangoma naa moloringine
 yu kondo kolopa mindi molorumu.”

nimbe Jeremayane ou aku nirimu kanumu.

¹⁹Pe Erote kolumu kinie Ailimunge angello tene Josepo Isipi molopili uru kumbu sipelie nimbendo: ²⁰“Kangomo toko konjengi koropai.” nirimu yemo kolumu kene ola molko anumu malotolo liku mengo kolea Isirelendo kelko pui.” nirimu kinie ²¹pilipelie yu ola molopa anumu malotolo lipe memba Isirelendo purumu.

²²Nakolo Akellesi yunge lapa Erote kolo wangopa ye nomi kingimu molopa kolea Judia disiriki nokorumu pilipelie Josepo yu kanuna altopa pumbendo pipili kolumu. Kanu kinie Pulu Yemone uru kumbu sipelie nimbendo: “Marena tongenje kene akuna naa pui.” nimbe yundu lepi lepi torumu kinie yu kelepa kolea Gallilli disiriki pupe ²³akuna lerimu Nasarete taonona pupe molorumuna Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemane [Yesusi kinie] ulu te pe wendo ombá ou niringi mele kamu wendo orumu. Enene ningindu:

“Yambomane “Yu Nasarete taono ye te.” ningí.”

niringi kanumu.

3 ¹[Yesusi Nasarete taonona we molopili] No Linjili Jono omba kolea Judia disiriki sukundu kolea ku leline opa ungu nimbelle nimbendo: ²“Pulu Yemo ye nomi kingimu molomba walemo nondopa wendo ombá tekemo kene enenga ulu pulu keru teringi konopuna pelemoma munduku kelko konopu alowa teai.” nirimu.

³Kanu yemo [ou naa molopili paa koronga ou] Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Aisayane Pulu Yemonga ungu te nimbe sipe boku torumu. Kanu ungumu i sipe:

“Kolea ku leline yambo tenga kerena

ungu te nimbendo:

“Ailimu ombá aulkemo teko mimi tenjei.

Yu ombá aulke kangama

toko sumbi siei.” nikimu.”

nirimu. [Aisayane Jonone paa pe temba mele ou aku sipe nimbe panjipe boku torumu.]

⁴Jono yu kongi kemelenga indini teli wale te pakopa, kongi kilumuni teli kako te topalie, kulikumbe kinie pilimu no kinie aku langitolo mindi nomba molorumu. ⁵Kanu kinie kolea aili Jerusalleme yamboma kinie Jerusalleme lerimu kolea Judia disiriki pali yamboma kinie kolea Jodane pali yamboma kinie kanu yemo molorumuna pukulie niringimuni, ⁶no Jodane sukundu pukulie enene ulu pulu keru teringime ningu para siringi kinie yuni ene no linjirimu. ⁷Yuni [Juda yambomanga ye aili] Parisime

kinie Sadusime kinie aisili no lingindu oringi kanopalie nirimumuni, ene iri topalie nimbendo:

“Kolo topa yamboma tepa kenjili wambiyemonga waloma, Pulu Yemo mumindili kolomba walemonga naene “Ene talopa lelko pai.” nimu kinie ene ‘Pulu Yemone naa tepa kenjipili.’ ningu ‘No liemili.’ ningu okomeleye? ⁸Ene sumbi siku molko, ulu peangama mindi teko molonge kinie ene ulu pulu keru teringime paa sike munduku kelko konopu alowa tenge mele mona lemba. ⁹“Olio anda kolepa Eporayamone kalopa lirimuma molemolomonga yambo peangama molemolo.” ningu aku siku ningu naa pilieme. Nane ene nimbu sikiru: ‘Pulu Yemone i koumando “Eporayamone kalopa lirimu yamboma au leangi.” nilkenje kouma Eporayamone kalopa lirimu yamboma molemelka.’ nikiru. Ene Eporayamone kalopa lirimu yamboma molemelemonga uluri naa telemo.

¹⁰“Unju peko tomba loumu Pulu Yemone koronga unju puluna ambolopa ola lipe molemo. Unju mongo peanga naa tomba unjuma yuni peko topalie tepena kalomba. ¹¹Nane ulu pulu kerime siye kolko konopu alowa telemele yamboma sike no linjilio. Nakolo te na akilipe ombámo yuni [Pulu Yemonga] Mini Kake Telimu kinie tepemo kinie ene linjimbe [lingí]. I na akilipe ombá yemo yunge tondolomo paa olandopa, nanga tondolomo paa maniendopa. Na yu kinie manda molo. Yambo ailimenga kongono keru teli kendemande yambomane sike enenga ailimenga kongono keru tenjingindu kimbu su wendo linjilimele nakolo na akilipe ombámonga kimbu su wendo linjimbu kanu kongonomo paa olandopa mele nane tenjimbu kapola naa telka, [na ye paa keru].

¹²“Yuni yunge rasi witi apuruli apulu pokomo ambolopalie yunge rasi witi mongo kinie rasi witi kilu kinie apurumbendo molemo. Yunge rasi witi apuruli polomo tepa mimi tembando rasi witi pali ‘wendo liembo.’ nimbe apurupelie mongoma lipe rasi witi nosilimo mingine ‘Lepili.’ nimbe nosimbendo mingi topa, pe kiluma lipe maku topa tepe naa kumbulupe nomba pepa mindi pulimona kalomba.” nirimu.

¹³Jonone yamboma no linjipe molopili Yesusi kolea Gallili disiriki mundupe kelepalie nirimumuni, ‘Jonone na no linjipili.’ nimbe Jono no Jodane molorumuna yu purumu. ¹⁴Orumu kinie Jonone nimbendo: “Aku paa molo. Nane nu no nambe tepo linjembo ningu nikinuye? Nuni na no linjilinanje papu.” nirimu.

¹⁵Nakolo Yesusini pundu topa nimbendo: “Molo. Ulu kake teli uluma pali kapola tepili kene nikiru mele tei.” nirimu. Kanu kinie Jonone “Kapola.” nimbe yu no linjirimu.

¹⁶Yesusi no lipe pora sipelie nona sumbi sipe wendo orumu. Wendo ombá orumu kinie mulúmu kengeya lepa anju yando purumu, Pulu Yemonga Minimu, kera waembono mele, manie omba Yesusi molorumuna pupe kangine ola molorumu kanorumu. ¹⁷Kanu kinie muluna ola ungu te

wendo ombalie, “I nanga konopu monjilio kangomo. Yu kinie konopu sipu molio.” nirimu.

4 ¹Yesusi ʎno lirimu kinie Pulu Yemonga Minimu yu kinie omba molopalie nirimumuni, Minimu yuni ‘Kurumanga nomi depelemone yu kondi topili.’ nimbe Yesusi kolea ku leline memba purumu. ²Akuna Yesusi oli te koro talo mele langi naa noli we molopa perimu kinie yu engelene kolopa molorumu.

³Kanu kinie ʎkuruʎ kondi toli ʎSeteneʎ ombalie yundu nimbendo: “Nu Pulu Yemonga Malo liemo i kouma ‘Pillawa kaloli au lepili.’ ni.” nirimu.

⁴Nakolo yuni pundu topa nimbendo: “Pulu Yemonga bokumuni nimbendo:

‘Langimene mindi yamboma konde mololi ulu pulumu naa silimo.

Pulu Yemone ungu nilimoma pali pilku liku teko molonge kinie konde mololi ulu pulumu lingí.’

nimbe molemo.” nirimu.

⁵Kanu kinie depelemone Yesusi lipe kolea aili Jerusalleme, akumundu ‘kolea aili kake teli’ nilimu, akuna memba pupe Pulu Yemo popo toko kaloringi ulke tembelena memba, paa ola imuna pupe anjipelie nirimumuni, ⁶yundu nimbendo: “Nu Pulu Yemonga Malo liemo nu lipe taponjimbe kene pou ningu manie pui.” ʎnirimu.ʎ “Pulu Yemonga bokumuni nimbendo:

‘Pulu Yemone yunge angellomane

‘Nu ongo nokangi.’ nimbé.

Enene nu ‘Kou tene kepe na topili.’ ningu nu enenga kimene oko polko lingí.’

nimbe molemo kanumu. Aku sipe nirimu kene pilkulie aku siku tei.” nirimu.

⁷Yesusini yundu nimbendo: “Pulu Yemonga yambomando ungu te pea nimbe molemola. Akumu i sipe:

‘Pulu Yemo enenga Ailimuni “Tembo.” nilimo mele

‘Sike nilimonje molo kolo tolemonje kanamili.’

ningu enene yu manda manjiku na teangi.’

nimbe molemola kanumu.” nirimu.

⁸Altopa depelemone yu lipe mulu te paa olandopa lerimuna ola memba pupe anjipelie, yu ma koleama pali kinie koleamanga mele peangama pea lipe ora sipelie ⁹yundu nimbendo: “Nu nanga kumbikerena koporongo langoko manie molko na popo toko nanga imbi ambolko ola linjinu liemo i nu kanokono ma koleana lemo melema pali nu simbu.” nirimu.

¹⁰Kanu kinie Yesusini yundu nimbendo: “Setene, nu anju pa! Pulu Yemonga bokumuni nimbendo:

‘Pulu Yemo enenga Ailimu manjiku popo toko
imbi ambolko ola linjiku,
yunge kongonoma manjiku tenjiku molangi.’
nimbe molemo kanumu.” nirimu.

¹¹ Kanu kinie depelemo Yesusi yu mundupe kelepa yu purumu. Purumu kinie mulu koleana angelloma ongo Yesusi nokoringi.

¹² Kanu kinie [No Linjili] Jono ka siku ka ulkena panjiringi kinie pilipelie Yesusi kelepa kolea Gallilli disirikindu yando omba ¹³ Nasarete taonona ombalie nirimumuni, pe aku taonomo mundupe kelepa Kapeniame taono, nomu Gallilli kélona lerimu, akuna pupe ‘Kinié i koleamo nanga molombo kamu koleamo lepili.’ nimbe akuna molorumu. Kapeniame ye Sepullano kinie Napatallaitolone kalko liringili yamboma ou moloringi koleana lerimu. ¹⁴ [Kapeniame taonona pupe molorumumunge] koronga ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Aisayane ulu te pe wendo ombá ou nirimu mele kamu wendo orumu. Aisayane nimbendo:

¹⁵ “Sepullanone kalopa lirimu yamboma
pelemele koleamo kinie,
Napatallaine kalopa lirimu yamboma
pelemele koleamo kinie,
nomuna pulimo aulkemo no Jodane nekendo
lemo koleamo kinie,
kolea Gallilli wikindu yambo lupe aisili
molemele koleamo kinie,
aku koleamanga molemele yamboma
[paa sumbulu toline molemele].

¹⁶ Kanu yambo paa sumbulu toline molemelema
pa tondolo paa aili tepa teli te kanoringi.
Kololi ulu pulumu aki topa sumbulu tonjilimo
koleana pelemele yambomanga koleana
pa tenjikimu.” nirimu.

¹⁷ [Kapeniame omba molorumu] kanu walemonga Yesusini yamboma pulu monjipe unguma nimbe sipelie nimbendo: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokomba walemo nondopa wendo ombá tekemo kene [‘Pulu Yemo yuni nokomba yambomanga talapena sukundu molamili.’ ningu] ulu pulu keri telemelema munduku kelko konopu alowa teai.” nirimu.

¹⁸ Yesusi Nomu Gallilli kélona andopalie angenungulu talo kanorumu, akutolo Saimono kinie angenu Enderutolo oma lili wale te nomuna toko munduku moloringili kanorumu. Pe Saimononga imbi te Pita niringila. Oma liringili akumu eltenga kou kongono teringili kanumu. ¹⁹ Aku siku teko moloringili kanopalie nimbendo: “Na lombili wangili. Oma

lingilindu oma lili wale te liku nona manie mundulimbele kinie omama walena omba pelemo mele, pe ‘nanga kongonomo tengelendo nanga ungumu pilkulu ningu siliku andongele kinie yamboma nanga talapena sukundu ongo molangi.’ nimbu ‘Elte na lombili wale.’ nikiru.” nirimu.
²⁰Aku nirimu kinie pilkululie tamburembu eltenga oma lili walema munduku kelkololie Yesusi lombili puringili.

²¹Kanu kinie yu laye kolte wilsu pupelie angenungulu talo lupe kanorumu, akutolo Seperi malo Jemisi kinie Jemisi angenu Jonotolo, lapa Seperi kinie enenga nona andoli sipine sukundu oma lili walema toko tambulku moloringi kanopalie elte walsipelie “Na lombili wale.” nirimu.

²²Aku nirimu kinie pilkululie eltenga lapa Seperi kinie nona andoli sipimu kinie tamburembu munduku kelkololie Yesusi lombili puringili.

²³Kanu kinie Yesusi kolea Gallili disiriki sukundu koleamanga pali andopa, yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulkemanga yamboma ungu mane sipe, Pulu Yemo nondopa ye nomi kingimu molopa nokomba mele temane peangamo topa sipe, yambo kuru lupe lupe torumuma kinie kangine ulu aisili terimuma kinie tepa konde lirimu.

²⁴Yu terimu mele temanemo kolea Siria poropinji koleamanga pali anju anju purumu pilkulie enenga yambo kuru lupe lupe torumu yamboma kinie, mindili lupe lupe nongo moloringi yamboma kinie, yambomanga konopuna kuru molko amboloringi yamboma kinie, kuru kopalli torumu yamboma kinie, kimbu ki kukurumu yamboma kinie, yu molorumuna mengo oringi kinie yuni ene tepa konde lirimu. ²⁵Yambo paa aisili yu lombili puringi. Kolea Gallili disiriki yamboma kinie, ‘Kolea Aili Rureponga Talo’ niringi kolea yamboma kinie, kolea Judia disiriki lerimu kolea aili Jerusalleme yamboma kinie, kolea Judia sukundu lerimu we koleamanga moloringi yamboma kinie, no Jodane nekendo koleamanga yamboma kinie, paa aisili yu lombili puringi.

5 ¹Yesusini yambo aisili maku toko yu lombili puringime kanopalie ma pangine ola pupe molorumu kinie yu lombili andolime yu molorumuna oringi. ²Kanu kinie yuni ene ungu mane sipelie nimbendo:

³“Yambo konopuna koropa pulimo pilimele yamboma Pulu Yemo enenga ye nomi kingimu molopa ene nokolemomonga ene malo.

⁴“Yambo kola teko konopu keri pepili molemele yamboma Pulu Yemone “Ene konopu peanga pepa toembo topili.” nimbemonga ene malo.

⁵“Yambo taka lelko molko yambo lupema pilku molemele yamboma ma koleama pali Pulu Yemone ene simbe lingimunge ene malo.

⁶“Pulu Yemone “Teai.” nilimo ulu sumbi nilime tengendo waka kolko molemele yamboma manda molongemonga ene malo.

⁷“Yambo lupema kondo kolemele yamboma Pulu Yemone kondo kolombamonga ene malo.

⁸“Yambo konopu kake tepili molemele yambomane Pulu Yemo kanongemonga ene malo.

9“ ‘Yamboma konopu teluna pupili molangi.’ nilimele yamboma Pulu Yemone ‘Ene nanga ambolangoma.’ nimbemonga ene malo.

10“Pulu Yemone “Teai.” nilimo ulu sumbi nilime teko molemelemonga yambo lupemane ene mindili silimele [akumunge] Pulu Yemo enenga ye nomi kingimu molombamonga ene malo.

11“Na pilku molemele yamboma, ene nanga yamboma molemelemonga we yambomane ene ungu taka tonjiku mindili siku, ungu keru lupe lupema enenga bulkundu kolo toko ninjingi kinie ene malo.

12[Yambomane ene aku siku mele telemelemonga] ene mulu koleana pungí kinie kanuna Pulu Yemone ene mele kalopa konjimbe kene konopu paa aili teko siku konopu peanga pepili molayo. Yambomane kinié ene mindili silimele mele aku siku ene na molangi koro ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siliku andoringi yamboma we yambomane ene kepe mindili siringila kanumu.” [nirimu.]

13“Ene ma koleana yambomanga api kusa mele molemele. [Akumu mele peanga] nakolo yu songo na temba kinie ‘Yu kelepa songo tepili.’ nimbu ulu te manda temoloye? Yu kongono temba tondolo te altopa na pembamonga we topo ele temolo kinie yamboma kimbu kongono teko andoko kambilingi kinie papu.

14“Ene ma koleana yambomanga pa tenjilime molemele. Kolea aili ma pangine ola lembamo manda lopi na tenge. 15Yambomane tepe llame kandokolie mingine suku na panjilimele. ‘Melema kanangi, ulke sukundu pa tepili.’ ningu polo tenga ola nosilimele. 16Aku sipe mele ‘Olione ulu peangama telemolo mele yambomane kanokolie olionga Lapa, mulu koleana molemomo, kapi niengi.’ ningu enenga pa telemomone yamboma kanangi, pa tenjengi.” [nirimu.]

17“Nane ‘Pulu Yemonga ungu manema [Mosisini] bokuna torumu unguma kinie Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemane bokuna toringi unguma kinie ‘manie pupili.’ nimbé okomo.’ ningu na piliengi! Nane ‘Kanu unguma kamu manie pupili.’ nimbú naa okoro. ‘Aku ungumanga ungu pulu pelemoma kamu wendo opili.’ nimbú okoro. 18Nane enendo paa sike nikiru: Mulu matolo ou pora na nipili Pulu Yemonga ungu manemanga ungu wallo kolte kepe paa we manie na pumbe. Ungu manemanga pali ungu aili kangamanga pali kongonoma ou wendo ombá. 19Akumunge, yambo tene kanu ungu manemanga ungu mane kanga te kepe pulue topa, yambo lupema mane sipelie “Pulue tangi.” nimbé yambomo Pulu Yemo ye nomi kingi molopa nokolemo koleana yunge imbi paa manie molomba. Nakolo yambo tene kanu ungu manema pilipe lipe tenge panjipe molopa, yambo lupema mane simbe yambomo Pulu Yemo ye nomi kingi molopa nokolemo koleana yunge imbi paa olandopa molomba. 20Nane ene nimbu sikiru: Parisime kinie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma mane silimele

yema kinie enene ulu sumbi nilime telemele ulumanga olandopa ene we yambomane na tengi liemo, Pulu Yemo ye nomi kingi molopa yambo nokolemo talapena sukundu ene paa na puku molonge. „Kanu yemane ungu manema pilkulie telemele mele lupe. Pulu Yemone kanopa ulu sumbi nilime nimbe kanolemo mele lupe.” „nirimu.”

²¹ “Koro ou „Mosisini” anda kolepalimendo ungu mane te sirimumu ene pilimele. Kanu ungu manemo i sipe:

“Ene yamboma toko na konjengi.

Yambo topa konjimbe yambomo mongo limbe,

„kote pilimele yambomane,”

yu kote tenjikulie mongo liku singi.”

nirimu kanumu. ²² Nakolo kinié nane ene kanu ungu manemonga ungu pulumu i nimbu simbu tekero: Yambo tene yunge angenu kinie mumindili kolomba yambomo willisi kotena mengo puku kote tenjingi. Yambo tene yunge angenundu “Nu kamakoye?” nimbé yambomo poropinjili kotena mengo puku kote tenjingi. Yambo tene yambo tendo “Nu paa kongi mele aroma tolimu!” nimbé yambomo tepe koleana pumbe.

²³ “Aku siku tenge yamboma mongo lingi kene nuni ‘Pulu Yemone na kanopa peanga kanopili.’ ningu yunge melema tepena kaloli polona Pulu Yemo kongi molo kera popo toko kalko sinindu mengo ongolie nu angenane nu kinie we mumindili te kolomba pilkulie ninimuni, ²⁴ nu Pulu Yemo kalko sini melema Pulu Yemo popo toko kaloli polo alsekondo we lepili nosikulie kelko anju puku angenando “Teluna kapola kapola molambili.” ningu puku nipukulie, pe kelko ongo nu Pulu Yemo kaloni melema ongo yu kalko sieni.

²⁵ “Nu kote tenjimbe temba yambomo ‘Kapola kapola molambili ulu te teambo.’ ningulie welea teani. Aku na tenu liemo nu kote tenjimbe yambomone nunge kote pilili yemo molombana memba pupe simbenje. Pe kote pilili yemone nu ka ulke nokoli yemo lipe simbe, yuni nu ka ulkena lipe mundumbe. ²⁶ Nane nundu paa sike nimbu sikirumu: Nu ka ulkena wendo onindu pundu paa pali tokolie mindi wendo onimu. We manda wendo na oni.” „nirimu.”

²⁷ “„Ou Mosisini” ungu mane te sirimumu ene pilimele. Kanu ungu manemo i sipe:

‘Ambo ye pulime ye lupema kinie

wa ulu kerinele na teko,

ye ambo lilime ambo lupema kinie

wa ulu kerinele na teangi.’

nirimu kanumu. ²⁸ Nakolo kinié nane ene „kanu ungu manemonga ungu pulumu” i nimbu sikiru: Ye tene ambo te kanopalie ‘Yu pea tapu topo pelembelkanje papu.’ konopu lemo akumu konopu sukundu ambomo kinie kamu wa ulu kerinele telemo.

²⁹Nunge mongotolone melte kanokolie konopuni ‘Liemboa.’ ningu pilku ulu pulu keru te tenu liemo mongotolo akuku ele teani. Nunge mongotolo angilipili nu tepe koleana liku mundungí kinie kapola na temba kene kangimunge melte wendo liku ele tekolie molko konjini kinie papu.

³⁰Nunge kitolone ulu pulu keru te tenu liemo aku kitolo kari lelko ele teani. Nunge kitolo angilipili nu tepe koleana liku mundungí kinie kapola na temba kene kangimunge melte wendo liku ele tekolie molko konjini kinie papu.”  nirimu. 

³¹“Ou Mosisini, ungu mane te sipelie nimbendo:

“Ye tene yunge ambomondo

‘Kamu pupili.’ nimbe makorombando

ambomo “Kamu pui.” nimb  mele

pep  te topa ambomo sipelie

yundu “Kamu pui.” nimbe aku tepili.”

nirimu kanumu. ³²Nakolo nane kini  ene nimbu sikiru: Ye puli ambo te ye te kinie wa ulu kerinele na tepili yunge yemone yu makoropa “Kamu pui.” nimu liemo ‘Wa ulu kerinele teli ambomo molopili.’ nimbe aku telemo. “Pui.” nimbe makorolemo ambomo pe ye tene yu limo kinie kanu yemo kepe wa ulu kerinele telemola.”  nirimu. 

³³“Koro ou  Mosisini, anda kolepalimendo ungu mane te pea sirimumu ene pilimele. Kanu ungu manemo i sipe:

‘“Paa sike tembo.” ningu, ningu panjiku

mi lenge ungumu pulue na tangi.

Ailimundu “Paa sike tembo.” ningu, ningu panjiku

mi lenge mele paa sike aku siku teangi.’

nirimu kanumu. ³⁴Nakolo kini  nane ene nimbu sikiru: ‘“Paa sike nikimu.’ ningu piliengi!’ ningu mele aili tenga imbi lelko paa mi na leangi. Mulu koleamo kepe imbi lelko mi na leangi. Aku koleamo Pulu Yemo molopa melema nokolemo koleamo kene aku na teangi. ³⁵Ma koleamo kepe imbi lelko mi na leangila. Akumu Pulu Yemo yunge kimbu mundulimo polomo kanumu. Jerusalleme kepe imbi naa la leangi. Akumu Ye Nomi Kingi Paa Ailimunge kolea ailimu kanumu. ³⁶Nunge penge kepe. Akumu nuni penge indi te ‘Kake tepili.’ molo ‘Pombera topili.’ ningu ulu te manda na teni kene pengemo walsiku imbi lelko mi na leai. ³⁷Ulu te sike teni liemo sumbi siku “Tembo.” nieni. Naa teni liemo “Naa tembo.” nieni. Ulu kerimenga pali ulu pulumu pelemo  kuru, muni ambolemo yambomane mindi ungu sulu teko niliku puku mi lemele.”  nirimu. 

³⁸“Ou Mosisini, ungu mane te sirimumu ene pilimele. Kanu ungu manemo i sipe:

“Yambo tene yambo tenga mongomo

topa akumbe kinie

yunge mongomo toko akunjengila.

Yambo tene yambo tenga ungú topa langomba kinie

yunge ungú toko langonjengila.”

nirimu kanumu. ³⁹Nakolo kinié nane ene nimbu sikiru: Ene tepa kenjimbe yambomo anju uluri na teko, ‘We tepa kenjipili.’ niengi. Yambo tene nunge kumbikere ekendonga laruwe tomba kinie topele toko ‘ekendonga kamu laruwe topili.’ nieni. ⁴⁰Yambo tene ‘Nunge wale pakolimu liembo.’ nimbe kote tenjimbe temba yambomo nunge wale sulu peangamo kepe ‘pea we lipili.’ nieni. ⁴¹[Romo ami] ye tene nu ambolopalie “Nuni na liku taponjiku mako tenga [nanga melema menjeni] pambili.” nimbé kinie mako tenga pea yu we liku taponjiku melema menjiku pani. ⁴²“Melte si.” nimbe mawa temba yambomo mawa temba melema we sieni. “Kou te pundu anjiku si.” nimbé yambomo “Molo.” na nieni.” [nirimu.]

⁴³“[Ou Mosisini] ungu mane te sirimumu ene pilimele. Kanu ungu manemo i sipe:

“Opa lkerayemo konopu monjiku,

opa toumu kanoko keru kanani.”

nirimu kanumu. ⁴⁴Nakolo kinié nane ene nimbu sikiru: Enene enenga opa touma konopu monjiku, ene teko kenjilimele yamboma ‘Pulu Yemone tepa konjipili.’ ningu Pulu Yemo enenga mawa tenjengi. ⁴⁵Enenga ‘Lapa mulu koleana molemomonga ambolangoma molamili.’ ningu aku siku teangi. Yuni yambo keru peangama molemelena ‘Ena topili.’ nilimo. Yambo ulu sumbi nilime telemele yamboma kepe yambo ulu sumbi nilime na telemele yamboma kepe enenga pea pali ‘Lo topili.’ nilimola.

⁴⁶“Ene konopu monjilimele yamboma mindi konopu monjilimele kinie Pulu Yemone kanopa peanga kanombaye? [Romo gapomano] kou takisi limele yambo [kerime] kepe anju yando akula telemele kene [ene kanoko keru kanolemele yamboma pea konopu monjingi kinie peanga]. ⁴⁷Enene enenga pulu lemo yambomando mindi “Ene manda molemeleye?” nilimele kinie we yambomane telemele mele maniendopa, enene telemele mele olandopaye? Ulsukundu yambomane aku sikula na telemeleye?

⁴⁸Akumunge [Mosisini sirimu ungu manema we pilku na teko,] enenga Lapa mulu koleana molemo ye paa sumbi nilimu molemo mele ene aku siku yambo sumbi nilime molangi.” [nirimu.]

6 ¹[Yesusini ungu mare nimbe molopalie ungu mare pea nimbendo:] “‘Yambomane ‘Olio yambo paa peangama. Uluma paa tepo konjilimolo.’ ningu kanangi.’ ningu yamboma kanoko molangi enenga ulu peangama paa na teangi. Aku siku tenge kinie yambomane ene kapi ningi. Kanu kapi ningi unguma enenga mele kalolimu lingimunge enenga mulu koleana molemo Lapamone ene mele na kalomba.

²“[Enenga mulu koleana molemo Lapamone aku siku tenge yamboma mele na kalomba] kene enene yambo koropa pulime kondo kolko ‘Lipu

taponjemili.’ ningu kou mone te singindu ‘Temolo mele yambomane kanangi.’ ningu, ru ningu melte naa siengi. Topele mapele toli yemane ‘Na yambomane kapi niengi.’ ningu yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu pilili ulkemanga kinie aulkemanga kinie we yambo aisilini mongone kanangi yambo koropama liku taponjilimele. Aku yemane telemele mele enene aku siku na teangi. Nane enendo paa sike nimbu sikiru: Aku telemelemonga ene yambomane kapi nilimele unguma enenga mele kalolimu koronga limele.

³“Nakolo enene yambo koropama kondo kolko melte singindu ‘Yambomane paa naa kanangi. Yambo te pea tapu topo andolembolomone kepe naa kanopili, lopi tepo kiyongo nimbu lipu taponjembo.’ niengi.

⁴Kanu kinie yambomane naa kanangi, tenge mele yambo te naa ningu sikulie koropa puli yambo te liku taponjingi kinie enenga ʼmulu koleana molemo,ʼ Lapamone lopi teko telemele uluma kanolemomone ene mele kalomba.” ʼnirimu,ʼ

⁵“Ene Pulu Yemo kinie ungu ningindu topele mapele toli yemane Pulu Yemo kinie ungu nilimele mele aku siku naa teayo. Kanu topele mapele toli yemane ‘Na ye paa peangamo molio mele yambo aisilini mongone kanoko na kapi niengi.’ ningu yamboma maku toko Pulu Yemonga ungu pilili ulkemanga kinie aulkemanga kinie yamboma kanoko molangi konopu siku angilku Pulu Yemo kinie ungu nilimele. Nane enendo paa sike nimbu sikiru: Aku siku telemelemonga ene enenga mele kalolimu koronga limele kanumu. ⁶Nakolo ene Pulu Yemo kinie ungu ningindu enenga suluminiana sukundu puku nambune sikulie kanu lopi teli koleana enenga ʼmulu koleana molemo,ʼ Lapa naa kanolemele yemo kinie ungu nieyo. ʼYu akuna molemo,ʼ Aku tenge kinie enenga ʼmulu koleana molemo,ʼ Lapa lopi teko telemele uluma kanolemomone ene pe mele kalomba.

⁷“‘Na Pulu Yemo kinie ungu niembo.’ ningulie Isirele talapemonga ulsu molemele yambomane enenga kuruma molo pulu ye kolo tolime kinie ungu ningindu we ungu aisili nilimele mele aku siku naa teangi. Kanu yambomane ‘Na ungu aisili nimbú kinie pilimbe.’ ningu aku siku nilimele kanumu. ⁸Enenga ʼmulu koleana molemo,ʼ Lapamo ou mawa naa teangi ene molo tolemo melema yuni pilipe kanolemo kene aku yambomane telemele mele aku siku naa teangi.

⁹“Ene Pulu Yemo kinie ungu ningindu i siku niengi:

“Olionga mulu koleana moleno Lapamo,
yambomane ‘Nu imbi ola molopa
ye kake teli peangamo moleno.’
ningu molangi.

¹⁰Nu ye nomi kingimu molko
yamboma nokoni walemo wendo opili.

Nunge ungumu mulu koleana pilku liku telemele mele
aku siku ya ma koleana pilku liku teangi.

¹¹ Olio kinié langi nomolo mele kinié siyo.

¹² Yambomane olio teko kenjingi kinie
siye kolopo ulu te na temulu mele
aku sikula olione nu tepo kenjímulu uluma
siye kolko olio ulu te na teyo.

¹³ Olio ‘Ulu tene kondi topili.’ naa ningu
ulu kerimenga pali ulu pulumu pelemo [kuru] muni
‘olio na ambolopili.’ ningu yunge kine wendo liyo.
(Nu koleama kinie melemanga pali ye nomi kingimu molko, tondolo
olandopamo nu kinie pepa, nu imbi paa olandopa molopa nu kinie
pa tondolo tepa tepili alieli molko mindi pulino kene
aku sipe tepili.)”

ningu aku siku Pulu Yemo kinie niengi.

¹⁴ “Yambomane ene teko kenjingi uluma ‘We manie pupili.’ ningu siye
kolongi liemo enenga mulu koleana molemo Lapamone enenga ulu pulu
kerime ‘Manie pupili.’ nimbe siye kolombala. ¹⁵ Nakolo yambomane ene
teko kenjingi uluma ‘We manie naa pupili.’ ningu siye naa kolongi liemo
enenga [mulu koleana molemo] Lapamone enenga ulu pulu kerime ‘Manie
naa pupili.’ nimbe siye naa kolombala.” [nirimu.]

¹⁶ “Ene langi naa nongo mi toko we molonge ulu pulumu tengendo
topele mapele toli yemane ‘Na nono nimbu molambo.’ nilimele mele
aku siku naa niengi. Kanu yemane ‘Na langi naa nombondo mi topo
molio mele yambomane kanangi.’ ningu ene kumbikere teko enenga
kumbikerema teko kenjiku molemele. Nane enendo paa sike nimbu
sikiru: Kanu yemane aku telemelemonga yambomane ene kapi nilimele
unguma enenga mele kalolimu koronga limele.

¹⁷⁻¹⁸ “Nakolo ene langi na nongo mi toko we molongendo ‘We
yambomane na aku tekero mele naa kanangi. Tarane manjipe
kanopili.’ ningu we yambomane kanonge uluma naa teangi. Aku tenge
kinie enenga [mulu koleana molemo] Lapa lopi teko telemele uluma
kanolemomone ene mele kalomba.” [nirimu.]

¹⁹ “Ya ma koleana mele nosilimelema urelo tepa koka molo lkurinia
melemanee ongo teko kenjiku, wa lili yema ongo melema wa limele kene
‘[ya mana] kamako molopo mele aisili lipu nosemili.’ ni naa niengi. ²⁰ Aku
naa tekoliye mulu koleana melema urelo naa tepa koka molo lkurinia
meltene omba tepa na kenjipe, wa lili yema ongo wa na limele kene ene
mulu koleana [pe pungímunge] ‘mele aisili pe limulúma ou lepili.’ ningu
ya ma koleana ulu peangama teko molangi. ²¹ Enenga nosilimele melema
lemo kolea akuna ene konopuni pilku konopu monjiku molemele kene
[mulu koleana mindi melema lepili.’ ningu molangi.” nirimu.]

22 “Nunge mongomo nunge kangimunge tepe llame mélemono. Aku kene nunge mongo peanga angilimo kinie nu kangi pali pa tepili moleno kinie nu molko konjilino. 23 Nakolo nunge mongomo keru lemba kinie nunge kangi pali sumbulu topili andoni. Kanu kinie nunge kangine pa teli pembamo alowa tepa sumbulu tomba kinie akumu paa kamu sumbulu tomba.” 〔nirimu.〕

24 “Yambo tene ye aili talonga kongono lipe tere lepa manda naa tenjimbe. Ye aili te konopu keru panjipe, te konopu monjimbe. Molo aku naa temu liemo ye aili tenga ungu nimbéma paa konopu sipe pilipe lipe kongono nimbéma tondolo mundupe tenjipe, te konopu keru panjipe yunge ungu nimbéma ta nimbé. Yambomane Pulu Yemonga kongonomo kinie Kou Monemonga kongonomo kinie liku tere lelko manda na tenjingí.

25 “Akumunge nane ene 〔tenge mele,〕 nimbu siembo. ‘Kangikundu molopo konjemili.’ ningu konopu aisili liku na mundengi. Langi nongemonga kepe no nongemonga kepe mulu wambale pakongemonga kepe akumanga konopu aisili liku munduku naa molangi. Ene kapola molonge mele ulu pulumu langi kinie mulu wambale kinie mindiye? 26 Kerama kaname. Langi te panjikulie nou lemo kinie liku mengo ulkendo puku nosiku naa nolemele nakolo ene yambomanga mulu koleana molemo Lapamone kerama langi silimo. Kerama we mele ene yamboma olandopamonga yuni ene naa nokombaye? 27 Enenga yambo tene konopu aisili lipe mundumbemone yu kolomba ena te manda ‘We lepili.’ nimbeye? Manda naa nimbé.

28 “Ene pakonge melemanga konopu aisili nambemuna liku mundulimeleye? Pillawa sindime mana olemo mele ene naa kanolemeleye? Pillawa sindimene kongono mindili siku na teko, mulu wambale te teko mimi naa telemele 29 nakolo pillawa sindime molemele mele olandopa, 〔ye nomi kingi,〕 Sollomono kongono aisili tepalie wale paa peangama pakopa au nirimu mele maniendopa. 30 Era sindi tolemoma kinié mele molemo, opali mele poroko tepena kalemelema Pulu Yemone aku sipe nokopa konjilimo liemo ene ‘Pulu Yemone olio manda nokombanje.’ ningu laye kolte mindi pilimele yamboma pakonge melemanga yuni manda lipe naa taponjimbe? Ene paa sike lipe taponjimbe.

31 “Pulu Yemone kerama kinie era sindime kinie aku we melema aku sipe nokolemo, kene ene konopu aisili liku mundukulie ‘Esi, langi te tena lipu nomolonje?’; molo ‘No tena kolopo nomolonje?’; molo ‘Wale pakoli tena lipu pakomolonje?’ ningu pilku naa molangi. 32 Pulu Yemonga yamboma naa molko ulsukundu molemele yambomane aku siku telemele nakolo enenga mulu koleana molemo Lapamone ene yunge yambomanga mele molo tolemoma kanopa molemo. 33 〔Ene langi nongemanga kinie

mulu wambale pakongemanga kinie konopu naa liku munduku, „Pulu Yemo ye nomi kingi molopa yamboma nokolemo uluma kinie yu kanopa kake telemo kanolemo uluma kinie melema kinie ‘Kumbi lepo teambo.’ konopu lelko molangi. Aku tenge kinie yuni we melema kepe ene simbe. ³⁴Yuni aku temba kene ‘Opali nambe tembonje?’ ningu kinié konopu aisili liku na mundengi. Opalimunge langi molo melema aku opali, kiniémonga langi molo melema kinie, opalimunge kinie, liku tere lelko naa piliengi! Enamanga yu mele mele umbunime pelemo pembama kanu enamanga mindi. Kinié umbuni wendo ombáma kinie, opali talu umbuni wendo ombámanga kinie tere lelko konopu liku naa mundengi.” „nirimu.”

7 ¹⁻² „Yesusini ungu mare nimbe molopalie ungu mare pea nimbendo: „‘Enene anju yamboma „telemele uluma, apurungi kinie aku sipe „Pulu Yemone, ene telemele mele yando apurumbela. Enene anju yambomane telemele mele apuruku kanokolie “Teko kenjikimili. Tekemele mele Pulu Yemone kanopa keru kanopili.” ningí mele „Pulu Yemone, aku sipe ene apurumbe. Aku temba kene ‘Pulu Yemone, olio ulu telemoloma naa apurupili.’ ningu enene yamboma telemele uluma naa apurengila.

³ „Nuni angenanga mongona nurupulu te lemo kanoleno nakolo nunge mongona unju aili te lemomo naa kanoleno akumu nambemuna telenoye? ⁴Nunge mongona unju aili lemomo naa kanokolie angenando “Ano, nunge mongona nurupulu te lemomo wendo linjembo.” nambe teko nilinoye? ⁵Topele mapele toli yambomo, nuni nunge mongona lemo unju ailimu ou wendo likulie pe kanoko konjiku angenanga mongona lemo nurupulumu manda wendo linjini.” „nirimu.”

⁶ „‘Pulu Yemonga’ nilimele melema liku owa naa sieme. Nombalie pe topele topa ene nombanje kene aku naa teangi. Enenga mele peangama kongi angilimbena toko naa mundengi. Kimbuni kambilimbenje kene aku naa teangi.” „nirimu.”

⁷ „Lapa, mulu koleana molemo yemo, melema mawa teko “Si.” niengi. Aku tenge kinie melema sike simbe lingí. „Lapa molemona, melema korangi. Aku tenge kinie melema sike kanoko lingí. Ulke kerepuluna angilku “Sukundu wamili.” niengi. Aku ningí kinie “Sukundu wai.” nimbe nambune tonjimbe. ⁸Mawa tenge melema sike simbe lingí, koronge melema sike kanoko lingí, “Sukundu wamili.” ningí kinie sike nambune tonjimbe. Aku temba kene aku teai.

⁹ „Enenga ye te yunge malo ombalie “Tara, pillawa kaloli te nambo si.” nimbé kinie yunge lapane yu kou mulú te simbeye? ¹⁰Molo kangomone “Tara, oma te nambo si.” nimbé kinie yunge lapane wambiye te simbeye? ¹¹Pe ene konopu keru pepili molemele yambomane aku siku enenga ambolangoma mele peangama silimele liemo enenga Lapa mulu koleana molemomone “Melema si.” ningu mawa tenge yamboma mele

peangama paa olandopa na simbeye? „Paa simbemo.”¹² Akumunge, ‘Yambomane nu kinie teangi.’ konopu leno mele nuni anju yamboma aku siku teani. ‘Aku teangi.’ nikinu ulumuni Mosisini Pulu Yemonga ungu mane sirimu bokuna torumumanga pulumu kinie, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemane bokuna toringi ungumanga pulumu kinie, lipe tere lepa nilimo kene aku siku anju yando yamboma kinie teko konjengi.” „nirimu.”

¹³ “Ene pala kerepulu kangamonga paa pangi. Kolea kerine pulimo kerepulumu paa ailimu, akuna pulimo aulkemo paa anju yando pupe paa pará lemo akuna yambo aisili mindili naa siku we we teko pulimele. ¹⁴ Nakolo alieli konde molopa konjipe mindi puli koleana pulimo kerepulumu paa kanga, yunge aulkemo paa tengepea teli kangamo lemona yamboma akuna pungindu mindili silimelemonga yambo telu telu ningu mindi aku aulkemo kanokolie pulimele. Aku telemele kene ene kanu kerepulu kangamonga pangi.” „nirimu.”

¹⁵ “Pulu Yemone ungu umbu tonjilime na pilku we kolo toko yando ningu singí yema onge kene kanoko konjiku molayo. Kongi sipisipi paa taka lelko molemele mele aku siku kanu yamboma ongo molonge nakolo owa takara paa engelene kolkolie ‘Melte topo namili.’ ningu andoko molemele mele aku siku kanu yambomane ‘Ene mindili nangi. Ene tepo kenjemili.’ ningu molemele. ¹⁶ Kanu kolo toli yamboma ongo ulu tengema kanokolie, ‘Ene sike kolo tolime.’ ningu kanonge. ‘Amu namili.’ ningu takeme manda olko toko nolemelkaye? Molo ‘Me te namili.’ ningu silipu manda akuku nolemelkaye? Paa molo. ‘Amu lupe takeme lupela, me lupe silipu lupela.’ ningu kanolemele. „Aku siku mele Pulu Yemone sike ungu umbu tonjilime pilku yamboma sike ningu silimele mele lupe, Pulu Yemone ungu umbu na tonjilime yamboma kolo toko ningu silimele mele lupela ningu kanonge.” Unjuma mongo tolemo kinie kanokolie ‘Ime nomolo lemo. Ime naa nomolo lemo.’ ningu kanoko imbi silimele kanumu. ¹⁷ Unju peangamone mongo peangamo tolemo; unju kerimuni mongo kerimu tolemo. ¹⁸ Unju peangamone mongo keru te manda naa tomba; unju kerimuni mongo peanga te manda naa tombala. ¹⁹ Unju mongo peangama naa tomba unjuma pali peko tokolie tepena kalemele. ²⁰ Unjuma mongo tolemo kinie kanokolie, “Imu peanga, imu keru.” ningu apurulimele mele, onge yambo kanumane tenge uluma enene kanokolie yamboma molemele mele sike aku siku kanonge.

²¹ “ ‘Yambomane nando ‘Ailimu.’ nilimele yamboma pali Pulu Yemone nokolemo mulu koleana suku pungí.’ ningu na pilieyo. Tara mulu koleana molemomonga unguma pilku liku tenge yamboma mindi akuna pungí. ²² Yamboma apurumbe wale kanumu wendo ombá kinie yambo aisilini nando ningindu: “Ailimu, nane nunge imbi lepo nunge unguma nimbu sirindu kanumu; nunge imbi lepo yambomanga konopuna kuru

moloringime “Ongo ulsu pai.” nirindu kanumu; nunge imbi lepo ulu tondolo aisili terindu kanumu.” ningí. ²³Nakolo aku siku ningí kinie nane enendo nimbundu: “Na enenga imbime paa na pilipu ene kanopo imbi naa silio. Ene Pulu Yemonga ungumu na pilku liku teringi kene nanga kumbikerena naa ongo anju pai.” nimbú.

²⁴“Akumunge, i nanga unguma pilku liku tenge yamboma ene ye te molemo mele niembo: Ye pilipe konginjili perimu ye te yuni yunge ulkemo ‘Ingi nimbe angilipili.’ nimbe kou polona ola takorumu. ²⁵Pe lo topa no topa poporome topalie ulkemo paa topa kalalu simbe terimu nakolo ulke simumu kou polona angilirimuna topa tekisi naa tekisipe ingi nimbe we angilirimu. Nanga unguma pilku liku telemele yamboma ene kanu yemo mele molemele.

²⁶“I nanga unguma pilku liku na tenge yamboma ene ye te molemo mele niembo: Ye pilipe konginjili naa perimu ye tene yunge ulkemo okiana ola takorumu. ²⁷Pe lo topa no topa poporome topalie ulke kanumu topa kalalu sipe paa bulu balu sirimu. Nanga unguma na pilku liku tenge yamboma ene kanu yemo mele molemele.” nirimu.

²⁸Yesusini aku unguma nimbe pora sirimu kinie yuni mane sirimu pilku moloringi yambomane yuni ungu mane sirimu mele pilkulie mini wale munduringi. ²⁹Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku ene mane siringi yemane we mane siringi mele Yesusini aku sipe mane naa sirimu. Namba lerimu yemane pipili naa kolko tondolo munduku mane siringi mele aku sipe mane sirimuna pilkulie ene mini wale munduringi.

8 ¹Yesusi ma pangine maniendo ombá orumu kinie yambo aisili liku maku toko yu lombili oringi.

²Kanu kinie ye te kuru kendi nomba perimumu Yesusi orumuna omba yunge kumbikerena koporongu langopalie yundu nimbendo: “Ailimu, nunge konopumuni na ‘konde pambo.’ konopu lenu liemo nuni na manda teko konde lini.” nirimu kinie ³Yesusini yemo kini ambolopalie yundu nimbendo: “ ‘Nu konde pani.’ konopu lekero kene konde pui.” nirimu kinie tamburembu kuru kendimu nomba kelerimu. ⁴Kanu kinie Yesusini yundu altopa nimbendo: “Nuni ya ulu tekeromo yambo telurindu kepe paa naa niyo. Sumbi siku puku Pulu Yemo popo tonjili yemo nunge kangimu liku ora siku, ‘Na altopo kangi peanga lepili molgoro kene.’ ningu Mosisini “Tei.” nimbe panjirimu mele pilku liku tenindu “Pulu Yemo popo toko kalko si.” nirimu mélemo liku Pulu Yemo popo tonjili yemondo “Kalonji.” ningu yu sieni. Pe yambomane nu kanokolie ‘Yu sike kangi peanga lepili molemo.’ ningu piliengi kene nikiru mele isili ou tepui.” nirimu. “Aku siku teni kinie yambomane nu kanoko keri naa kanonge, nu altoko we yamboma molemelena manda teluna puku moloni.” nirimu.”

⁵Yesusi Kapeniamé taonona sukundu purumu kinie Romo yambomanga ami ye wane anderete nokorumu ye te yu orumuna omba

yundu mawa tepalie nimbendo: ⁶“Ailimu, nanga kendemande yemo kimbu ki kolopa pora sipe mindili nomba perepa ulkena lepili okoro.” nirimu.

⁷Yesusini yundu “Ombo tepo konde limbu.” nirimu.

⁸⁻⁹[_Aku nirimu kinie pilipelie_] ami ye wane anderete nokorumu yemone yundu pundu topa nimbendo: “Ailimu, na ye kerimu mele molio, nu nanga ulkena oni kinie kapola naa temba. Na ye tene kepe nokopa molemo, yunge ungumu pilipu lipu telio. Nane kepe ami ye mare nokopo molio. Kanu yemanga tendo “Pui.” nilio kinie yu pulimo. Molo tendo “Oi.” nilio kinie yu olemo. Molo nanga kongono tenjili kendemande yambo tendo “I siku tei.” nilio kinie yu aku sipe telemo kanumu. Aku sipela, nuni ungu te we nini kinie nanga kendemande yemo konde pumbe kene nuni we ni.” nirimu.

¹⁰Yesusini yu nirimu mele pilipelie yu konopu aisili lipe mundupelie yu lombili oringi yambomando nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: I Isirele yambomanga talapena ulsu mololi yemone na ungumuni mindi manda tembo mele nimbe tondolo mundupe pilimo mele koleamanga pali, Isirele koleana sukundu kepe, yambo telurini kepe aku siku ningu piliringi mele paa na kanorundu. ¹¹Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ena mudi olemo koleamanga kinie ena pulimo koleamanga kinie yambo aisili wendo ongo Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo mulu koleana sukundu Eporayamo kinie Aisake kinie Jekopo kinie pea ongo langi nongo molonge. ¹²Nakolo Pulu Yemone ‘yunge yamboma’ nimbe mako torumu [_Isirele_] yamboma yu nokopa molemo koleana puku molemelka yamboma yuni topa makoropa sumbulu toline mundumbe. Kanuna paa mindili nongolie kola teko pereko molonge.” nirimu.

¹³Aku nimbelie yuni ami ye wane anderete nokorumu yemondo nimbendo: “Nane nu ‘manda tenjimbe’ konopu lenu mele tenjindu kene pui.” nirimu. Kanu kinie yuni aku sipe nirimu enamonga kendemande yemo yu kuru topa kelepa konde pupe molorumu.

¹⁴[_Kanu kinie_] Yesusi Pitanga ulkena sukundu ombalie Pitanga kolepa ambomo kuru topa kangi norumuna aniembo lerimu kanopalie, ¹⁵yunge kimu ambolorumu kinie kangi nomba kelerimu kinie ambomo ola angilipe wendo ombalie Yesusi langi sipe yu nokorumu.

¹⁶Pe kolea ipu lemba terimu kinie konopuna kuru molorumu yambo aisili Yesusi molorumuna mengo oringi kinie yuni kurumando “Ongo wendo pai.” nirimu kinie ongo wendo puringi. Kuru torumu yamboma pali tepa konde lirimula. ¹⁷Aku sipe terimumunge koronga ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Aisayane ulu te pe wendo ombá ou nirimu mele kamu wendo orumu. Aisayane nimbendo:

“Yuni yuyu olio kuru torumuma makoropa,
olio aniembo lerimulu kuruma
lipe ulsu mundurumu.”

nirimu.

¹⁸ [Walse] Yesusi [nomu Gallilli kélona molopili] yambo aisili liku maku toko yu liku makaye teko moloringi kanopalie nirimumuni, [lombili andolimendo] “Nomuna nekendo pamili wai.” nirimu.

¹⁹ [Nakolo ou naa pupe we angilipili] Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilipe mane sirimu ye te yu angilirimuna omba yundu nimbendo: “Ungu Mane Silimu, nu puni koleamanga pali nu lombili ombó.” nirimu.

²⁰ [Aku nirimu kinie] Yesusini yundu nimbendo: “Pílie! Owa takarama ulke pelemelemanga pelemele; kerama enenga mi takolemelemanga pelemele, nakolo Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemonga pelemo kolea te naa lemo [kene, nu ‘Yu lombili pupulie kapola naa molombo.’ ningu pilkulie na lombili wani. We naa wani.” nirimu.

²¹ Kanu kinie yu lombili andorumu ye tene yundu nimbendo: “Ailimu, nu kamu lombili wambo mangali ou pupu nanga lapamo [kinie pea molambo. Pe yu kolomba kinie] ono tepolie nu lombili ombó.” nirimu.

²² Nakolo Yesusini yundu nimbendo: “[Nanga ungumu naa pilku] yambo kololi [none teli] yambomane yambo kolongema ono teangi. Nakolo nu na lombili oi.” nirimu.

²³ Aku nimbelle [nomu Gallilli nekendo pumbendo] nona andoli sipi tenga sukundu purumu kinie yu lombili andolime yu lombili sukundu puringila. ²⁴ Kanu kinie [nomuna pungí puringi kinie] poporome aili te nomuna torumu. Aku terimuna nomumu apisiye ola ombalie sipimu lipe aki tomba terimu nakolo Yesusi we uru perimu. ²⁵ Kanu kinie enene yu uru perimuna puku toko makinjikulie ningindu: “Ailimu, olio liku taponjiyo. Olio no wangokomolo.” niringi.

²⁶ Yu [makilipeli] enendo nimbendo: “‘Pulu Yemone olio nokomba.’ ningu konopu tondolo naa pekemo yema, ene nambemuna mini wale mundukumiliye?” nirimu. Aku nimbelle ola molopa poporomemo kinie nomumu kinie iri torumu. Kanu kinie poporomemo topa kelepa nomumu lope naa tepa paa we lerimu. ²⁷ [Yuni terimu mele kanokolie] yemane mini wale mundukulie ningindu: “Apa! I yemo nambolka yerenje? Poporomemone kepe nomumuni kepe yunge ungumu pilku liku kelkembele.” niringi.

²⁸ Kanu kinie yu [lombili andolime kinie pea] nomu nekendo pupe kolea Gadara puringi kinie kanu kolea Gadara ye talo, konopuna kuru molorumu yetolo, yambo ono koleana wendo ongolo yu molorumuna oringili. Elte paa enge ningulu yamboma tongele teringilimunge we yamboma elte peringili koleana ‘Eltene ene tongele.’ ningu aulkena ongo naa puringi. ²⁹ Yesusi kanokololie tondolo munduku walsikululie

ningilindu: “Pulu Yemonga Malo, olio kinie ulu nambolka uluri tenindu onuye? Olio mongo lipe simbe walemo ou wendo naa opili nuni isili ou olio mindili liku sini okonoye?” niringili.

³⁰ Akuna anjupe kolea tenga umbu kongi aisili ímu nongo moloringi [kanokolie, ³¹ kurumane Yesusi mawa tekolie ningindu: “Olio toko makorokolie ‘ne kongimenga konopuna molopangi.’ ni.” niringi kinie

³² Yuni enendo nimbendo: “Kapola, akuna pangi.” nirimu kanu kinie [kuruma, kanu yetolonga konopuna wendo ongolie kongi akuna moloringimenga konopuna puku moloringi kinie kanu kongime pali kekelepa toko lkisiku puku kopona pukue toko nomuna suku puku no wangoringi.

³³ [Ulu akuma wendo orumu kinie kanokolie, kongi tapu teko moloringi yema talopa lelko pukulie niringimuni, taonona puku akuna moloringi yamboma enenga kongime terimu mele kepe kuruma konopuna moloringi yetolo terimu mele kepe temane toko siringi. ³⁴ Niringi mele pilkulie taonona moloringi yamboma pali Yesusi molorumuna ongo kanokolie yu mawa tekolie ningindu: “Olionga koleana naa mololi kelko pui.” niringi.

9 ¹ Kanu kinie Yesusi altopa nona andoli sipi tenga sukundu pupelie nirimumuni, nomu [Gallili, yakondo omba yunge kolea [Kapeniamé taono, orumu.

² Yu [Kapeniamé kelepa, omba molorumuna ye marene kimbu ki kolopa pora sirimu ye te taropola teko mengo oringi. Enene ‘Yesusini i yemo manda tepa konde limbe.’ ningu pilkulie yu mengo oringi, Yesusini kanopa pilipelie kimbu ki kolopa pora sirimu yemondo nimbendo: “Nanga kangomo, nunge konopu wayongo nipili. Nunge konopuna ulu pulu keru terinu pelemoma manie pupili, siye kolkoro.” nirimu.

³ Aku nirimu kinie pilkulie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi ye marene eneno konopuni pilkulie, ‘I yemone Pulu Yemo marake tekemo.’ ningu piliringi.

⁴ Ene konopu leringi mele Yesusini pilipelie nimbendo: “Ene nambemuna konopu lelko kenjikimiliye? ⁵ I yemondo “Nunge ulu pulu kerime manie pupili, siye kolkoro.” nimbú kinie ene ulu te naa kanokolie ‘We we tepa nikimu.’ konopu lengeye? Molo “Ola angilku nunge kunungumu liku mengo kimbu kongono teko andoi.” nimbú kinie yu ola angilimbene naa angilimbenje mona lemba manda kanokolie ‘Aku sipe mindili sipe nikimunje?’ konopu lengeye? ⁶ Nakolo ‘Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo tondolo pelemomone ya ma koleana yambomanga ulu pulu kerime “Manie pupili, siye kolkoro.” manda nimbé.’ ningu piliengi!’ nimbu aku sipu nindu.” nirimu.

Aku nimbélie kimbu ki kolopa pora sili yemondo nimbendo: “Nu ola angilku nunge kunungumu liku mengo ulkendo pui.” nirimu. ⁷ Aku

nirimu kinie yemo ola angilipe ulkendo purumu. ⁸Yambo aisili akuna maku toko moloringimene yu aku terimu kanoko mini wale mundukulie, mana yamboma ulu tondolo aku mele tenge tondolomo sirimu Pulu Yemonga imbi ambolko ola linjiku kapi niringi.

⁹Kanu kinie Yesusi pumbe pupelie nirimumuni, kou takisi lipie molorumu ye te, yunge imbi Mateyu, kanopalie yundu “Na kinie pea pambili lombili oi.” nirimu. Kanu kinie Mateyu yu ola angilipe yu lombili purumu.

¹⁰Pe Yesusi Mateyunge ulkena langi nomba molorumu kinie kou takisi lili yema kinie, [Juda ye ailimene] “ulu pulu kerime teli ye” [niringi] wema kinie aisili ongo Yesusi kinie yu lombili andoli yema kinie ene pea manie molko langi noringi. ¹¹[Ene aku siku teluna langi nongo moloringine] Parisi yemane kanokolie yu lombili andolimendo walsiku pilkulie ningindu: “Enenga ungu mane sili yemo kou takisi lili yema kinie ulu pulu kerime teli ye wema kinie ene kinie yu nambemuna langi pea nokomeleye?” niringi.

¹²Aku siku niringi mele pilipelie Yesusini enendo nimbendo: “Kuru naa tolemo yamboma doketana naa pulimele. Kuru tolemo yamboma mindi doketana pulimele kanumu. ¹³Nane “Yambo sumbi nilime na molombona wangi.” nimbundu ma koleana naa orundu. ‘Ulu pulu kerime teli yamboma na molombona wangi.’ nimbundu orundu. Ulu pulu kerime teli yamboma lipu taponjimbundu orundu kene ene puku Pulu Yemonga bokuna molemo ungu tenga pulumu puku pilipayo. Pulu Yemone nimbendo:

“ ‘Na melema popo toko kalko siengi.’

nimbu pilipu naa molio.

‘Ene yambo lupema konopu monjiku

kondo kolangi.’

nimbu pilipu mindi molio.”

nirimu kanumu.” nimbe Yesusini nirimu.

¹⁴Pe [No Linjili] Jono lombili andoringi yema Yesusi molorumuna ongolie yundu walsiku pilkulie ningindu: “Olio kinie Parisi yema kinie olio alieli langi mi topo naa nolemolo nakolo nu lombili andolime aku siku naa telemele akumu nambemuna na telemeleye?” niringi.

¹⁵[Aku siku niringi kinie pilipelie] Yesusini pundu topa enendo [ungu iku te topa yu kinie ulu te wendo ombá mele nimbelie] nimbendo: “Ambo limbe ye te yunge pulu lemo yema kinie molemo kinie ene konopu sikulie “Kola tepo langi naa namili.” manda ningíye? Manda na ningí. Pe mindi, ambo limbe yemo ene molongena ongo wendo liku [tonge] kinie kanu walemanga sike [konopu kerime panjiku] langi naa nongendo mi tonge. [sili ou molo.]

¹⁶“Mulu wambale ou te sungu nilimo kinie olione mulu wambale paa konde tenga te kopisipu lipu, sungu nilimomonga naa topo tambululimolo

kanumu. Yambo tene aku sipe topa tambulkenje kanu mulu wambalemo nona panjilke kinie mulu wambale konde kopisilimu kanga lepa lli nimbelle mulu wambale oumu kelepa kamu aili tepa sungu nilke.

17“Kongi meme kalumuni teli mingi ou tenga no waene konde naa la kalemolo kanumu. Yambo tene mingi ou tenga no waene konde te kolkange kanu no waenemo mingine sukundu pepalie pe akolka kinie kanu mingi oumu naa akopa sungu nilke. Kanu kinie nomo kepe mingimu kepe kamu keru lelka. Akumunge no waene konde kongi meme kalumuni teli mingi kondena mindi kalemolo kanumu. [Pe nomo akolemo kinie kalumuni teli mingi kondemo anju yando pupe sungu naa nilimomonga, nomo kinie mingi kondemo pea kapola lemo.” nirimu.

18 Yesusini Jononga lombili andoli yemando ungu nimbe molopili [Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulke te,] nokorumu ye te Yesusi molorumuna omba yunge kumbikerena koporongo langopa yundu nimbendo: “Nanga ambolamo kinié isili kolopa pora sikimu. Nakolo nu ongo yu kimuni amboloni kinie yu konde pumbe.” nirimu.

19 Aku nirimu kinie Yesusi ola angilipe yu lombili purumu. Yesusi lombili andolime pea puringila.

20-21 Kanu kinie ambo te molorumu kanumunge pena perimu walema pora na nirimu. Yu pena mindi pepili ponie engaki rurepo omba purumu. Kanu ambomone ‘Yunge wale pakolimu mindi ambolundu liemo na konde pumbu.’ nimbe pilipelie Yesusi pumbe purumu kinie bulkundu omba, yunge wale pakolimunge pundumu ambolorumu. 22 Ambolorumu kinie Yesusi topele topa yu kanopalie nimbendo: “Ambolamo, nu konopu wayongo nipili molo. ‘Nu manda tepa konde limbe.’ konopu lenu kanu ulumuni nu konde pukunu.” nirimu. Kanu enamonga ambomo konde pupelie we molorumu.

23 Kanu kinie Yesusi [Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulkemo,] nokoli yemonga ulkena sukundu ombalie yambo aisili molko kondo kolko, kolape mingi langoko, kola aili teko teko moloringi kanopalie yuni nimbendo: 24 “Ene anju pame! Ambolamo kolou na kolomu. We uru mindi pelemo.” nirimu. Aku nirimu kinie [ambola kanumu sike kolopa pora sirimu pilkulie yuni “We uru pelemo.” nirimumunge,] yu ungu taka tonjiku tae tenjiringi.

25 Kanu kinie yambo maku toko moloringime pulu sipe pena pena tepalie [ambola onomo lerimu,] suluminiana pupe yunge kimu ambolorumu kinie ambolamo ola molorumu. 26 I ulu tondolo terimumunge temanemo kanu koleamonga sukundu lerimu koleamanga pali anju anju purumu piliringi.

27 Yesusi kanu koleamo mundupe kelepa pumbe purumu kinie mongo keru lerimu ye talo yu lombili ongo walsikululie ningilindu: “Ye nomi kingi Depisini kalopa lirimu yemo, nu olto kondo koloi.” ningu wale aisili niliku oringili.

²⁸ Yu ulke tenga sukundu purumu kinie mongo keri leli yetolo yu molorumuna lombili oringili kinie yuni elte walsipelie: “Elte na mawa tekembele mele ‘Manda temba.’ konopu lekembele molo moloye?” nirimu kinie

eltene ningilindu: “Ailimu, ‘Manda teni.’ konopu lekembolo.” niringili.

²⁹ Kanu kinie yuni eltenga mongotolonga ambolopalie nimbendo: “Nane ‘manda temba.’ konopu lekembele mele aku sipe wendo opili.” nirimu
³⁰ kinie eltenga mongotolo peanga lerimu, melema altoko kanoringili. Yesusini elte tondolo mundupe mane sipelie nimbendo: “Eltene i ulu wendo okomomo yambo teluri kepe paa naa piliengi, naa ningu siele!” nirimu. ³¹ Nakolo elte pena pukulu Yesusini terimu mele aku koleamonga sukundu lerimu koleamanga pali temane toko silikulu andoringili.

³² Kanu yetolo Yesusi munduku kelkolo pungili puringili kinie ye te konopuna kuru molorumumunge ungu te naa nirimu ye te Yesusi molorumuna mengo oringi. ³³ Yesusini yemonga konopuna molorumu kuru kanumu topa makororumu kinie ungu naa nirimu ye kanumuni ungu nirimuna yambo maku toko moloringimene kanokolie konopu aisili liku mundukulie ningindu: “Ou Isirele koleana sukundu i sipe ulu te wendo na orumu kanumu.” niringi.

³⁴ Nakolo Parisi yemane ningindu: “Kurumanga nomimuni yu lipe taponjilimona yuni kuruma topa makorolemo.” niringi.

³⁵ Yesusi kolea ailimenga kinie, kolea kangamanga kinie pelipe andopalie nirimumuni, Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulkemanga pupe ungu mane sipe; Pulu Yemo ye nomi kingi molopa yamboma nokolemo nokomba ungu pulumunge temane peangama topa sipe; kuru lupe lupema torumu yamboma tepa konde lirimula. ³⁶ Yambo paa aisili yu molorumuna ongo liku maku toko moloringime kanopalie ene umbu konopu naa pepili andoko, kangime enge naa perimuna ene eneno manda liku na taponjiku molkolie ene kongi sipisipime enenga tapu ye te na molorumumunge we moloringi mele ene aku siku moloringine kanopalie ene paa kondo kolumu.

³⁷ Kanu kinie yambo aisili ‘Yuni lipe taponjipili.’ ningu moloringine kanopalie, lombili andolimendo nimbendo: “Langi pulumu poniena nou lemo nakolo kongono ye aisili molo. ³⁸ Na ye telumu mindi i kongonomo tekero kene, Langi Pulu Yemo mawa tekolie yuni “Langi nou lelime lingi kongono tenge yamboma yunge poniena lipe mundupili.” niei.” nirimu.

10 ¹ Yesusini yu lombili andoli ye engaki rurepondo “Yando wai.” nimbelle enene yambomanga konopuna kuru molemoma “Ongo wendo pai.” ningu toko makoronge tondolomo sipelie, yambo kuru tolime kinie kangi pange mange telime kinie ‘Konde pangi.’ ningi nambamo sirimu.

² Yuni “Nanga kongonomo tenjipai.” nimbe lipe mundurumu ye engaki rureponga imbime i sipe: Ou Saimono, yunge imbi te ‘Pita’ niringila, yu

keme yunge angenu Enderu keme, Jeperinge malo Jemisi keme Jemisi yunge angenu Jono keme, ³Pillipu keme Batollomiu keme, Tomasi keme kou takisi lirimu ye Mateyu keme, Allapiasinge malo Jemisi keme Tadiasi keme, ⁴“Olio Juda yamboma oliolio gapomano molamili.” niringi talape ye Saimono keme Yesusi pe lipe opa tuma sirimu ye Judasi Isikeriote keme, akuma.

⁵Yesusini aku ye engaki rurepo lipe mundupelie enendo nimbendo:

“Yambo lupema molemelena naa la pangi. Sameria yambomanga taono tenga naa la pangi. ⁶Isirele yamboma mindi enenga kongi sipisipi pena lou lelko pelemele mele aku siku molemele yamboma molemelena mindi pangi. ⁷Ene molemelena pungí pukulie, enendo “Pulu Yemo ye nomi kingi molopa yamboma nokomba walemo nondopa wendo ombá tekemo.” niliku pangi.

⁸“Kuru tomba yamboma teko konde liku, kolko lenge yamboma ‘Lomboroko ola molai.’ ningu, kuru laká nombá yamboma ‘Umbu kangí angilipili.’ ningu, kuru konopuna molopili molonge yamboma ‘Konopuna naa molangi, ongo wendo pangi.’ ningu teliku pangi. I kongonomo tengemonga tondolomo kou te molo meltene topo toko naa likimili kene anju yamboma aku siku liku taponjikulie ningímuni, ‘Kou te liemili.’ ningu naa la teangi. We teangi.

⁹“Pungindu kou gollo mare molo kou sillipa mare molo kou kopa mare kakona panjiku mengo pu naa pangi. ¹⁰Mele wale kepe wale pakoli talo kepe kimbu su kepe apulu mingi kepe naa mengo we pangi. Yambo kongono tenjilimomo kongono tenjilimo yambomone langi simbe kinie papu kene melte mei naa meangi. We pangi.

¹¹“Pe kolea aili tenga molo kolea kanga tenga suku pukulie ningímuni, yamboma walsiku pilkulie “Ye nae ye peanga te molemomonga oliondo “Pea peamili wai.” nimbeye?” niengi. Kanu kinie te ningu singí kinie pilku yu kanoko lenjikulie kanu yemonga ulkena puku yu kinie mindi pea peko molkolie pe aku koleamo munduku kelko pangi. [Ulke pinie pinie na andoko ulke teluringe mindi langi nongo peangi.] ¹²[Kolea tenga puku ye peanga te liku ora singí kinie kanoko lenjiku] yunge ulkena sukundu pukulie ningímuni, ulke pulu yambomando “Ene konopu peanga pepili molai.” nieyo. ¹³Kanu kinie kanu yambomane “Pea peamili sukundu wai.” níngi liemo, enenga ungu peanga níngi kanumu kanu yamboma kinie pepili. Nakolo kanu yambomane konopu peanga naa panjiku, “Pea peamili wai.” na níngi liemo ungu peanga ou sukundu pukulie níngi kanumu “Ene kinie naa pepili.” ningu, kelko mengo [ene munduku kelko yando wangi].

¹⁴“Yambo tene enendo “Pea peamili wai.” ni naa ningu enene ungu níngime pilku naa língi liemo kanu ulkemo molo kanu taonona yambo kerime munduku kelko pungindu [kanu koleana yamboma ‘Kamu molko

kenjengi! Pulu Yemone ene lipe naa taponjimbe mele piliengi.’ ningu enenga kimbuna kanu koleamanga ma angilimbe mamu kulu toko pangi. ¹⁵Nane ene paa sike nimbu sikirumu: Kote walemo wendo ombá kinie kolea aili Sodomo kinie Gomoratoelo eltenga yamboma ʔou ulu pulu keri aisili sike teringi nakolo, eltenga kote kanga mele pemba. Nakolo i yambo enendo “Sukundu wai.” ni naa ningu enenga ungu pilku na lingi yamboma kote walemo wendo ombá kinie enenga kote ailimu pemba.

¹⁶“Ene lipu mundukuru yema ene sipisipi melema, yambo owa takara aili kerimene sipisipi topa nolemo mele yamboma molemelena ene lipu mundukuru. ʔNanga ungumu andoko ningu singi kinie pilku keri pilkulie yambomane ene mindili liku singi.ʔ Yamboma owa takara mele aku siku molemele kene kongi ka wambiyema pilipe konginjilimu paa pelemona uluma tembando mimi sipe pilipe telemo mele ene aku wambiyema mele molko, kera waembono molemo mele molangi. ʔAku keramone melema mindili sipe tepa kenjimbe ulu pulu te naa pelemo.ʔ

¹⁷“Yamboma mimi siku kanangi. Enene ʔNa lombili andoli yamboma mindili nongo, kolangi.’ ningu,ʔ ene ʔmare liku ambolkolie, kanjollomanga makumanga mengo puku kote tenjiku, ene ʔmare,ʔ Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu pilimele ulkemanga liku mengo puku kopene tongela. ¹⁸Ene nanga yamboma molongemonga ene ʔmare ka siku, yambo lupemanga gapomano ye ailime kinie ye nomi kingime kinie molongena ʔkote tenjingindu,ʔ mengo pungila. Aku siku tenge kene ene eneno kanoko konjiku molayo. Nakolo kote tenjingi kinie kotena angilkulie kanu yema kinie kanu yema nokonge ye nomime kinie enene ‘Nanga ungumu piliengi!’ ningu ene ningu singi. ¹⁹Nakolo ene ka siku kote tenjingi kinie ‘Kotena nambolka unguri nimulúnje? Olio ungu te walsiku pilingi kinie nambolka unguri pundu topo nimulúnje?’ ningu mini wale naa mundengi. Aku tenge enamonga ene ungu ningi mele pilingi. ²⁰Ene ungu ningime eneno pilkulie naa ningi. Enenga ʔmulu koleana molemo,ʔ Lapanga Minimu enenga kerena molopalie nimbe simbe unguma enene anju ningi kene konopu kimbu naa siku, pilingi mele niengi.

²¹“ʔAku walemanga,ʔ angenuni yunge angenu ʔnanga yambo molombamonga,ʔ ‘Kolopili toko kenjengi.’ nimbe kote tenjimbe. Lapane yunge ambolangoma akula temba. Ambolangomane kepe enenga anupili lapali kinie mumindili kolko kotena mengo puku “Toko kenjengi.” ningila. ²²Nanga yamboma molongemonga yambomane pali ene kinie konopu keri panjingi, nakolo na munduku naa kelko walema pora naa nipili tondolo munduku molonge yamboma ʔPulu Yemone,ʔ lipe taponjipe ‘Mindili nonge koleana naa puku pea molopo konjipu mindi pamili.’ nimbé. ²³Kolea tenga yambomane ‘ene mindili nangi.’ ningu teko kenjingi kinie kolea tenga kowa pangi. Nane enendo paa sike nikirumu: Ene kolea Isirele sukundu koleamanga pali andoko nanga kongonomo

teko pora naa sinjengi Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ʔkelepa yando, ombá.

²⁴“Mane sili ye te lombili puku unguma pilimele yamboma ‘Enenga mane silimu maniendopa, ene olandopa.’ manda naa ningí. Kendemande yambo tene ‘yunge nokoli yemo maniendopa, yu olandopa.’ manda naa la nimbé. ²⁵Lombili pupe unguma pilimo yambomo kinie yunge ungu mane silimo yemo kinie kapola kapola molembele akumu manda. Kendemande yambomo kinie yunge nokoli yemo kinie kapola kapola molembele akumu mandala. Ulke pulu yemonga ungu na pilimele yambomane yu kinie mumindili kolko iri tongendo ʔkurumanga nomi Setenenga imbi manda lelko, “Yu Belsipuli” ningu imbi lemele kanumu. Pe kinié ulke pulu yemondo aku siku níngi liemo yunge ulkena pelelele yambomando pali paa aili teko olandopa ungu kerime ningíla.

²⁶“ʔNanga opa toumane na teko kenjilimele mele ene na lombili andoli yema sike teko kenjingíla, akumunge ene kanu yamboma pipili naa kolayo. Aki tolemo ulumanga telu kepe pe aki naa topa pali mona lembe. Lopi telemo ulumanga telu kepe pe lopi naa temba. Kanu uluma kinie unguma pali yambomane pali pilingí kene pipili naa kolangi. ²⁷Nane enendo sumbulu toline nilio unguma pa teline nieyo. Ungu ólo toko ningí eneno komuna pilingí unguma ulke imuna ola angilku ru ningu niengi.

²⁸“Kangimu mindi toko konjikulie minimu manda toko naa konjingí yamboma pipili naa kolayo. ʔPulu Yemo mindi pipili kolayo, Yuni kangimu kinie minimu kinie peatolo tepe koleana manda topa konjimbe kene yu mindi pipili kolai.

²⁹“Kera kalsindipele paa kangamo molemo, topo toko lingíndu kera talo pea tene toya mele mindi pulimo kanumu. Nakolo te kolopa we manie naa pulimo. Kanu kerama na lombili andoli yambomanga ʔmulu koleana molemo, Lapamone kanolemo. ³⁰Ene ʔna lombili andolime, enenga penge indime kepe yuni koronga telu telu nimbe pali kambu torumu. ³¹Enenga ʔmulu koleana molemo, Lapamone aku sipe ene molemele mele kanopa mololipe pulimo kene ʔYambomane olio teko kenjingí.’ ningu, pipili naa kolayo. Kera kalsindipele yu kou paa wallotolo mele pulimo nakolo kanu keramo Pulu Yemone kanopa molemo. Ene yamboma paa olandopa ailime kanopalie ene paa nokopa konjipe molomba.

³²“Yambo tene yambomanga kumbikerena ola angilipe “Na Yesusinge yambomo molio.” nimbé kinie nane Tara mulu koleana molemomonga kumbikerena ola angilipu “Kanu yambomo nanga yambomo.” nimbula.

³³Nakolo yambomanga kumbikerena “Yesusi yu naeye? Yu na naa pilkiru.” aku mele nimbé yambomo yu nane Tara mulu koleana molemomonga kumbikerena “Aku yambomo yu naeye? Yu na naa pilkiru.” nimbúla.

34 “ ‘Ya mana yamboma opa naa teko teluna kapola kapola molangi.’ nimbu orundu.’ konopu naa leangi. Ene yamboma ‘Taka lelko molko kapola kapola molangi.’ nimbundu naa orundu. ‘Mumindili kolko opa teangi.’ nimbundu orundu. 35-36 ‘Yambomane teangi.’ nimbundu orundu mele i sipe:

“Ye tene yunge lapa kinie opa tepili,
lemenu tene yunge anumu kinie opa tepili,
malo tenga menuni yunge bamu kinie opa tepili.
Ulke teluna pelelemele yamboma opa tou molonge.”

‘Aku teangi.’ nimbundu orundu.

37 “Yambo tene na olandopa konopu naa monjipe, yunge lapa molo anumu olandopa konopu monjimbe yambomo ‘Nanga yambomo molopili.’ nimbú kapola naa temba. Yambo tene na olandopa konopu naa monjipe, yunge malo molo lemenu olandopa konopu monjimbe yambomo ‘Nanga yambomo molopili.’ nimbú kapola naa temba. 38 Yambo tene ‘Yu lombili pambo.’ nimbelle yamboma unju perana angilku mindili nongo kolemele mele yuni unju pera mele gomo lembando ‘Na yu lombili pumbundu mindili nondu liemo papula; kolondu liemo papula.’ naa nimu liemo ‘Nanga yambomo molopili.’ nimbú kapola naa temba. 39 Yambo te ya ma koleana ‘Na molopo konjipu, nondopo naa kolambo.’ nimbe pilimo yambomo kolopalie kolea kerine mindili nomba molopa mindi pumbe. Nakolo yambo te na lombili andopa nanga kongonomo tenjimbendo ‘Ya mana mindili nombo molombo kinie mandala, kolombo kinie mandala.’ nimbé yambomo konde molopa konjipe mindi pumbe.

40 “Ene kolea tenga pungí kinie yambo tene ‘Pea molamili wai.’ nimbe lipe taponjilimo yambomo na pea aku sipe lipe taponjilimo. Na ‘Pea molambili oi.’ nilimo yambomone na “Ma koleana pui.” nimbe lipe mundurumu yemo ‘Pea molambili oi.’ nilimola. 41 Yambo tene Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe silimo yambo te olemo kinie ‘Yu Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe silimo yambo te kene’ nimbe pilipelie “Pea molambili oi.” nimbe lipe taponjilimo yambomo Pulu Yemone yunge ungumu nimbe silimo yambomo mele kalomba mele kanu lipe taponjilimo yambomo kepe telu sipe mele kalombala. Yambo tene Pulu Yemonga ungumu pilipe lipe konopu sumbi nipili molemo yambo te olemo kinie ‘Yu Pulu Yemonga ungumu pilipe lipe konopu sumbi nipili molemo yambo te kene.’ nimbe pilipelie ‘Pea molambili oi.’ nimbe lipe taponjilimo yambomo [Pulu Yemone] kanu yambo sumbi nilimu mele kalomba kinie yu lipe taponjilimo yambomo kepe telu sipe mele kalombala. 42 Yambo tene ene nanga lombili andoli yambo imbi naa mololi yambo te kanopa ‘yu nanga lombili andoli yambo te kene’ nimbe kanopalie yu lipe taponjipe we no kepe kolopa simu liemo nane ene paa sike nimbu sikirumu, kanu yambomo paa sike mele kalolimu limbe.” nirimu.

11 ¹Yesusini yu lombili andoli ye rurepondo yunge kongono tenjingi mele mane sipe pora sipelie nirimumuni, yu aku koleamo mundupe kelepa kolea Gallilli disiriki taonomanga andopa mane sipe [Pulu Yemonga] ungumu nimbe sirimu.

²[Pulu Yemone “Nanga yamboma nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nimbe ou mako torumu ye nomi, Kirasimuni ulu tondoloma terimumunge Jono ka ulkena pepa pilipelie nirimumuni, “Yesusindu i siku i siku walsiku pilinjengi!” nimbe yu lombili andoli mare Yesusi molorumuna lipe mundurumu. ³Kanu yema Yesusi molorumuna ongo yu walsiku pilinjikulie ningindu: “Pulu Yemone olio nokopa konjimbe yere “Lipu mundumbu.” nimbe, nimbe panjirimu yemo ‘Ombá.’ nimbu nokopo molemolo kanumu nu molo te lupe ombámo nokopo molamiliye?” niringi.

⁴Yesusini enendo pundu topa nimbendo: “Enene ya kanokomele mele kepe pilkimili mele kepe puku Jono ningu sipayo.

⁵Mongo keru leli yamboma mongone kanoko, kimbu keru leli yamboma kapola andoko, kuru laká nolime umbu kangu angilipe, komu silime komuni pilku, kolopa lelime ola molemele kepe, koropa pulime temane peangamo topo silio pilimelela kanumu. Aku siku Jono ningu sieyo. ⁶Na kanokolie ‘Yu sike kanu yemo molemo.’ ningu tondolo munduku pilkulie, altoko konopu talo naa panjiku molonge yamboma ene malo.” nirimu.

⁷Jono lombili andolime pungí puringi kinie Yesusini kelepa yambo aisili maku toko moloringimendo Jonondo nimbendo: “[Kolea ku leline Jono no linjipe molorumu kinie] ene kanu kolea ku leline nambolka kanonge puringiye? Lkepanie mele poporomene lope lope tenjipe molorumu te kanonge puringiye? ⁸[Molo kanumu. Alieli kanolemele mele kanonge naa puringi liemo] ulu nambolkare kanongendo puringiye? Ye te mulu wambale paa peangama pakopa molorumuna kanonge puringiye? Akumu molola. Yambo mulu wambale paa peangama pakolemelema ye nomi kingimenga ulkena manjiku molemele kanumu.

⁹“Aku sili te kanonge na puringi liemo] Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe sili ye te kanonge puringiye? Akumu sike nakolo nane enendo nimbu sikiru: Jono yu sike Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe sili ye te nakolo yu Pulu Yemone ungu umbu tonjirimoma pilipe nimbe sili ye we te molo. ¹⁰Yuni Pulu Yemone ou “Lipu mundumbu.” nirimu yemonga aulkemo tepa mimi temu kanumu. Kanu yemondo Pulu Yemonga bokuna sukundu molemo ungu te i sipe:

[Pulu Yemone yunge Malondo nimbendo:]

“Pilieyo. Nanga ungu te ninjimbe yemo
nane nu puni aulkena yu kumbi lepo
lipu mundukuru.

Yuni nunge aulkemo akisinjimbe.” nirimu.’

kanu ungumu bokuna molemo. ¹¹Nane enendo paa sike nimbu sikirumu:
Ou mana moloringi yambomanga te No Linjili Jono kinie manda molo.
Jono olandopa mele. Nakolo kinié wale kondemo wendo okomo. Kanu
walemo Pulu Yemo ye nomi kingi molopa nokolemo yambomanga te
paa imbi naa molopa paa koropa puli yambomo olandopa; Jono yu
maniendopa. [Ou moloringi yamboma manie mele; kinié na ‘Sike.’
ningu tondolo munduku pilingímunge konopu peanga pemba yamboma
olandopa.] ¹²⁻¹³Jono ou mana na omba molopili ungu manema pelemo
boku Mosisini torumuma kinie, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma
pilku yamboma ningu siku bokuna toringi bokuma kinie, aku bokumane
Pulu Yemonga unguma ningu siku, Jono kinie Pulu Yemone “Ene
nokomba ye nomi te lipu mundumbu.” nimbe panjirimu yemo kinie
ongele mele unguma niringi. Nakolo Jono orumu kinie yandopa Pulu
Yemo ye nomi kingi molopa yamboma nokolemo ulumu paa tondolo
mundupe wendo omba yunge opa touma topa manie mundulimola; ye
enge nilimene aku ulumu ambolongendo tondolo munduku karaye teko
lingí tekemelela. ¹⁴Ungu te nimbú tekeromo pilimulú konopu lingí liemo
piliengi! Pulu Yemonga bokuna [Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma
pilipe yamboma nimbe simbe ye, Illainja ombá.” nirimu ye kanumu
Jonondo nirimu. ¹⁵I nikiru mele komu angilimo yambomane paa mimi
siku piliei!” [nirimu.]

¹⁶“Kinié mana molemele yamboma nambolka melte ene manda
lepo manda nimbunje? [Ene molemele mele i sipu nimbu siembo;] Ene
yamboma maku tolemele koleana ambolangoma pepe pereko molemele
mele. Aku ambolangomanga marene ne anju molemele ambolango mare
[pea pepe pereko molonge aulke te koroko kelkolie,] enendo walsikulie
ningindu:

¹⁷“Konana nímulu kinie

ene ‘Pea konana niemili.’ na ningu “Molo.” níngi.

Pe kelepo kola temulu kinie

ene ‘Pea kola teamili.’ ni na níngi.

[Pea pepe perepo molomolo aulke te molo lepamo.]”

nilimele. [Kinié molemele yamboma ene aku ambolangoma mele
molemele.] ¹⁸[Na kinie No Linjili Jono kinie oltone nilimbolo unguma
enene pilku keri pilimele; telembolo mele kanoko keri kanolemelela].
Jono ombalie ga kinie no waene kinie na nomba molorumu kinie
[kanoko keri kanokolie,] ningindu: “Yunge konopuna kuru te molemo.”
niringi. ¹⁹Pe Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo omba ga kinie no

waene kinie norumu kinie [kanoko kerila kanokolie] ningindu: “Yu ga aisili nomba keru pilipe, no waene aisili nomba kekelepa topa telemo yemo. Yu kou takisi lili yema kinie, ulu pulu keru telemele yambo wema kinie ‘Yu kinie pulu lepili pea tapu topo molamili.’ nimbe telemo.” nilimelela. [Enene aku siku Jono kanoko kerila kanolemele. Na kanoko kerila kanolemele.] Nakolo pilipe konginjili ulu pulumu Pulu Yemo kinie pelemona yuni telemo temba mele kanokolie ‘Papu telemo.’ ningí.” nirimu.

²⁰ Aku nimbelle Yesu kolea ou andopa ulu tondolo aisili terimu koleamanga [moloringi yamboma] yuni terimu mele kanokolie enenga ulu pulu kerime kanoko keru kanoko munduku kelko konopu alowa naa teringi kanopale yuni ene iri topale nimbendo: ²¹ “Kolea Korasini kinie Besaida taonotolonga [molemele yamboma] mindili nongo paa molko kenjingí! Kanu koleatolonga sukundu ulu tondolo aisili terindu [nakolo akuna molemele yamboma konopu alowa naa telemele]. Kolea aili Taya kinie Saidonotolonga sukundu [ulu tondolo te naa terindu nakolo kanu koleatolonga sukundu] nane ulu tondolo aku sipu telka kanolemelkanje kanu koleatolonga [yambomane] ene ulu pulu keru telemelema koronga munduku kelko, bulu siku, konopu alowa telemelka. ²² Akumunge nane enendo nimbu sikiru: Pe kote walemo wendo ombá kinie kanu kolea Taya kinie Saidonotolonga [yamboma ulu pulu keru telemelemonga] enenga kote kanga mele pemba. Nakolo ene kolea Korasini kinie Besaidatolonga [yamboma nane ulu tondoloma terindu kinie kanokolie konopu alowa naa teringimunge] kote walemo wendo ombá kinie enenga kote aili mele pemba.

²³ “Kapeniamé taono [yamboma enene] ‘Mulu koleana pupu molamili.’ konopu lekemeleye? Aku manda molo. [Enene nanga unguma alieli pilimele nakolo konopu alowa naa telemelemonga] ene kolea kerine puku molonge. Enenga koleana sukundu ulu tondolo aisili terindu [nakolo ene konopu alowa naa teringi]. Kolea aili Sodomu sukundu [ulu tondolo te naa terindu nakolo kanu koleana sukundu] nane ulu tondolo aku sipu telka kanolemelkanje yamboma konopu alowa telemelka, pe kinie kepe kanu koleamo we lelka. ²⁴ Akumunge nane ene [Kapeniamé yambomando] nimbu sikirumu: Kote walemo wendo ombá kinie kolea Sodomu [yamboma ou ulu pulu keru aisili sike teringi nakolo] enenga kote kanga mele pemba. Nakolo ene kolea Kapeniamé [yamboma nane ulu tondolo terinduma kanokolie konopu alowa naa teringi yamboma] kote walemo wendo ombá kinie enenga kote aili mele pemba.” nirimu.

²⁵ Aku walemanga Yesu sinu nimbendo:

“Tara, Mulu Matolo Nokoko Moleno Ye Nomimu, nane nu kinie ‘Ange’ nikiru. “Olio pilipe konginjili pelemona. Olio oliolio ungumanga puluma pali pilipu konjilimolo.” ningu pilimele yamboma ene nane kinie telio

ulumanga pulumu nuni ‘Naa piliengi!’ ningu naa ningu sirinu. Yambo ambolango pame mele molko nane nilio unguma komu tenjiku molemele yamboma mindi nane telio ulumanga pulumu ‘Piliengi!’ ningu, ene ningu sirinu kanumunge nu kapi nimbu ‘Papu terinu.’ nikiru. ²⁶Sike, Tara, nuni ‘aku sipe wendo ombá kinie konopu simbu.’ ningu aku siku terinumunge ‘aku sipe wendo okomo.’ nimiru.]

²⁷[Pulu Yemondo aku sipe nimbelle kelepa yambo moloringimendo nimbendo: “Melema pali Tarane na sirimu. Yambo tene Malo paa sike molemo mele pilipe kanopa imbi silimo yambo te molo; Lapane mindi yu kanopa imbi silimo. Yambo tene Lapa paa sike molemo mele pilipe kanopa imbi silimo yambo te molo. Malone mindi kanopa imbi silimo; Malone ‘Lapa lipu ora siembo.’ nimbé yamboma ene Lapa kanoko imbi singíla.

²⁸“Ene kongono mindili siku telemele yamboma kinie, konopuna umbuni telemo yamboma kinie, na moliona wayo. Onge kinie na pea konopu teluna pumbemonga nane ‘Konopu pe nipili koro molai.’ nimbú. ²⁹Nando “Nunge kongono teleno mele pea ambolambili. Nu nanga ungu mane silimu molani. Nunge ungu ninime pilipu lipu molambo.” ningu teayo. Na taka lepo molopo, yambomane na teko kenjilimele kinie pilipu siye kolopo moliona i nikiru mele ene na molombona ongo tenge kinie enenga konopuma pe nimbe. ³⁰Nanga kongono teliomo pea ambolombolo kinie taka lelko teni. Mele pe nilime mindi silio kene moliona wai.” nimiru.

12 ¹Walse, [Juda yambomanga koro moloringi] wale Sambate tenga, Yesusi kinie yu lombili andolime kinie rasi witi poniemanga ongo puringi kinie yu lombili andoli yema engelene kolkolie rasi witi mongo mare inie toko noringi. ²Aku teringi kinie kanokolie Parisi yemane Yesusi yundu ningindu: “Kána! [Koro molemolo] wale Sambatemonga ‘Kongono naa teangi.’ nimbe pelemo ungu manemo nu lombili andoli yemane manemo pulue tokolie aku siku tekemele.” niringi.

³Yesusini pundu topa nimbendo: “Ene Pulu Yemonga bokuna sukundu [anda kolepa ye nomi kingi] Depisini terimu mele nimbe molemo temanemo kanokolie temanemonga pulumu naa pilimeleye? Depisi kinie yu pea puringi yema kinie ene engelene kolkolie niringimuni, ⁴Depisi Pulu Yemo molorumu sele ulkena sukundu pupe, Pulu Yemonga kumbi kerena lerimu pillawa kalolime lipe nomba, yu pea puringi yema sirimu noringila kanumu. Kanu pillawa kalolimendo Pulu Yemone ungu mane te sipelie nimbendo:

“We yambomane paa na nangi!

Pulu Yemo popo tonjili yema manjiku nangi!”

aku sipe mele nimiru [kanu ungu manemo pulue torumu] kanumu. [Ene konopu talo nambemuna lemeleye? Depisi yuni ou aku terimu mele ene

pilku keri naa pilimelemonga pe kinié na lombili andoli yemane tekemele mele na kanoko keri kanai.” ̱nirimu.̱

5“Ungu mane te pelemola. “Pulu Yemo popo tonjili yemane koro mololi wale Sambatemanga Pulu Yemonga ulkena kongono telemele kinie Sambate walemanga ungu manemo pulue tolemele nakolo aku kongono telemelemonga mongo naa pema.” nimbe molemo akumu naa la pilimeleye? 6Nane enendo nimbu sikiru: Mele konde te kinié pelemo akumu Pulu Yemo popo toko kalemele ulke tembelemonga olandopamo. 7̱Pulu Yemone nirimu ungu te yunge bokuna molemo mele i sipe:̱

“Enene yamboma kondo kolemele kinie kanopo peanga kanolio.

Na popo toko kongime kalemele akumu uluri molo.”

nilimo, akumunge ungu pulumu ene Parisi yemane pilimelkanje i ye ulu teko naa kenjikimili yema “Teko kenjikimili.” na nilimelka. 8Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemone Sambate walema nokolemo yemo molemona ̱Sambate wale kinie yamboma molko konjingindu tenge mele manda nimbé kanumu.̱ nirimu.

9Kanu kinie Yesusi aku koleamo mundupe kelepa pupe Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulke tenga purumu. 10Kanu ulkena ye te molorumu, yunge ki te kamu kolopa kukurumu. Kanu kinie akuna moloringi ye marene ‘Yesusini tepa kenjimbe kinie kote tenjemili.’ ningu yu walsiku pilkulie ningindu: “Koro molemolo wale Sambate kinie yambo kuru tolemoma tepo konde limulú kinie manda molo aku temulu liemo Pulu Yemonga ungu manemo pulue tomoloye?” niringi.

11Yesusini yemando pundu topa nimbendo: “Sambate wale kinie ye tenga kongi sipisipi te muruna topa manie mundumbe kinie sipisipi ari telemo yemone kundupe ola lipe memba naa ombáye? 12Aku liemo sipisipi maniendopa mele, yamboma paa olandopa, akumunge Sambate wale kinie ulu peangama manda na temoloye?” nirimu.

13Aku nimbelle ki kolopa kukurumu yemondo nimbendo: “Nunge kimu sinio si.” nirimu kinie yemone yunge kimu sinio sirimu kinie yunge ki ekendo peanga lerimu mele ki keri lerimumu altopa kamu peanga lerimu. 14Nakolo ̱Yesusini aku terimu kinie kanokolie̱ Parisi yemane pena puku maku toko “Yu nambe tepo topo konjimulúye?” ningu aulke te kororingi.

15̱Parisi yemane̱ yu tonge teringi pilipelie Yesusi aku koleamo mundupe kelepa purumu. Kanu kinie yambo aisili Yesusi purumu mele yu lombili puringi kinie yuni yambo kuru torumuma pali tepa konde lipelie 16nimbendo: “Na sike yemo molopolie i ulu tondoloma tekero mele enene yambo lupe marendo na ningu siei!” nirimu. 17Aku sipe wendo orumumunge koronga ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Aisayane ulu te pe wendo ombá ou nirimu mele kamu wendo orumu. Aisayane nimbendo:

18 “I yemo

nanga mako torundu kongonomo tenjili yemo;
 nane i yemo konopu monjipu,
 yu kanopo paa peanga kanolio yemo.
 Nanga Minimu yunge konopuna panjinjimbu.
 Yuni ma koleana yamboma pali
 nane ene sumbi sipu nokombo mele nimbe simbe.

19 Yambomane yu iri tonge kinie

yuni pundu topa ungu te naa nimbe,
 ungu te tondolo mundupe naa nimbe,
 yamboma andoko molemele koleamanga
 yuni opa ungu naa nimbé.

20 Kamaye enge naa nilimo te elke naa topa,

tepe llame mimi sipe naa nolemo kinie
 kamu topa naa kumunjimbe.
 ‘Pulu Yemone yamboma kamu sumbi sipe
 nokomba walemo kamu wendo opili.’ nimbe
 yu aku sipe naa tepa taka lepa molomba.

21 Kanu kinie mana yamboma pali

‘Yuni ‘olio mongo naa liemili.’ nimbe
 lipe taponjimbe.’ ningu molonge.”

nirimu ungu akumu wendo orumu.

22 Kanu kinie ye te yunge konopuna kuru te molorumuna mongo keri
 lepa melema naa kanopa ungu naa nirimu ye te Yesusi molorumuna mengo
 oringi kinie Yesusini yemo tepa konde lirimu kinie kanu yemo ungu nimbe
 melema kanorumu. 23 Aku terimu kanokolie yambomane pali mini wale
 mundukulie ningindu: “I yemo ye nomi kingi Depisinge malonje?” niringi.

24 Nakolo aku niringi ungumu pilkulie Parisi yemane ningindu: “Molo.
 Kurumanga nomi Belsipuli mindi i ye Yesusinge konopuna molopalie yu
 tondolo silimona yuni kuruma topa makorolemo.” niringi.

25 Enene aku siku konopuni piliringi mele Yesusini pilipelie ‘Yesusi
 ‘Setene kinie opa tou moloringimunge Setenene yu naa lipe taponjilke.’
 ningu paa piliengi!’ nimbe, enendo nimbendo: “Yambo talape te konopu
 teluna naa pupili molko suku singine owe panjiku ene eneno opa teko
 lupe lupe molemele kinie kanu talapemo pora nilimo. ‘Molo’ kolea tenga
 yamboma molo ulke teluna pelelele yamboma konopu teluna pupili naa
 molko ene eneno opa telemele kinie kanu yambo talapemo sungu siku yu
 mele mele molemele. 26 Aku sipela, Setenene yunge kuru te makorolkanje
 aku telkamonga yunge talapemo kinie opa mele telka. Pe yunge
 talapemo nambe tepa kapola molemelkaye? ‘Pora nilke.’

27 “Ungu te piliengila! Nane Belsipulinge tondolomone kuruma
 makorolio liemo enenga yemane naenga tondolomone kuruma

makorolemeleye? Akumunge [enenga ye kuruma makorolemele yemane 'Pulu Yemone olio tondolo silimona olione kuruma makorolemolo.' ningu pilimelena, enene nando i nikimili unguma kanu yemane pilku apurukulie "Ene kolo tokomele." ningí. ²⁸Nakolo sike Pulu Yemonga Minimuni na tondolo silimona nane kuruma makorundu liemo Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokomba walemo ene molemelena koronga wendo omu." [nirimu.]

²⁹"Ungu te pea i sipe: Ye enge nili tene yunge ulkemo nokopa konjilimo kinie ye tene we manda sukundu omba melema wa lipe memba pulimoye? Akumu manda molo. Ou wa noli yemone ye enge nilimunge kimbu kime ka topalie yunge ulkena manda omba melema wa limo kanumu.

³⁰"Na naa lipe taponjilimo yambomone na kinie opa tou molemo. Yambo tene na lipe taponjipe [kongi sipisipime] sukundu naa limo yambomone [kongi sipisipime] topa bulu balu silimo. ³¹Akumunge nane enendo nikiru: Yambo tene ulu pulu kerime tepa, ungu taka tonjipe nimbe kenjilimo uluma Pulu Yemone manda 'Manie pupili.' nimbe siye kolomba. Nakolo yambo tene Pulu Yemonga Minimu nimbe kenjipe ungu taka tonjimbe uluma Pulu Yemone 'Manie naa pupili.' nimbe siye naa kolomba. ³²Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ungu taka tonjipe ungu nimbe kenjilimo yambomo aku sipe ulu keru telemoma Pulu Yemone 'Manie pupili.' nimbe siye kolomba. Nakolo Mini Kake Telimu, ni ulu te telemo kinie, yambo tene ungu taka tonjipe, opa tepa sipe ["Yuni naa tekemo. Kurumanga nomi Setenene yu lipe taponjilimona aku telemo." nilimo yambomo aku sipe ulu keru telemomo kinié kepe mulu ma pora nimbé wale kinie kepe 'Manie naa pupili.' nimbe paa siye naa kolomba.

³³"Unju peanga te kanokolie 'Mongo peangama tomba nomolo.' ningu kanolemele. Unju keru te kanokolie 'Mongo kerime tomba manda naa nomolo.' ningu kanolemele. Unju te mongo tolemo kinie kanokolie 'I unjumu peanga, i unjumu keru.' ningu apuruku kanolemelemonga aku siku ningu kanolemele. ³⁴Ene Parisi yema, kolo topa yamboma tepa kenjili wambiyemonga waloma, ene ye keru molemelemaname nambe teko ungu peangama manda ningíye? Yambo te yunge konopuna pelemo unguma mindi kerena nilimo akumunge ene ye kerimene nambe teko ungu peangama manda ningíye? ³⁵Aku sipe mele, yambo peanga tene yunge konopuna ulu peanga pelemoma telemo, nakolo yambo keru tene yunge konopuna ulu keru pelemoma telemo. ³⁶⁻³⁷Akumunge nane enendo nimbu sikirumu: Pulu Yemone yamboma kote tenjimbe walemonga eneno ungu nilimelema apurupe pilipelie "Nu yambo peangamo, nu yambo kerimu." nimbé akumunge yambomane mana we ungu nilimelema pali kepe apurupe pilipelie "Aku unguma nambemuna niringiye?" nimbé." nirimu.

³⁸Kanu kinie Parisi ye mare kinie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi ye mare kinie enene Yesusindu ningindu: “Ungu Mane Silimu, ‘Nu sike Pulu Yemone ‘Kongono tenjeni.’ nimbe mana lipe mundurumunje olio kanamili.’ ningu Pulu Yemone mindi manda ulu tondolo telemo mele te tei.” niringi.

³⁹Yesusini pundu topa nimbendo: “Kinié mana molemele yamboma keri mindi molemele. Ene teko kenjiku Pulu Yemo liku su silimele yambomane “Pulu Yemone mindi ulu tondoloma manda telemo mele kanamili tei.” ningu na mawa telemele. Nakolo 〔Pulu Yemone na lipe mundurumuna ombo molgoro. Yu kinie tapu topo kongono telembolo mele lipe ora simbe ulu,〕 tondolo te wendo naa ombá. Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuna pilipe yamboma nimbe sirimu ye Jona kinie wendo orumu ulu akumuni mindi lipe ora silimo manda kanonge. ⁴⁰Oma aili tene Jona topa penge mundurumu kinie yu omamonga olona ipulueli tangoli wale yepoko molopa perimu 〔kinie omamone yu nomu kélona meku topa wendo mundurumu kinie yu altopa we molorumu,〕 mele Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo 〔ono teko panjingi kinie,〕 aku sipe ipulueli tangoli wale yepoko mana sukundu pepalie 〔lomboropa ola molomba,〕

⁴¹“Ou kolea aili Ninipa yamboma 〔sike molko kenjiringi nakolo Pulu Yemone ungu umbu tonjirimu mele,〕 Jonane 〔pilipe,〕 Ninipa yamboma pupe nimbe sirimu kinie pilkulie teko kenjiringi mele kanoko keri kanoko konopu alowa teko molko kenjiringi. Aku teringimunge kinié molemele yambomane Jonanga olandopa ye te ya molemo yemonga ungumu liku su siku naa pilimelemonga kote walemo pe wendo ombá kinie Ninipa yambomane kotena angilku, kinié molemele yambomando “Teko kenjiringi. Mindili nonge kinie papu.” ningi.” 〔nirimu,〕

⁴²“Ou olio Isirele yambomanga ye nomi kingi Sollomono yu ye paa tondolo te molopa, yu ungu lupe lupema pilipe konginjilimu pepili molorumu mele kolea Sipa nokorumu ambo nomi kuinimu pilipelie, Sollomonone ungu peangama mindi nirimu mele pilimbendo yu kolea suluna molopalie 〔Sollomono molorumuna,〕 wale aisili aulkena pelipe orumu. Aku sipe terimumunge, ye nomi Sollomononga olandopa ya molemo yemone nilimo ungumu kinié mana molemele yambomane naa pilku, liku su silimelemonga kote walemo wendo ombá kinie kolea Sipa ambo nomi kuinimuni nimbendo: “Nane Sollomonone ungu peanga nirimu mele pilimbundu aulke suluna orundu nakolo Sollomononga olandopa molorumu yemone nirimu ungumu ene naa pilku, liku su siringi yamboma aku teringimunge ene papu mindili nonge.” nimbé.” 〔nirimu,〕

⁴³“Kuru te ye tenga konopuna wendo ombalie, no naa mololi koleamanga pupe manda koro molomba kolea te korolemo. Te naa

kanopa lenjipelie ⁴⁴yuni nimbendo: “Na ou molopolie wendo ondu ulkena kelepo pambo.” nimbe yu omba yu ou molopa purumu ulkemo kanolemo kinie ulke puri memba tepa peanga tepa we lepa yambo te naa molemo kinie kanopalie nilimomone, ⁴⁵yu kelepa anju pupelie kuru kara puli paa olandopa yepoko pakara lipe memba omba ene pea kanu ulkena sukundu puku molemele. Kanu kinie kanu yemo ou molopa kenjilimo nakolo pe paa kamu olandopa mele molopa kenjilimo. Aku sipe kinié ya teko kenjiku molemele yamboma pe kamu molko kenjingí.” nirimu.

⁴⁶Yesusi yambo maku toko moloringime ungu mane sipe molopili yunge anumu kinie angenupili kinie yu kinie ungu ningindu ongo pena angiliringi. ⁴⁷Yambo tene yundu nimbendo: “Aminie kinie angenali kinie enene nu kinie ungu ningindu ongo pena angilimele.” nirimu.

⁴⁸Yesusini yundu pundu topa [ungu iku topalie] nimbendo: “Nanga anumu naeye? Nanga angenupili nameleye?” nimbelle nirimumuni, ⁴⁹yu lombili andoli yamboma lipe ora sipelie nimbendo: “I yamboma nanga anumu kinie nanga angenupili kinie molemele. ⁵⁰Nanga Lapa, mulu koleana molemomone “Teangi.” nilimo mele pilku liku telemele yamboma nanga anumu kinie nanga angenupili kinie nanga kemulupili kinie molemelemonga aku sipu nikiru.” nirimu.

13 ¹Yambo maku toko moloringimendo aku sipe nimbe pora sipelie nirimumuni, Yesusi ulkena molopa pena pupe nomu kélona pupe manie molorumu. ²Yambo paa aisili yu molorumuna ongo maku toko moloringimunge nona andoli sipi te nona ola lerimumunge suku pupe manie molorumu, yamboma nomu kélona angiliringi. ³Yuni enendo ungu aisili nimbe simbendo ungu iku pokore torumu.

Ungu iku te i sipe topalie nimbendo: “Pilieme!

“Ye tene rasi witi umbu poniena andopa tanda sirimu.

⁴Tanda silipe andorumu kinie umbu mare aulkena manie purumu, kanuma keramane ongo liku noringi.

⁵Umbu mare kou perimuna manie pupelie ma wallo kolte mindi lerimuna nondopa mulie topa wendo orumu. ⁶Nakolo pulkeno naa mundurumuna ena terimu kinie kanuma kolorumu.

⁷Umbu mare kombulu siri ka mélemo molorumuna manie purumu, siri ka melemo wendo omba witi umbuma topa norumuna omba peanga naa lepa [mongo te na torumu].

⁸Umbu mare ma peangana manie purumuma wendo omba mongo peangama torumu. Mare mongo tokapu kise mele topa, mare mongo tokapu yepoko mele topa, mare tokapu telu mele torumu.” [nirimu.]

⁹[Aku nimbelle] “Yambo komu peo lemomane i ungumu piliei.” nirimu.

¹⁰Yesusi lombili andolime yu molorumuna ongolie yundu ningindu: “Nu yambomando ungu te ninindu ungu ikuma alieli nambemuna tolenoye?” niringi.

¹¹Yuni enendo pundu topa nimbendo: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma kinie melema kinie nokolemomonga ulu pulu yu yuyu pilirimu kanu ulu puluma ‘Kinié ene ɲa lombili olemele yamboma, pilingi!’ nimbelle ene nimbe sikimu. Nakolo we yamboma nimbe naa sikimu. ¹²Pulu Yemonga ungumu pilku molemele yamboma paa olandopa nimbe simbe pilingí. Pe paa aisili pilingí. Nakolo naa pilku molemele yamboma ene laye kolte pilimele ungumu kepe wendo limbe.

¹³‘Ene mongone kanokolie naa kanoko,

komuni pilkulie naa pilimele.’

akumunge nane we yamboma enendo ‘Unguma nimbu siembo.’ nimbullie ungu ikuma mindi topo silio.

¹⁴“Aku siku teko molemelemonga koronga ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma yamboma nimbe sirimu ye Aisayane “Aku siku tenge.” ou nirimu mele wendo olemo. Aisayane nimbendo:

“Enene alieli komuni pilingí nakolo
konopuni pilkulie paa naa pilingí;
mongone kanonge nakolo
melte paa sike na kanonge.

¹⁵I yambomanga konopuma paa pipi silimo;
enene ungu pilingindu komu na tenjiku molemele;
enenga mongoma kumbulku molemele.
Aku siku teko molemelemonga
na kanoko na pilku molemele.
I uluma aku sipe na telkanje
enene enenga mongone kanoko
komuni pilku
konopuni pilkulie alowa telemelka,
kanu kinie nane ‘Ene konde pangi.’ nilke.”

nirimu. ɲAisayane aku sipe nirimu mele, aku siku kinié we yamboma teko molemele.

¹⁶“Nakolo ɲa lombili andolime, enene mongone paa sike kanoko komuni paa sike pilku molemelemonga ene malo. ¹⁷Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ou moloringi yamboma, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yema kinie, Pulu Yemonga unguma pilku liku sumbi siku moloringi yamboma kinie, kanu yambo aisili kinié ene mongone kanoko molemele melema kinie uluma kinie kanongendo “Kanamola!” ningu moloringi nakolo na kanoringi. Ene kinié komuni pilku molemele unguma pilingindu “Piliemola!” ningu moloringi nakolo naa piliringi akumunge ɲane ‘Kinié sike kanoko sike pilimelemonga ene malo.’ nikiru.

¹⁸“Akumunge, yambo tene rasi witi umbu tanda sirimu ungu ikumunge pulumu kinié niembo pilieyo.

19 Uumbu mare tanda sirimu aulkena manie purumu kanumanga ungu pulumu i sipe; Yambo tene Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa melema nokolemomonga ungumu pilipelie na pilimo kinie ulu kerimenga pali ulu pulumu pelemo [kuru] muni omba umbu tanda sili konopuna pupe pelemoma walsikale toropa wendo limo.

20 Uumbu mare tanda sirimu kou perimuna manie purumuma yambo mare aku silime molemele. Enene ungumu pilkulie walsikale sumbi siku konopu siku pilku limele. 21 Nakolo ene pulkeno naa mundukulie ungumu laye kolte mindi pilku molemele. Pe ene konopuna umbuni telemo kinie molo ene Pulu Yemonga ungumu pilku liku molemele mele yambo lupemane kanoko keri kanokolie ungu taka tonjiku teko kenjiku mindili silimele kinie enenga pilimele unguma siye kolemele.

22 Uumbu mare tanda sirimu siri ka mele molorumuna manie purumuma yambo mare kepe aku silime molemele. Enene ungumu pilimele kinie konopuna umbuni telemo umbunime kinie, mele aisili nosikulie 'Aku melemane olio lipe taponjilimo taponjimbe.' ningu pilku molemele uluma kinie, kanu sili ulu mare wendo omba ungu kanumu topa nolemo kinie ungumuni uluri naa tepa langi mongo na tolemo.

23 Uumbu mare tanda sirimu ma peangana manie purumuma yambo mare aku silime molemele. Enene ungumu pilkulie ungu pulumu pilku konjilimele. Pe ene langi mongo tolemele. Kanu yambo marenga langi mongo tokapu kise mele topa, yambo marenga mongo tokapu yepoko mele topa, marenga mongo tokapu telu mele topa, aku sipe tolemo. Ungu ikumunge ungu pulumu aku sipe." nirimu.

24 Yesusini ungu iku te pea yamboma topa sipelie nimbendo:

"Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa melema nokolemo akumu i sipe mele:

Ye tene yunge poniena rasi witi umbu peangama tanda sirimu.

25 Nakolo yamboma uru peringi kinie yunge opa tou ye te omba era [rasi witi none teli era] umbu te witi poniena tanda sipelie kelepa purumu.

26 Kanu kinie umbu peangama wendo omba witi mongo torumu kinie era kinie pea wendo orumu mele mona molorumu kanoringi.

27 Kanu kinie ponie pulu yemonga kongono tenjili yema ongo yundu ningindu: "Ailimu, nunge poniena langi umbu peangare tanda naa sirinuye? Pe kinié era nambe tepa wendo okomoye?" niringi.

28 Yuni enendo nimbendo: "Tena. Opa tou ye tene aku era umbuma omba tanda sirimu lepamo." nirimu.

Kongono tenjili yemane ningindu: " 'Era pea waka maka wendo okombe kene pupu erama akupu lipu maku tamili.' konopu lekenoye?" niringi.

29 Nakolo yuni nimbendo: "Molo. Era tengi liemo witi pea pulu akunginje. 30 Pe witi kamu lipu maku tomolondo ou pea ongolo molangili.

Pe witi kamu limulú walemo wendo ombá kinie nane witi kari lelko linjingí yambomando nimbundu: “Ou era kalongendo liku piye teko maku tokolie ningímuni, pe witi liku nanga witi nosilio ulkena maku toko nosengi.” nimbú.” nirimu.” nimbe, Yesusini “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo akumu aku sipe mele.” nirimu.

³¹ Ungu iku te pea yamboma topa sipelie nimbendo:

“Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo akumu i sipe mele:

Ye tene unju masetete umbu te lipe ³² yunge poniena umbumu mundurumu. Masetete umbu akumu langi umbumanga pali yu paa kangamo nakolo wendo omba ai lemo kinie poniena molemo melemanga pali yu paa ailimu. Kamu ai lepa unju mele angilimo kinie kerama kanu unjuna ongo kolamanga peleleme. [Pulu Yemo ye nomi kingimu molomba mele aku sipe.]” nirimu.

³³ Ungu iku te pea yamboma topa sipelie nimbendo:

“Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo akumu i sipe mele:

Ambo tene yu langi pillawa akoli mele isi wallo kolte pillawa aisilinge mundurumu kinie pillawa pali akorumu. [Pulu Yemo ye nomi kingimu molomba mele aku sipe.]” nirimu.

³⁴ Kanu unguma pali Yesusini yambomando nimbendo yu ungu iku mindi topa nirimu. We ungu te enendo sumbi sipe naa nimbe ungu iku manjipe topa nirimu. ³⁵ Aku sipe terimumunge koronga ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye tene ou nirimu ungu te kamu wendo orumu. Akumu i sipe:

“Nane i [ungu nimbundu]

ungu iku [manjipu] topo nimbú.

Pulu Yemone ou mulu matolo terimu kinie kepe

yandopa yandopa kepe [mona naa niringi]

lopi tepa perimu unguma [nimbundu]

ungu iku mindi topo, nimbú.”

nirimu.

³⁶ [Yesusini ungu iku akuma topa pora sipelie,] yu maku toko moloringi yamboma mundupe kelepa ulkendo purumu kinie yu lombili andolimene yu molorumuna ongolie ningindu: “Poniena era orumu ungu ikumunge ungu pulumu olio ningu para si.” niringi.

³⁷ Yuni pundu topa nimbendo:

“Langi umbu peangama tanda sirimu yemo Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo. ³⁸ Poniemoma kolea pali. Langi umbu peangama yambo ‘Pulu Yemo nanga ye nomi kingimu molopili.’ nilimelemonga enenga konopumanga Pulu Yemone tapu tepa molopa nokolemo yamboma. Era umbu akuma ulu kerimenga pali ulu pulumu pelemo [kuru] munge

yamboma. ³⁹Era umbu tanda sirimu opa tou akumu [kurumanga nomi, depelemo. Witi sukundu liku maku tonge wale akumu ma kolea pora nimbé walemo. Witi mongoma sukundu lingí yamboma mulu koleana angelloma.

⁴⁰“Erama liku maku tokolie tepena kalemele mele ma kolea pora nimbé walemonga aku sipe. ⁴¹Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemone yunge angelloma lipe mundumbe, enene ‘Yamboma Pulu Yemonga unguma naa pilku, teko kenjiku molangi.’ nilimele yamboma pali kinie, ulu pulu keru telemele yamboma pali kinie, Pulu Yemone tapu tepa molopa nokolemo yamboma molongena wendo liku maku tokolie ningímuni, ⁴²tepe aili nomba pelemo koleana sukundu toko mundungí, kanuna yamboma kola teko paa mindili nongo pereko molonge. ⁴³Kanu walemanga konopu sumbi nili yamboma enenga Lapa ye nomi kingimu molopa nokolemo koleana ena pa telemo mele ene aku siku kanuna pa tepili molonge.

“Yambo komu peo lemomane i ungumu piliei.” [nirimu.]

⁴⁴[Yesusini aku nimbelle kelepa nimbendo:]

“Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo akumu i sipe mele:

Sumele ombele te laku teko ponie tenga ou lopi teringi we perimu kanumu ye tene pe walse kanopa lipelie kelepa aki torumu. Aki topalie konopu sipe pupe yunge melema pali lipe makete tepa kou pokore yando lipelie kanu ponimo pupe topo topa yando lirimu. [Pulu Yemo ye nomi kingimu molomba mele aku sipe.]” [nirimu.]

⁴⁵“Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo akumu i sipela:

Kou bisinete teli ye tene siripelu ‘pélle’ nili peangama koropa molorumu.

⁴⁶Kanu kinie siripelu péle kou paa aisili puli te kanopalie nirimuni, yu pupe yunge melema pali makete tepa kou yando lipelie kanu siripelu péle topo topa yando lirimu. [Pulu Yemo ye nomi kingimu molomba mele aku sipe.]” [nirimu.]

⁴⁷“Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo akumu i sipe melela:

Oma lili wale te nomuna toko munduringi kanumuni oma lupe lupema lirimu. ⁴⁸Walemo paa peke lerimu kinie kunduku liku nomu kélona nosikulie, manie molko apurukulie peangama liku wale basikete pokorenga munduringi nakolo kerime toko ele teringi.

⁴⁹“Ma koleamo pora nimbé walemonga aku sipela. Mulu koleana angelloma ongolie ningímuni, yambo teko kenjiku molongema kinie yambo sumbi siku molko konjingíme kinie apuruku ⁵⁰yambo teko kenjiku molongema liku tepe aili we nomba pelemo koleana toko suku mundungí, kanuna kola teko paa mindili nongo pereko molonge.” [nirimu.]

⁵¹ ʔUngu ikuma topa pora sipelie Yesusini lombili andolime walsipe pilipelie nimbendo: „ʔAku unguma pali ungu puluma ene pilíngiye?” nirimu.

Enene yundu ningindu: “Pilímulu.” niringi.

⁵² Yuni enendo nimbendo: “ʔAku liemo Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane silimele yemane Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemomonga unguma mane silimolo kinie pilku liku molemele kanu yema ene i sipe: Ulke pulu ye tene yunge mele peanga aisili nosilimomanga mele kondema kinie mele ouma kinie pea wendo limo.” nirimu.

⁵³ Yesusini aku ungu ikuma topa pora sipelie kanu koleamo mundupe kelepa yu purumu.

⁵⁴ Mundupe kelepa pupelie yunge pulu kolea ʔNasarete, ombalie Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulkena suku pupe yamboma mane sirimu kinie pilkulie ene suru ningu mini wale mundukulie ningindu: “I yemo yunge pilipe konginjilimu kinie yunge ulu tondolo telemomanga tondolomo kinie yu tena lirimuye?” ⁵⁵ Yu ulkema takorumu yemonga malo moloye? Maria yunge anumu naa molemoye? Jemisi keme, Josepo keme, Saimono keme, Judasi keme, yunge angenupili moloye? ⁵⁶ Yunge kemulupili kinie pali olio kinie pea na molemoloye? ʔYu paa sike aku yemo molemomo. ʔAku liemo yunge pilipe konginjilimu kinie yunge ulu tondolo telemomanga tondolomo kinie yu tena lirimuye?” niringi. ⁵⁷ ʔAku siku unguma ningu, yu ungu nimbe uluma tepa molorumu mele kanoko keri kanoko yu kinie paa konopu keri panjiringi.

Kanu kinie ʔene yu kinie mumindili koloringimunge ulu pulumu pilipelie, Yesusini enendo nimbendo: “Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe silimo ye te koleamanga pali imbi ola molemo, yambomane pali yunge unguma pilku limele. Nakolo yunge pulu koleana yu kinie pea tapu toko molemele yamboma mindi yuni nilimo ungumu pilkulie ‘Yu olionga we yere. Yu imbi mololi ye te molo.’ ningu yu nilimo unguma naa pilku, liku su silimele.” nirimu.

⁵⁸ Kanu kinie yu ʔungu nimbe uluma tepa yu yuyu molorumu mele ‘Sike.’ ningu, tondolo munduku naa piliringimunge yu kanu koleana ulu tondolo aisili na terimu, wallotolo mindi terimu.

14 ¹ Kanu walemanga kolea Gallilli disiriki nokorumu ye nomi kingi Erotene Yesusini terimu mele temane toringi pilipelie ² yu kinie tapu toko molko yu liku taponjiringi tapu yemando nimbendo: “I uluma telemo yemo No Linjili Jono lepamo! Yu kolopalie lomboropa wendo omumunge ulu tondoloma temba tondolomo yu kinie pelemo.” nirimu.

³⁻⁴ ʔKingi Erotene aku sipe nirimu ungumunge pulumu i sipe; Ou walse Erotene yunge angenu Pillipunge ambo menu Erodiasi mangopa

lirimu. [No Linjili] Jonone Erote aku sipe terimu kanopalie yundu alieli nimbendo: “Nuni [Pulu Yemonga] ungu mane te pulue toko angenanga ambomo mangoko lirinun. Akumu teko kenjirinu.” nirimu kinie Erotene yu lipe ka sipe ka ulkena panjirimu. ⁵Ka ulkena panjipelie ‘Yu topo konjembo.’ konopu lerimu nakolo we yambomane ‘Jono yu Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe silimo ye te molemo.’ ningu kanoringimunge yu pipili kolopalie Jono topa na konjirimu.

⁶Pe walse kingi Erotenga meringi walemo wendo orumu kinie Erodiasi lemenu ulkena sukundu omba, yema maku toko kanoko molangi yu denisi terimu. Erotene ambo wenepomo aku terimu kanopa paa peanga kanopalie ⁷yundu nimbendo: “Nando “Si.” nini melemo paa sike simbu.” nimbe, nimbe panjipe Pulu Yemonga imbi lepa mi lerimu. ⁸Yuni aku sipe nirimuna anumuni pilipelie lemenu ungu te nimbe sirimu kinie pilipelie ambo wenepomone Erotendo nimbendo: “No Linjili Jononga [nomimu karu lelko yunge] pengemo pellete tenga nosiku yando si.” nirimu. [Jonone ou alieli “Erote kinie Erodiasitolone teko kenjiringili.” nirimumunge mumindili kolopalie Erodiasini ‘Yu kolopili. Sike kolomunje na kanambo.’ nimbe “Pengemo ongo si.” nirimu.]

⁹⁻¹⁰Yuni aku sipe mele mawa terimuna pilipelie Erote konopu umbuni terimu nakolo yuni “Paa sike simbu.” nimbe, nimbe panjipe Pulu Yemonga imbi lepa mi lerimu mele kepe, yu konopu alowa temba kinie yu kinie pea langi nongo moloringi yema yu kanoko keri kanonge mele kepe, aku ulutolo pilipelie, ka ulkena nokoringi yemando ungu te nimbe mundupelie “Yuni mawa tepa “Si.” nikimu mele siengi kene [No Linjili] Jononga [nomimu karu lelko yunge] pengemo yando mengo wai.” nirimu. ¹¹Aku nirimu kinie pilkulie Jono toko konjiku, yunge pengemo pellete tenga nosiku, yando mengo ongo ambo wenepomo siringi kinie yuni lipe anumu molorumuna memba pupe sirimu.

¹²Aku teringi pilkulie Jono lombili andoringi yema ongo yunge onomo liku mengo puku ono tekolie Yesusi molorumuna puku temane toko siringi. [Kingi Erotene No Linjili Jono ou aku sipe topa konjirimu kolorumumunge pe Yesusini ulu tondoloma terimu mele pilipelie “Jono nomi karu lerindu yemo lomboropa ola molemo lemo.” nirimu.]

¹³[Ye nomi kingi] Erotene No Linjili Jono topa konjirimu pilipelie nirimumuni, Yesusi yu molorumu koleamo mundupe kelepa ‘Tenga nanu molambo.’ nimbe nona andoli sipi tenga sukundu pupe nomu [Gallilli] nekendo pupe kolea ku leli tenga yuyu pumbe purumu. Nakolo yambo aisili yu aku terimumu pilkulie enenga koleama munduku kelko kimbu kongono teko nomu kelona makaye teko puku yu purumuna akilku lombili puringi. ¹⁴Yesusi no kelona ombalie yambo paa aisili akuna maku toko moloringi kanopalie ene kondo kolopa enenga kuru torumuma ‘Konde pangi.’ nimbe ene tepa kondeirimu.

¹⁵Pe ipupini ena pumbe terimu kinie yu lombili andolime yu molorumuna ongo yundu ningindu: “I koleana yambo te naa pelemo, ena kamu pukumu kene ya maku toko molemele yamboma ‘Puku kolea marenga langi topo toko lipangi.’ ni.” niringi.

¹⁶Nakolo yuni yu lombili andolimendo pundu topa nimbendo: “Nambemuna ‘yambo akuma ‘We pangi.’ niembo.’ ningu nikimiliye? Enene eneno yamboma langi mare liku siei.” nirimu.

¹⁷Enene yundu ningindu: “Ya langi aisili molo. Pillawa kaloli kanga te pakara kinie oma kaloli talo kinie aku langi pokore mindi lemo.” niringi.

¹⁸Yuni “Na moliona yando mengo wai.” nirimu.

¹⁹Kanu kinie yambomando “Erana manie molai.” nimbelie yuni kanu pillawa kaloli te pakara kinie oma talo kinie lipelie mulu koleana olando sipe kanopa [Pulu Yemo kinie] “Ange.” nimbe pillawa kalolime ambolopa pike lepa [oma kinie] lombili andolime moke tepa sipelie “Anju yamboma siei.” nirimu, enene yamboma moke teko siringi. ²⁰Ene pali kanu langime noringi kinie olo terimu. Pe lombili andolimene langi goli lerimuma liku maku toko wale basikete engaki rurepo toko peke siringi. ²¹Langi noringi yema manjipe pape tausini mele. Ambo ambolango [mare pea langi noringi] akuma olandopa.

²²[Yamboma langi sirimu noringi] kinie Yesusini yu lombili andoli yemando sumbi sipe nimbendo: “Maku toko molemele yamboma nane “Pangi.” niembo. Ene nona andoli sipine ola puku no nekendo kumbi lelko pai.” nirimu. ²³Yambomando “Pai.” nimbelie yu yuyu Pulu Yemo kinie ungu nimbendo ma pangine ola purumu. Kanu kinie ena pupe kolea kala torumu kinie akuna yuyu molorumu.

²⁴Sipimu no nekendo pumbendo nomu ai suku singine kokele pumbe purumu kinie sipi kumbikundu mendo sipe poporomene topa, nomu torumula kinie nomo ola pupe manie omba terimu, sipimu topa ola munde manie munde tepa topele mapele torumu.

²⁵Kanu kinie ipulueli kolea muni naa lepili [yu lombili andolime sipine ola molko] puringine Yesusi nona ola kimbu kongono tepa ombá orumu.

²⁶Enene yu nona ola kimbu kongono tepa orumu kanokolie niringimuni, pipili aili teko kolkolie “Kuru te okomaa!” ningu mini wale munduringi kinie ²⁷Yesusini tamburembu enendo nimbendo: “Ene konopu tondolo pupili molayo. Na mindi okoro. Pipili naa kolai.” nirimu.

²⁸[Yuni aku nirimu piliringi kinie] Pitane pundu topa nimbendo: “Ailimu, akumu sike nu nunu onu liemo nu okonona na nona ola angilipu wambo walsi.” nirimu.

²⁹Yuni “Oi.” nirimu kinie Pita sipine ulsu pupe pukue topa nona manie pupelie nona ola kimbu kambilipe Yesusi molorumuna pumbe purumu.

³⁰Nakolo poporome tondolo torumu kinie kanopalie pipili kolopa yu no wangomba tepalie, “Ailimu, na liku taponji!” nimbe ru nirimu.

³¹Kanu kinie Yesusini ki sinio sipe mundupe Pita kundupe ola lipelie yundu nimbendo: “Nane ulu telioma nu wallo kolte mindi pilino lemo. Ou ‘Yuni na lipe taponjimbe, sike nona ola manda pumbu.’ konopu lelkolie altoko konopu alowa nambemuna teko ‘Na no wangombonje?’ ningu pilinuye?” nirimu.

³²Sipine suku puringili kinie poporome topa kelerimu. ³³Aku terimuna kanokolie sipine suku moloringi yemane Yesusinge imbi ambolko ola linjiku kapi ningu “Nu paa sike Pulu Yemonga Malo lepamo.” niringi.

³⁴Kanu kinie [Yesusi kinie yu lombili andolime kinie,] nomu [Gallilli] nekendo pukulie nomu kélona kolea Geneserete lerimuna wendo oringi.

³⁵[Kanu koleana sipine manie oringi kinie,] akuna moloringi yemane Yesusi kanoko imbi sikulie akundu lerimu koleamanga moloringi yamboma pali ningu munduringi kinie yambomane kuru torumu yamboma pali yu omba molorumuna mengo ongolie niringimuni, ³⁶“ ‘Nunge wale pakoli pundumu kepe ambolangi.’ ni.” ningu mawa teringi. Kanu kinie kuru torumu yambomane yunge wale pakolimu amboloringi yamboma pali kamu konde puringi.

15 ¹Kanu kinie Parisi ye mare kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi ye mare kinie ene Jerusalleme munduku kelko Yesusi molorumuna ongo yu walsiku pilkulie ningindu: ²“Olionga anda kolepalimene “Teai.” niringi ungu manemo nu lombili andolimene nambemuna pulue tolemeleye? [Anda kolepalimene “Teai.” niringi mele mimi sipu pilipulie olione kíme kulumiye tolemolo mele,] enenga kíme aku siku kulumiye na toko langi we nolemele kanumu.” niringi.

³Yesusini pundu topa nimbendo: “Enene kepe enenga anda kolepalimene “Teai.” niringi mele mindi pilku liku tengendo Pulu Yemonga ungu manema nambemuna pulue tolemeleye? ⁴Akumunge Pulu Yemone nimbendo:

“Aminieli lanielinge unguma pilku liku,
liku ai siku teai.”

nimbe

“Yambo tene yunge anumundu molo lapando
ungu te nimbe kenjipe iri tomu liemo
kanu yambomo toko konjengi.”

nirimu kanumu. ⁵Nakolo ene yemane ningindu: “Yambo tene yunge anumu lapatolondo nimbendo: “Nane elte mele mare lipu taponjipu silkema koronga ‘Pulu Yemo simbu.’ nimbu panjirindu kanumunge elte manda naa lipu taponjipu simbu.” nimbé kinie ⁶[aku sipe nimbemonga,] yunge lapa imbi ambolopa ola linjimbe ungu te naa pemba.” nilimele. Aku siku nilimele ungumuni ‘Anda kolepalimene mane siringi unguma olandopa.’ ningu ‘Pulu Yemone nirimu ungumu uluri molo. Manie pupili.’ nilimele.

7“Ene ɽungu manema pilku mane silimele yema kinie Parisi yema kinie, ene topele mapele toli yema molemele! Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma nimbe sirimu ye Aisayane enendo nirimu mele papu nirimu. ɽenene kinié telemele mele yuni ou nimbe Pulu Yemonga bokuna torumu molemo mele i sipe:ɽ

8ɽPulu Yemone nimbendo:ɽ

“Kanu yamboma enenga keremane na kapi ningu

‘Ye aili olandopamo.

Nu lipu ai silimolo.’ ningu

na imbi ambolko ola linjilimele nakolo

enenga konopuma kinie nanga konopumu kinie

teluna naa pulimo. Lupe lupe pelemo.

9Enene ‘Nanga imbi

ambolopo ola linjemili.’ ningu

na we popo toko kapi nilimele.

Mana yambomane mane silimele unguma mindi

mane sikulie

‘I ungu manema Pulu Yemone

“Teai.” nilimo ungu manema.’

ningu pilku liku telemele,

akumunge na sike popo tonge kinie

uluri naa temba.”

nirimu kanumu.” nirimu.

10Aku nimbelle Yesusini maku toko moloringi yambomando “Na moliona wai.” nimbelle enendo nimbendo: “Nane ɽaku nikirumunge ungu te, nimbú tekero ungumu komu tenjiku ungumunge pulumu pilku konjejo. 11Yambomanga kangine ulsukundu lepalie kerena pupe olona suku pulimo meltene ɽPulu Yemo manda popo tonge aulkemo pipi silimo, kalaro te manda naa monjilimo. Yambomanga konopuna sukundu pepalie wendo olemo ulumane mindi yamboma kalaro monjilimo.” nirimu.

12Aku nirimu pilkulie niringimuni, yu lombili andolime yu molorumuna ongolie ningindu: “Nu aku siku niku meke pilkulie Parisi yemane paa pilku keri pilíngi meke nu pilkinuye?” niringi.

13Nakolo Yesusini pundu topa ɽungu iku topa Parisime moloringi meke nimbelle, nimbendo: “Nanga mulu koleana molemo Lapamone umbu naa panjirimuma pali pulu akumbe. 14I yemane nilimele meke konopu kimbu siku naa pilku molangi. Ene mongo keri lelimene ɽmongo keri lelime, aulke liku ora silimele yema molemele. Mongo keri leli ye tene mongo keri leli ye te aulke te lipe ora sipe ki ambolopa memba pumbe kinie elte peatolo kombuna topa manie mundumbe.” nirimu.

¹⁵ [Kalaro molemomonga ungu ikumu aku sipe torumu kinie pilipelie, Pitane yundu nimbendo: “Aku ungu ikumunge pulumu nambolkanje? Ningu para si.” nirimu kinie

¹⁶ Yesusini enendo nimbendo: “Kinié kepe naa pilkimiliye? ¹⁷Yambo tenga kangine ulsu lepalie kerena pulimo melte olona suku pupe ulsu omba le muruna kamu pulimo mele naa pilkimiliye? ¹⁸⁻¹⁹Kerena sukundu pulimo melemane uluri na telemo kanumu. Ulu kerime ou konopuni pilkulie pe kamu wendo olemomonga konopuna pepalie kerena wendo olemo kanu melemane mindi [Pulu Yemo popo tomba aulkemo pipi silimo, kalaro te monjilimo. Kanu melema i sipe: Konopuni ulu kerime pilimele, yamboma toko konjilimele, ambo ye pulime molo ye ambo lilime yambo lupema kinie ulu kerinele telemele, wa ulu kerinele lupe lupema andoko telemele, wa nolemele, kolo toko yamboma kote tenjilimele, ‘Yamboma pipili kolko molko kenjengi!’ ningu ungu bulkundu ninjilimele, ulu pulu akuma pilku telemele. ²⁰Aku telemele ulu akumane yamboma [Pulu Yemonga kumbikerena pungí aulkemo pipi silimo, kalaro te monjilimo. Nakolo ki ou naa kulumiyé toko langi we sumbi siku nolemele ulu pulumuni [yambo tenga konopuna suku, kalaro te naa monjilimo.” nirimu.

²¹ Kanu kinie Yesusi molorumu kolea [Geneserete,] mundupe kelepa [Juda yamboma moloringi kolea Gallilli disiriki ulsukundu,] kolea aili Taya kinie Saidonotolo lerimu koleana sukundu purumu. ²²Akuna purumu kinie kolea Kenane ambo te molorumu, yu wendo omba tondolo ru nimbelle nimbendo: “Ailimu, Ye Nomi Kingi Depisini Kalopa Lirimu Yemo, nanga ambolamo kuru te konopuna sukundu molopa yu tondolo ambolema kene nuni na kondo koloi!” nirimu. ²³Nakolo Yesusini yundu ungu te pundu topa na nirimu.

Kanu kinie yu lombili andolimene ongo yundu ningindu: “Ambomone nu walsilipe olio lombili okomomo [siye tekemo,] kene ‘Anju pupili.’ ni.” niringi.

²⁴ [Ambomo yu ambo lupe, Juda ambo te molo, nimbe kanopalie,] Yesusini [yundu,] nimbendo: “Pulu Yemone na Isirele yambo talapemonga kongi sipisipi talopa lemele mele molemele yamboma molemelena mindi lipe mundurumu kanumu. Yambo talape lupema molemelena lipe naa mundurumu.” nirimu.

²⁵ Aku sipe nirimu kinie pilipelie ambomo omba yunge kumbikerena koporongo langopa ma kanopalie nimbendo: “Ailimu, na liku taponji.” nirimu.

²⁶ Aku nirimu kinie Yesusini pundu topa [ungu iku te topalie,] nimbendo: “Ambolangomanga langime lipu owama simulú kinie kapola naa temba.” nirimu.

²⁷ Ambomone nimbendo: “Ailimu, sike niku nakolo owamane kepe enenga pulu yambomanga langi pundu manie pulimoma liku nolemele kanumu.” nirimu.

²⁸Kanu kinie Yesusini yundu nimbendo: “Ambomo, nu manda tembo mele tondolo munduku pilino lemo kene mawa tekeno mele aku sipe wendo opili.” nirimu kinie yuni aku sipe nirimu mele aku enamonga ambomonga lemenu konde pupe kapola molorumu.

²⁹Kanu kinie Yesusi kanu koleamo mundupe kelepa nomu Gallilli kéloná [aulke te lerimuna] omba pupe ma pangí tenga ola pupe manie molorumu.

³⁰Kanu kinie yu molorumuna yambo paa aisili oringi. Kimbu kerí lerimuna aulke mimi siku na andoringi yamboma kinie, mongo kerí lerimu yamboma kinie, kimbu kí karaye terimu yamboma kinie, ungu manda naa niringi yamboma kinie, aku sipe kuru lupe lupe torumu yambo aisili mengo ongo yu molorumuna nondoko nosiringi kinie yuni ene tepa konde lirimu.

³¹Ungu naa niringi yamboma ungu niringi; kimbu kí karaye terimu yambomanga kimbu kime kelepa sumbi sipe angilirimu; kimbu kerí lerimuna aulke mimi siku naa andoringi yamboma kapola andoringi; mongo kerí lerimu yamboma mongone melema kanoringi; aku sipe ulu tondoloma wendo orumu kinie kanokolie we maku toko moloringi yambomane paa konopu aisili liku munduku, Pulu Yemo ene Isirele yamboma nokorumu popo toringi Pulu Yemo kapi ningu imbi ambolko ola linjiringi.

³²Kanu kinie Yesusini yu lombili andolimendo “Na moliona wai.” nimbélie enendo nimbendo: “I yambo maku toko molemelema na kondo tekemo. Wale yepoko na kinie molongi, pe kinie ga nonge te naa lemo. Ene langi naa nongo we pungí kinie aulkena kimbu kí pange mange tepa, topa ne munde ya munde temba kene ‘ene engele tepa pepili ulkendo pai.’ naa nimbú.” nirimu.

³³Aku nirimu kinie pilkulie yu lombili andolimene ningindu: “[Sike nikinu nakolo] i kolea ku leline molemolo. I yambo paa aisili manda nonge mele pillawa kaloli tena lembana lipu simulúye?” niringi.

³⁴Yesusini enendo “Pillawa kaloli nambepa nosikimiliye?” nimbe walsirimu kinie

enene “Pillawa kaloli yepoko pakara kinie oma wallotolo kinie nosikimulu.” niringi.

³⁵Kanu kinie yuni maku toko moloringi yambomando “Manie molai.” nimbélie, ³⁶pillawa kaloli yepoko pakara kinie omama kinie lipe Pulu Yemo kinie “Ange.” nimbe, langi akuma pike lepa yu lombili andolime

sirimu kinie enene yamboma moke teko siringi. ³⁷Yamboma pali nongo keru piliringi. Pe langi kakena lerimuma lombili andolimene liku wale basiketemanga lakiliringi, wale aili yepoko pakara peke lerimu. ³⁸Ye po tausinini aku langime noringi. Ambo ambolangoma kinie pea langi noringi.

³⁹Kanu kinie Yesusini maku toko moloringi yambomando “Ulkendo pai.” nimbelle nirimumuni, nona andoli sipi tenga suku pupe, nomuna nekendo, kolea Makatane purumu.

16 ¹Kolea Makatane purumu, kinie Yesusi molorumuna Parisi yema kinie Sadusi yema kinie ene ongo, ‘Yuni nambe tembanje? Kanamili.’ ningu yu manda manjiku mawa tekole ngingindu: “Ungu Mane Silimu, ‘Nu sike Pulu Yemone ‘Kongono tenjeni.’ nimbe ya mana lipe mundurumunje kanamili.’ ningu mulu koleana molemo Pulu Yemone mindi manda ulu tondolo telemo mele te tei.” niringi.

²Yesusini pundu topa nimbendo: “Ipupini ena pumbendo mulumu kondoli telemo kinie kanokolie ‘wale peangamo wendo ombá.’ nilimele. ³Ipulueli ou kolea tangombando kolea kupe topa mulumu sumbulu tolemo kinie kanokolie ‘Lo ombá lemo.’ ningu pilimele kanumu. Mulumu kanokolie ‘koleamo i sipe i sipe temba.’ ningu kanolemele nakolo i walemanga uluma wendo olemoma kanokolie ulumanga pulumu manda naa pilimele. ⁴Kinié mana molemele yamboma yambo kerime mindi molemele. Ene teko kenjiku Pulu Yemo liku su silimele kanu yambomane “Pulu Yemone mindi ulu tondoloma manda telemo mele kanamili tei.” ningu na mawa telemele. Nakolo Pulu Yemone na lipe mundurumuna ya ombo molgoro. Yu kinie tapu topo kongono telembolo mele, lipe ora simbe ulu tondolo te wendo naa ombá. Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuna pilipe yamboma nimbe sirimu ye, Jonane terimu ulumuni mindi lipe ora silimo mele manda kanonge. Te pea wendo naa ombá.” nimbelle ene mundupe kelepa purumu.

⁵Ene nomu Gallilli, nekendo pungindu Yesusi, lombili andoli yema pillawa kaloli komu siku na mengo puringi. ⁶Kanu kinie, Yesusini enendo lepi lepi topa ungu iku topalie, nimbendo: “Paa mimi siku kanai! Parisi yema kinie Sadusi yema kinie enene pillawa akoli mele isi nosilimelemo kanoko konjei!” nirimu.

⁷Aku sipe nirimu kinie pilkulie yu lombili andoli yemane eneno kerepali ningulie ngingindu: “Olio pillawa kaloli nomolo, mare na lipu membo omulumunge aku sipe nikimunje.” niringi.

⁸Aku siku niringi mele pilipelle Yesusini enendo nimbendo: “Ene ‘nane manda lipe taponjimbe.’ ningu wallo kolte mindi pilimele yema, “Pillawa kaloli naa memulu.” ningu nambemuna kerepali nikimiliye? ⁹Ene kinié kepe naa pilku konjilimeleye? Pillawa kaloli te pakara ye pape tausini moke teko siringi mele komu silimeleye? Nongo pora siringi kinie, langi

kakena lerimuma liku wale basikete aisili toko peke siringi mele komu siku na pilkimiliye?

¹⁰ “Molo pillawa kaloli yepoko pakara moke teko ye po tausini siringi mele naa pilku, [nongo pora siringi kinie] wale basikete aili mare langi kakena lerimuma toko peke siringi mele naa pilku molemeleye? ¹¹ ‘Yuni sike pillawa kalolimundu naa nikimu.’ ningu nambemuna naa pilíngiye? ‘Parisi yema kinie Sadusi yema kinie pillawa akoli mele isi nosilimelemo mimi siku kanangi.’ nimbu nikiru.” nirimu. ¹² Yuni aku nirimu kinie pilkulie enene ‘pillawa kalongendo isi mundulimele akumundu naa nikimu. Parisi yema kinie Sadusi yema kinie enene ungu mane siringi ungumando nikimu.’ ningu piliringi. [‘Parisi yema kinie Sadusi yema kinie enene ungu mane mare kolo toko siringime yunge lombili andolimene paa na piliengi!’ nimbe nirimu mele ningu piliringi.]

¹³ Yesusi kolea aili Sisaria Pillipai lerimu koleana pupelie nirimumuni, yu lombili andolimendo walsipelie nimbendo: “Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemondo yambomane yu imbi lelko nae nilimeleye?” nirimu.

¹⁴ Enene yundu ningindu: “Marene “Nu No Linjili Jono [kolorumu, kinie] kelepa lomboropa ola molemo.” ningu pilku, marene “Nu [Pulu Yemone ou konde molopili olando lirimu ye] Illainja kelepa omba molemo.” ningu pilku, marene nu “Jeremaya molo Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye [ou kolorumu kinie] lomboropa ola molemo” te lupe.” nilimele.” niringi.

¹⁵ Aku niringi pilipelie Yesusini enendo nimbendo: “[We yambomane aku siku nilimele] nakolo ene eneno na nae nilimeleye?” nirimu.

¹⁶ Saimono Pitane pundu topa nimbendo: “Nu Konde Molopa Mindi Puli Pulu Yemonga Malo, [Pulu Yemone ‘Olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.’ ou nimbe mako torumu ye nomi] Kirasimu.” nirimu.

¹⁷ Yuni aku nirimu pilipelie Yesusini yundu nimbendo: “Jona Malo Saimono, nu malo. I nikinumu mana yambo tene nu na nimbe simu. Tara mulu koleana molemomone nimbe simu. ¹⁸ Ungu te pea nundu nikirula: Nunge imbi Pita, (kanu imbimunge ungu pulumu ‘kou’ kanumu). Kanu kounmunge ola nanga yambo talapemo lipu maku topo monjimbu. Kanu kinie kololi ulu pulumunge tondolomone i nanga talapemo topa manie manda na mundumbe, molo. ¹⁹ Pulu Yemo ye nomi kingi molopa yamboma nokomba ulke kimu nu simbu. Kanu kinie nuni mana meltendo “Molo.” nini mélemo mulu koleana sukundu “Molo.” nimbéla. Nu mana meltendo “Kapola.” nini mélemo mulu koleana sukundu “Kapola.” nimbéla.” nirimu.

²⁰ Kanu kinie yu lombili andolimene Yesusindu “Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe yere lipu mundumbu.” nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu nu ongo moleno.” niringi kanu ungumundu yuni enendo tondolo mundupe nimbendo: “Enene anju yambo telurindu kepe na kanu yemo molio mele [sili ou] paa na ningu siei!” nirimu.

²¹ Kanu kinie Yesusi yu lombili andolimene yundu „Pulu Yemone olio “Nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu nu.” ningu, ningu para siringi kinie pilipelie, yuni yu kinie wendo ombá mele pulu monjipe ene sumbi sipe nimbe sipelie nimbendo: “ ‘Na mindili aisili nombondo kolea aili Jerusalleme paa pumbu.’ nimbu pilipu molio. Juda yamboma nokolemele tapu yema kinie, Pulu Yemo popo tonjili ye ailime kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane silimele yema kinie, enene na paa toko mindili konjingí. Na toko konjingí kolombo kinie wale talo omba pumbe kinie yepoko sipemonga Pulu Yemone nando ‘Lomboroko ola moloi.’ nimbé.” nirimu.

²² „Aku nirimu kinie pilipelie, Pitane yu anju lipe memba pupelie yu pulu monjipe iri topalie nimbendo: “Ailimu, aku siku paa naa ni! Nu nikinu mele aku sipe paa wendo naa ombámo.” nirimu.

²³ Nakolo „yuni kurumanga nomi Setenene ungu umbu tonjirimu mele pilipelie nirimuna pilipelie, Yesusini topele topa Pitando nimbendo: “Setene, nu anju pa! Pulu Yemone nando “Tei.” nirimu kongono tembo tekeromo pipi sini tekeno kene nu anju pa! Nuni na teko embambo sini tekeno. Nu Pulu Yemone konopu lemo mele naa leno. Yambomane konopu lemele mele mindi leno.” nirimu.

²⁴ Kanu kinie Yesusini yu lombili andolimendo nimbendo: “Yambo tene ‘Yu lombili pambo.’ nimbelle yuni yunge konopumuni pilimo melemanga ‘Topo manie mundembo.’ nimbe yamboma unju perana angilku mindili nongo kolemele mele yuni unju pera mele gomo lembando ‘Na yu lombili pumbundu mindili nondu liemo papula; kolondu liemo papula.’ nimbelle na lombili opili. We na opili. ²⁵ Yambo tene yunge mana molopa na kololi ulu pulumu ambolomba temba kinie yu kolopalie sike molopa kenjipe mindi pumbe. Nakolo yambo tene na konopu monjipelie nanga kongonomo “Tenjembo.” nimbe temba kinie yu kolopalie yu konde molopa kenjipe mindi puli ulu pulumu sike kanopa limbe. ²⁶ „Akumu nambemuna nikiruye?” Yambo tene mana melema pali yu yuyu lipe nosipelie yu mini pali Pulu Yemo na molomba koleana pupe mindili nomba molopa kenjilkenje kanu melemane kanu yambomo nambe tepa lipe taponjilkenje? Lipe na taponjilkemo. Molo yambo tene ‘Na mini pali konde molopo konjipu mindi pambo.’ nimbelle yu nambolka meltene mini pali konde molopa kenjipe mindi puli ulu pulumu topo topa lilkeye? Meltene manda topo topa na limbe.

²⁷ “Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo pe Lapanga tondolo pa telimu kinie yunge „mulu koleana, angelloma kinie pea ombá. Ombalie yuni olio ya mana yamboma yu mele mele telemolo ulumanga olio yu mele mele pundu tombamonga nane aku nikiru.

²⁸ “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ene ya angilkimilimenga mare ou kolou na kolangi Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ye

nomi kingimu omba molopa melema kinie yamboma kinie pali nokomba ombá kanonge.” nirimu.

17 ¹Yesusini ɿyu lombili andolimendo aku sipe nimbe sirimu kinie, pe koro te omba purumu kinie Pita keme Jemisi keme Jemisi angenu Jono keme ene lipe memba pupe mulú paa olandopa polorumu tenga ola purumu. ‘Olio oliolio mindi molamili.’ nimbe ene akuna lipe memba purumu. ²Akuna puringi kinie ene kanoko molangi yunge kangimu alowa tepa, yunge kumbikeremo ena tondolo topa yambomanga mongo takele telemo mele pa aili tepa tepa, yu pakorumu mulu wambalema pa telemo mele aku sipe kake terimu. ³Yu aku sipe molopili, ɿJuda yambomanga koronga ou moloringili ye aili talo,ɿ Mosisi kinie Illainjatolo ongolo Yesusi kinie ungu ningulu mona angiliringili kanoringi.

⁴Kanu kinie Pitane Yesusindu nimbendo: “Ailimu, olio ya molopamolo peanga lepamo. Nuni “E.” ninu liemo, ulke takaye yepoko takonjambu. Te nunge, te Mosisinge, te Illainjanga takonjambu.” nirimu. ⁵Yuni aku sipe nimbe molopili kupe tondolo pa teli te omba ene aki torumu kinie kupena suku ungu te wendo ombalie nimbendo: “I yemo nanga konopu monjilio Malomo. Yu kanopo paa peanga kanolio. Yuni ungu nimbéma pilku liengi.” nirimu.

⁶Aku nirimu pilkulie yu lombili andoli ye ɿyepoko,ɿ paa mini wale mundukulie mana manie molko tamalu peringi. ⁷Ene tamalu peringine Yesusi omba ene ambolopalie nimbendo: “Mini wale na munduku ola angiliei.” nirimu. ⁸Pe olando siku kanoringi kinie Yesusi yuyu molorumu kanoringi.

⁹Mulú polorumumunge manie onge oringi kinie Yesusini ene mane sipelie nimbendo: “Enene kinié kanongi mele isili ou yambo teluri kepe ningu na siengi. Pe mindi, Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kolopalie lomboropa ola molomba kinie temanemo toko anju siengi. Ou molo!” nirimu.

¹⁰Aku nirimu kinie pilkulie yu lombili andolimene ɿyu sike molorumu mele ningu kanokolie,ɿ yundu walsiku pilkulie ningindu: “ɿPulu Yemone ‘olio nokopa konjipe lipe mundumbu.’ ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu nu liemo,ɿ Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane silimele yemane “Illainja ɿkelepa,ɿ kumbi lepa ombá. ɿYe nomi Kirasimu pe akilipe ombá,ɿ” nilimele mele nambemuna nilimeleye? ɿIllainja kelepa na opili nu koronga orunu moleno kanumu,ɿ” niringi.

¹¹Yesusini pundu topa nimbendo: “ “Illainja ɿkelepa,ɿ kumbi lepa ombalie melema pali tepa mimi temba.” nilimele kanumu sike nilimele.

¹²Nakolo ɿakumunge ungu te pea nimbu sikirula,ɿ Pilieme. Illainja koronga orumu. Yu orumu kinie ɿkanu yemane,ɿ yu kanoko imbi na siku ‘Yu we yere.’ konopu lelkolie ‘Yu kinie temolo.’ ningu piliringi uluma pali

teringi. Aku siku mele Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo mindili liku singŋla.” nirimu.

¹³Aku sipe nirimu kinie pilkulie lombili andolimene ‘No Linjili Jonondo nikimu.’ ningu piliringi.

¹⁴Yesusi kinie yu lombili andoli ye yepoko kinie, ene muluna manie, ongolie yamboma maku toko moloringine oringi kinie ye te Yesusi orumuna omba koporongo langopa ¹⁵mawa tepalie nimbendo: “Ailimu, nanga kangomo kondo koloyo. Yu kuru kopalli tolemona mindili aili tepa nolemo. Taki taki yu tepena pupe nomanga pulimo. ¹⁶Nu lombili andoli yema molongine kangomo membo ondu kinie enene yu manda teko konde na língi.” nirimu.

¹⁷Aku nirimu kinie pilipelie Yesusini yamboma iri topalie, nimbendo: “Kinié molemele yamboma ene ‘Pulu Yemone uluma sike manda temba.’ ningu, tondolo munduku na pilimele. Ene konopu karaye tepa pepili molemele yamboma, na ene wale nambe tepo mane sipu ulu mare lipu ora simbu kinie mimi siku pilingŋye? ‘Na ene kinie siye tekemo.’” nimbelle

“Na moliona kangomo mengo wai.” nirimu. ¹⁸Mengo oringi kinie Yesusini kanu kurumu iri torumu kinie yu kangomonga konopuna omba wendo purumu kinie kanu enamonga kangomo manda molorumu.

¹⁹Aku terimu kinie kanokolie Yesusi lombili andoli yema Yesusi yuyu molorumuna ongo walsiku pilkulie ningindu: “Kuru akumu olione nambemuna manda na makoromuluye?” niringi kinie

²⁰Yesusini pundu topa nimbendo: “‘Pulu Yemone sike olio lipe taponjimbe.’ ningu, tondolo munduku na pilimelemonga ulu tondolo isilime manda na telemele. Nane ene paa sike nimbu sikirumu: Unju tenga mongo akumu mele paa kanga nakolo kanu mongomo mana mundulimele kinie unju akopa ai lepa angilimo mele, aku sipe enene ‘Pulu Yemone olionga unguma pilimbe. Olio lipe taponjimbe.’ ningu wallo kolte mindi pilkulie i polemo mulúmundu “Anju puku ne koleana angili.” ningí kinie sike aku sipe pupe angilimbe. ‘Teamili.’ ningí ulumanga ulu manda na tenge ulu te na pemba. ²¹(Pulu Yemo mawa teko langi mi toko na nongolie kuru isilime yambomanga konopumanga manda makoronge. Ulu tondolo isilime we manda na tenge.)” nirimu.

²²Pe walse, kolea Gallilli disiriki puku moloringi kinie Yesusini yu lombili andolimendo nimbendo: “Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ka sikulie yu tonge, yema anju singí kinie ²³enene yu toko konjingí. Kolopalie wale yepoko sipemonga Pulu Yemone yundu ‘Lomboroko ola moloi.’ nimbé.” nirimu. Aku nirimu pilkulie enenga konopuna sukundu meme kulupi perimuna pilkulie paa kondo koloringi.

²⁴Pe Yesusi kinie yu lombili andolime kinie Kapeniame taonona oringi kinie Pulu Yemo popo toringi ulke tembelemonga kou takisi liringi yema

ongo Pita walsikulie ningindu: “‘Nunge ungu mane sili yemone ulke tembelemonga kou takisi tolemo.’ konopu lekemolomo. Sikeye?” niringi kinie ²⁵Pitane “Tolemo.” nirimu.

Kanu kinie Pita ulkena sukundu pupelie ungu te nimbé terimu kinie Yesusini yu ou walsipelie nimbendo: “Saimono, nu nambolka konopu lekenoye? Ye nomi kingimene kou takisi lupe lupema lingíndu namele “Tai.” nilimeleye? Enenga yamboma kinie kou takisi limele molo yambo lupema “Tai.” nilimeleye?” nirimu.

²⁶Pitane pundu topa nimbendo: “Yambo lupemando “Takisi tai.” nilimele.” nirimu.

Aku nirimu kinie pilipelie Yesusini yundu nimbendo: “Aku liemo kingimunge yambomane takisi na tonge. ²⁷Nakolo takisi na tombolo kinie ulke tembele takisi limele yemane olto kanoko keru kanonge kapola na temba kene nomuna puku uku mundupani. Uku mundukulie oma te toni aku omamonga keremo aká tenjini kinie kou te pemba, aku koumu likulie mengo puku oltonga pea liku tere lelko takisi toi.” nirimu.

18 ¹Aku walemonga Yesusi lombili andolimene yu molorumuna ongoingo yu walsiku pilkulie ningindu: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo yambomanga nae paa olandopa molemoye?” niringi.

²Enene walsiringi mele Yesusini pilipelie yu ambolango kanga te “Na moliona oi.” nimbe ene moloringine monjipelie ³enendo nimbendo: “Nane ene paa sike nimbu sikirumu: Ene konopu alowa teko ambolango kangama mele na molongi liemo Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo koleana suku paa manda na pungí. ⁴Akumunge yambo tene ‘Na we yambomo molambo. Nanga imbi te olandopa na molopili.’ nimbe i ambolango kangamo mele na molemo yambomo yu Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo kolea na yambo imbi paa mololimu molemo.” nirimu.

⁵“¹ambolangomondo ungu te pea niembo; Yambo tene ‘Na Ailimunge yambomo molio.’ nimbe i ambolangomo mele lipe taponjimbe kinie kanu yambomone aku tembamonga na lipe taponjimbela. ⁶Nakolo yambo tene i ambolango kangamonga mele yambo te na ‘Sike’ nimbe tondolo mundupe pilimo ambolango kanga te ‘Ulu kerime tepili.’ nimbe kondi tombamonga kanu ambolango kangamo tondolo mundupe pilimo mele mundupe kelepa bulu simu liemo ambolango kangamo ou kondi na topili kou paa aili te moko toko nomine lenjiku ‘Yu kamu kolopupili.’ ningu paka toko nomuna paa maniekondo mundulimelkanje paa papu.

⁷“¹Na ‘Sike’ ningu tondolo munduku pilimele yamboma kelko bulu siku munduku kelenge uluma ya mana lemomonga na ene kondo tekemo. Sike aku sipe uluma wendo ombá nakolo yambo tene nanga yambo te kondi tombamonga kanu yambomo na bulu sipe anju pumu liemo kanu kondi tomba yambomo mindili nomba paa molopa kenjimbe.

8“Nunge kitolone molo kimbutolone ulu pulu keri te temu liemo aku kitolo molo kimbutolo karu lelko ele teani. Nu konde mololiku mindi puni koleana kitolo molo kimbutolo na angilipili puni kinie peangamo. Nunge kimbu ki pali we angilipili tepe na kumbulupe nomba pepa mindi pumbe koleana liku toko mundungí kinie kerimu. 9Molo nunge mongotolone melte kanokolie konopuni ‘liemboa.’ ningu pilku ulu pulu keri te tenu liemo aku mongotolo akuku ele teani. Nu konde mololiku mindi puni koleana mongotolo na angilipili puni kinie peangamo. Mongo talo we angilipili nu tepe koleana suku liku toko mundungí kinie kerimu.”  nirimu. 

10“‘I ambolango kangama  mele yamboma  nga te kanoko keri kanoko ‘Yu koropamo.’ ningu paa na teangi. Enenga nokolemele mulu koleana angelloma alieli Tara mulu koleana molemona pea molemele kene  aku na teai. 11(Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemone ‘Yambo aulke lou lelko molko kenjilimele yamboma koropo lipu taponjembo.’ nimbe orumu kanumu.)”  nirimu. 

12“‘Ene nambolka ningu pilkimiliye? ‘Ye tene kongi sipisipi pape paono monjilke kinie, te talopa lelkanje, yuni sipisipi po paono tene kelepa nani wema ma pangine molangi mundupe kelepa pupe, talopa lelka sipisipimu kanopa limbendo korolipe na pulke.’ konopu lekemeleye? 13Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Sipisipi talopa lelka kanumu kanopa lipelie kanu sipisipimu kinie paa olandopa konopu silke. Talopa na lemelmama we konopu silke. 14Aku sipela enenga Lapa mulu koleana molemomone i ambolango kangama  mele molemele yamboma  ‘aulke lou lelko molko kenjingí kinie paa keri.’ nimbe molemola.”  nirimu. 

15“‘Na lombili andolimenga  angenu tene nu tepa kenjimu liemo nu puku tepa kenjimbe yambomo pea eltelte molangili kanu ulu pulu kerimu yuni nu temba mele ningu sieni. Nuni nini ungumu tepa kenjimbe angena pilimu liemo angena kinie elte altoko kapola kapola molongele. 16Nakolo nuni nini ungumu yu na pilimu liemo pe nuni ‘I ungumu pora nipili kene tembo mele yambo mare kanoko molangi altopo niembo.’ ningulie, kanonge yambo talo molo yepoko liku angena molombana mengo ongo ene kanoko molangi angenando ‘Teluna molambili.’ altoko nieni. Kanu kinie nuni teni kinie angenane temba mele kanu yambomane kanokolie yambo lupemando manda temane toko singí. 17Kanu kinie yuni enenga ungumu kepe na pilimu liemo Kirasinge yambo talapemondo puku ningu sieni. Pe Kirasinge yambo talapemo kepe angenane na pilimu liemo ‘Yu olionga angenu molo. Yu ulsukundu molko konopu alowa na teli yamboma mele molemo lemo.’ ningu kanayo.

18“Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ya mana enene  uluma kinie yamboma kinie  “Molo.” ningí kinie Pulu Yemone mulu koleana sukundu

“Molo.” nimbéla; enene mana “Kapola.” ningíme Pulu Yemone mulu koleana sukundu “Kapola.” nimbéla.

¹⁹“[Akumunge, nane enendo ungu te pea nimbu sikirumu: Enenga yambo talone ya mana “I sipu mawa teambili.” ningu panjígili liemo eltene mawa tengele mele mulu koleana molemo Tarane eltenga mawa tengele mele aku sipe tenjimbe. ²⁰Yambo [wallotolo, talo molo yepoko, na enenga Ailimu imbi lelko walsiku, ‘Pea tapu topo molemolo.’ konopu lelko maku toko molemelemanga na ene kinie molemolona [mawa tengele mele Tara yuni aku sipe tenjimbemo,]” nirimu.

²¹Yesusini yambo teko kenjilimelemando ungu mane aku sipe sirimu, kinie yu molorumuna Pita nondopa ombalie yu walsipe pilipelie nimbendo: “Ailimu, nanga angenu tene na wale nambepa tepa kenjimbe kinie na we ‘Manie pupili.’ nimbu siye kolomboye? Wale sepene yuni temba mele siye kolopo we molopolie engaki sipemonga ‘Pundu topili.’ nimbú kinie papuye?” nirimu.

²²Yesusini pundu topa nimbendo: “Nane “Wale sepene mindi yuni nu tepa kenjimbe kinie yuni tembama siye kolko altoko pilku na moloi.” ni na nikiru. “Wale sepene anderete sependi sepene yuni nu tepa kenjimbe walema pali yu tepili, siye kolko we moloi.” nikiru.

²³“Akumunge Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa melema nokolemo akumu i sipe mele:

“Walse ye nomi kingi tene yunge kongono nokonjiringi kendemandema kinie pundu angilirimuma ‘ “Kinié mimi sipu kanopolie pundu tangi.” niembo.’ nirimu. ²⁴Aku sipe nirimu kinie kingimuni kou tene milliene kina mele ou pundu angilirimu ye te kumbi lelko yu molorumuna mengo oringi. ²⁵Nakolo yu manda aku kou pundumu tomba aulke te paa na lerimuna ailimuni nimbendo: “Kapola, i yemo kinie yunge ambo ambolangoma kinie yunge melema pali kinie makete teko kou mone likulie koumu ongo pundu tonjengi.” nirimu.

²⁶Aku nirimuna pilipelie kendemandemo ye nomimunge kumbikerena koporongo langopa tamalu pepa mawa tepalie nimbendo: “Nuni na kondo kolko we nokoko molooyo. Nane pundu pali tombo.” nirimu.

²⁷[Kanu kinie, ye nomimuni yunge kendemandemo paa kondo kolopa yu kendemandemo kinie pundu angilirimuma pali “Yu tepili. Altoko pundu na tani.” nimbe kamu siye kolopa yemo ka na sipe “We pui.” nirimu.

²⁸Nakolo [ka singí teringi, kendemande kanumu yu pena pupe kendemande te yunge kou wane anderete kina mele sirimumu kanopalie, yu pupe yunge nomine ambolopa ‘Yu kolopili.’ nimbe ambolopa elkele lakurupelie “Nanga kou sirindumu pundu toi!” nirimu.

²⁹Aku terimu kinie yuni tomba terimu yemo yunge kumbikerena koporongo langopa tamalu pepa mawa tepalie nimbendo: “Nuni na kondo kolko we nokoko molooyo. Nane pundu pali tombo.” nirimu.

³⁰Nakolo kendemande lupemone “Molo, paa isili pundu tani.” nimbelie “Nu ka ulkena pekolie pundu toko pora siku wendo wani.” nimbe yu ka sipe ka ulkena panjirimu.

³¹Yuni aku terimu mele kendemande wemane kanokolie ene konopu keru panjiku puku enenga ye nomimundu kendemandetolo teringili kanoringi mele kondi toringi.

³²Kanu kinie ye nomimuni aku niringi pilipelie kendemande yunge pundu “Naa toko we pui.” nirimu kendemande kanumu “Yando oi.” nimbelie yundu nimbendo: “Kendemande kerimu, nuni na tondolo munduku mawa tenuna nu na kinie pundu paa aili tepa angilirimumu “Yu tepili, na toi.” nimbulie we siye kolondu kanumu. ³³Pe nane nu we kondo kolondu mele nuni aku siku kendemande te nambemuna kondo na kolonuye?” nirimu.

³⁴Ye nomimuni yu mumindili kolopalie ka ulke nokoko ka ulkena peringi yamboma teko mindili konjiringi yema yu lipe sirimu. Yuni nimbendo: “Nu mindili nongolie pundu tani. Ou pundu pali toko pora sikulie pe mindi wendo wani. Ou molo.” nirimu.” ³⁵Yesusini nirimu.

³⁵Yesusi yuni aku nimbelie ungu ikumunge pulumu kamu nimbendo: “Aku sipela, angenalini ene aku siku teko kenjingi kinie ene kerena mindi “Manie pupili. Siye kolkoro.” we ningu, sike munduku na kelko, we konopuni pilku molongi liemo, kendemandemonga ye nomimuni kendemandemo tepa kenjirimu mele, mulu koleana molemo Tarane siye na kolko we konopuni pilku molonge yambo kanuma enenga ulu pulu kerime ‘Manie na pupili.’ nimbe, we siye na kolopa kanu ulu pulu kerimenga “Mindili nangi.” nimbe aku tembala.” nirimu.

19 ¹Yesusini aku sipe unguma nimbe pora sipelie nirimumuni, kolea Gallilli disiriki mundupe kelepa kolea Judia disiriki pupe no Jodane lumbilipe nekendo purumu. ²Kanu kinie yambo aisili yu lombili oringi kinie yuni kuru torumu yamboma tepa konde lirimu.

³Parisi ye mare yu molorumuna ongo ‘Yu nambolka nimbenje? Nimbe kenjimbenje manda manjipu piliemili.’ ningu yu walsiku pilkulie ningindu: “Ye tene yu yuyu pilipelie yunge ambomo “Kamu pui.” nimbe kinie kapola temba molo aku temba kinie ungu mane te pulue tombaye?” niringi.

⁴Yuni anju pundu topa nimbendo: “Pulu Yemone ungu nirimu yunge bokuna molemo mele kanoko kambu na tongiye?

Ou pulu pulu, Pulu Yemone melema tepalie,
yuni yambo tembando
yemo kinie ambomo kinie tepalie

⁵nimbendo:

“Aku sipu tendumunge ye tene ambo te lipelie
yunge anumu lapatolo mundupe kelepa

yunge ambomo kinie eltelte teluna tapu toko peko
 kangi telumu mele ɽmolkolo
 eltenga konopu teluna pupili, molongele.”

nirimu kanumu na pilíngiye? ⁶Pulu Yemone aku sipe nirimuna ye te ambo te limo kinie kangi telumu mele molembelena elte altoko talo mele na molembele, elte yambo telumu mele molembele. Yambo telumu molembele kene Pulu Yemone ambo ye talo ‘Telumu molangili,’ nilimo ambo yetolo yambo tene liku lupe lupe na mundengi. Aku tengi liemo kapola na temba.” nirimu.

⁷Aku sipe nirimu kinie enene ningindu: “Aku liemo Mosisini ungu mane te sirimu mele nambemuna sirimuye? Mosisini nimbendo:

“Ye tene yunge ambomondo
 ‘Kamu pupili.’ nimbe makorombando
 ambomo “Kamu pui.” nimbé mele
 pepá te topa ambomo sipelie
 yundu “Kamu pui.” nimbe aku tepili.”

nirimu kanumu.” niringi.

⁸Yesusini nimbendo: “Mosisini sike aku sipe nirimu nakolo ene kara puku Pulu Yemone ambo yetolo kapola kapola molongele mele ungu mane sirimumu liku su siku na piliringine yuni “Aku teangi.” nirimu. Nakolo ou pulu pulu, ɽPulu Yemone melema kokele tepa mimi terimu kinie, ungu mane aku sipe te na perimu kene ⁹nane ene i sipu nimbu sikiru: Ye tene yunge ou limo ambomo makoropa “Kamu pui.” nimbelle kelepa ambo te limo kinie aku yemone wa ulu kerinele telemo. Yemonga ambomone ye te kinie wa ulu kerinele temu liemo manda topa makoromba. We molo. (“Pui.” nimbe makorolemo ambomo pe ye tene yu limo kinie kanu yemo kepe wa ulu kerinele telemola.)” nikiru.” nirimu.

¹⁰ɽYuni aku nirimu kinie pilkulie, yu lombili andoli yemane yundu ningindu: “Ye tene ambo limo kinie nuni nikin me le aku siku molongele mele ungu mane te pelemo liemo ye te ambo na lilkenje papu.” niringi.

¹¹Nakolo Yesusini pundu topa nimbendo: “I ungu ɽmane sikirumu, yambomane pali manda na pilku lingí. ɽPulu Yemone, mako topa tondoloma simbe yamboma mindi manda ɽamboma ye na puku yema ambo na liku, tenge.

¹²Ye mare anupilini mele mele kinie amboma kinie teluna tapu toko peko ulu kerime tenge enge te na pelemo. Ye mare ‘Amboma kinie teluna na peangi.’ ningu enenga láka tonjilimele. Marene eneno ‘Ye nomi kingi Pulu Yemonga yema molopo yunge kongonoma manjipu tenjemili.’ ningu ene eneno mi lelko ambo na limele. I ungumu yambo pilku lingí yamboma piliengi!” nirimu.

¹³Kanu kinie yambomane enenga ambolangoma ‘Yesusi yunge kimuni ambolopa Pulu Yemo kinie enenga mawa tenjipili.’ ningu yu molorumuna mengo oringi. Nakolo yu lombili andolimene iri toko ɽ“Naa mengo wai.” niringi.

¹⁴ “Molo.” niringi kinie, kanopalie Yesusini nimbendo: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo yambo talape akumu i ambolangoma mele molemele yamboma enenga yambo talapemo kene enene i ambolangoma na moliona wangi pipi siku “Molo.” na niei.” nirimu. ¹⁵ Aku nimbelle yuni ambolangoma [kondo kolopa] yunge kimuni ene telu telu nimbe ambolopalie kanu koleana mundupe kelepa purumu.

¹⁶ Walse ye te Yesusi molorumuna omba yundu walsipe pilipelie nimbendo: “Ungu Mane Silimu, na nambolka ulu peangamo tembo kinie konde molopa konjipe mindi puli ulu pulumu limbuye?” nirimu.

¹⁷ Yesusini yundu nimbendo: “Nuni na nambemuna ulu peangamondo walsiku pilkinuye? Yambo telu mindi peanga molemo. Nuni ‘konde molopo konjipu mindi puli ulu pulumu limbu.’ konopu lenu liemo [Pulu Yemonga] ungu mane [Mosisini yando nimbe sirimuna] tenge panjiku teko molani.” nirimu.

¹⁸ Yemone walsipelie nimbendo: “Aku ungu manemanga temando nikinuye?” nimbe walsirimu kinie

Yesusini pundu topa nimbendo:

“ “Yambo toko na konjengi.” nimbe,

“Ambo ye pulime molo

ye ambo lilime yambo lupema kinie

wa ulu kerinele na teangi.” nimbe,

“Melema wa na liengi.” nimbe,

“Yambomanga kote

kolo toko na tenjengi.” nimbe,

¹⁹ “Aminieli lanieli kinie teko konjiku, ungu ningi mele pilku liku teko molangi.” nimbe,

“Ene eneno yu mele mele konopu monjiku

enenga kangimu eneno

kondo kolko nokolemele mele

aku sikula pulu lemo yamboma

konopu monjiku nokoko molangi.” nimbe,

ungu mane akuma sirimu pelemo kanumu.” nirimu.

²⁰ Aku nirimu kinie pilipelie kanu kango yemone nimbendo: “Na kanu ungu manema pali pilipu lipu tepo molio. Pe kinié nambolka uluri olandopa teamboye?” nimbe walsirimu.

²¹ Yesusini yundu pundu topa nimbendo: “Nu ‘kamu ye sumbi nilimu molambo.’ konopu lenu liemo nu puku nunge mele nosilinoma pali kou mone lipukulie, kou mone linime yambo koropama moke teko sikulie na lombili oi.” nirimu. “Nunge [mana] melema aku teni kinie mulu koleana nunge mele aisili lemba.” nirimu.

²² Kanu kango yemo mele paa aisili nosirimuna Yesusini yundu aku nirimu kinie pilipelie yu konopu keru panjilipe anju purumu.

²³ ʔAku terimuna kanopalie, Yesusini yu lombili andolimendo nimbendo: “Pulu Yemo ye nomi kingi molopa nokolemo koleana suku pungindu yambo kamakoma paa mindili siku suku pungí. ²⁴ Enendo altopo nikiru: Kongi kemele ʔkongi paa aili te nakolo, kale suru toline suku pumbendo mindili kanga mele sipelie pumbe. Nakolo yambo kamakoma Pulu Yemo ye nomi kingi molopa nokolemo koleana suku pungindu mindili paa aili mele siku pungí.” nirimu.

²⁵ Aku nirimu kinie pilkulie yu lombili andolime paa mini wale munduku suru ningulie anju yando ungu mele tekolie ningindu: “Aku liemo mindili nolemelka aulkena nae manda wendo pupe, molopo konjimulu aulkena pumbeye? Te molonje.” niringi.

²⁶ Yesusini ene nemo nemo nimbe kanopalie nimbendo: “Sike yamboma eneno manda molo nakolo Pulu Yemone manda tenjimbe. Pulu Yemo yuni uluma pali kapola telemo. Ulu te yuni manda na temba te molo.” nirimu.

²⁷ Yuni aku nirimu kinie pilipelie Pitane yundu nimbendo: “ʔPe olio kinie nambolka uluri wendo ombáye?, Olio olionga melema pali mundupu kelepo nu lombili purumulu pulimolo kene mele nambolka melema limulúye?” nirimu.

²⁸ Yesusini nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Pe ʔPulu Yemone, melema pali ‘konde pupili.’ nimbé kinie Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo yunge ye nomi kingi polo pa tondolo teline molopa yamboma nokomba kinie, ene na lombili andolemele yema pea ye nomi kingi polo rureponga molkolie ningímuni, Isirele yambo talape rurepo nokonge. ²⁹ Yambo na konopu monjiku nanga kongono tenjingindu enenga ulkema, angenupili, kemulupili, anupili, lapali, ambolangoma, koleama, akuma munduku keleringi yamboma pali, ya mana paa olandopa mele aisili likulie, konde molko konjiku mindi puli ulu pulumu lingíla. ³⁰ Nakolo kinié aili molemele yambomanga aisili pe ʔPulu Yemo ye nomi kingi molopa nokomba koleana, yambo koropama molonge; kinié koropa pupili molemele yamboma pe yambo ailime molonge.” ʔnimbe Yesusini nirimu.ʔ

20 ʔYesusini yu lombili andolimendo ungu te pea nimbendo:ʔ ¹ “Aku nikiru ungumunge ʔungu te niembo:ʔ Pulu Yemone ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo akumu i sipe mele:

“Walse ponie pulu ye tene ‘Kongono tenjili ye mare yunge unju waene poniena kongono tenjengi.’ nimbe paa ipulueli ou pupe lipurumu.

² “Kongono teangi.” nimbe lirimu yemando nimbendo: “Kinié tenge walemonga ene kou mone pape kina pape kina nimbu mele kalombo.” nirimu kinie

enene “Kapola.” niringi kinie

yuni ene yunge unju waene poniena “Kongono teangi pai.” nimbe ene lipe mundurumu.

³Pe, ipulueli ou nani killoko mele terimu kinie, yu kelepa yamboma maku toringi koleana pupe ye mare akuna we angiliringi kanopalie ⁴enendo nimbendo: “Ene kepe [nanga] unju waene poniena kongono tenjengi payo. Pe nane ene kou kapola mele kalombo.” nirimu ⁵kinie ene puringi.

Pe ai tangoli terimu kinie kepe, ipupini tere killoko mele terimu kinie kepe, kelepa aku sipe pupe ye mare pea lirimula.

⁶Ipupini pape killoko mele terimu kinie [altopa] pupe ye mare we angiliringi kanopalie enendo nimbendo: “Walemonga pali kongono na teko ya inie nambemuna we angilimeleye?” nirimu.

⁷Enene yundu ningindu: “Ye tene olio kongonona na limuna we angilimolo.” niringi.

Yuni enendo nimbendo: “Ene kepe [nanga] unju waene poniena kongono tenjipai.” nirimu.

⁸Ena pora nirimu kinie unju waene ponie pulu yemone yunge kongono nokoli yemondo nimbendo: “Kongono tekemele yema ‘sukundu wai.’ ningu ene kongono tengimunge mele kalonindu paa akilku ongi yema pulu monjiku mele kaloliku puku kumbi lelko ongi yema paa akilku mele kaloi.” nirimu. ⁹[Aku nirimu kinie] ipupini pape killoko mele terimu kinie “Kongono tenjengi.” nimbe lirimu yema [kumbi lelko] ongo pape kina pape kina nimbe sirimu liringi. ¹⁰Akilku ongo kongono tenjiringi yema kou aku siku liringi kanokolie kumbi lelko ongo kongono tenjiringi yema ongolie ‘Olio kou olandopa mele limulú.’ konopu leringi nakolo ene pape kina pape kina nimbe sirimu liringila.

¹¹Likulie enene ponie pulu yemondo iri tokolie ningindu: ¹²“Akilku ongi yema ena telu manjiku kongono tengi, olio ipulueli ou ombo kongono aili tepo temulu, ena aili tomumuni olio paa nomu kanumu, nakolo ene kinie olio kinie kou kapola kapola teko sikinumu, kapola na tekemo.” niringi.

¹³Yuni enenga ye tendo pundu topa nimbendo: “Kangomo, nane nu tepo na kenjikiru. “Pape kina simbu.” nindu kinie “Kapola.” ninu kanumu. ¹⁴Kou sikirumu liku mengo puyo. Nanga konopuni mindi pilipulie akilipe omu yemo nu sikiru mele yu aku sipu sindu. ¹⁵Nanga nosilio melemanga konopuni pilipulie manda na temboye? Molo pe ongi yema kou aili tepo sindumunge nu konopu keri panjikinuye?” nirimu.” [nimbe Yesusini nirimu.]

¹⁶[Ungu iku akumu topa pora sipelie ungu ikumunge pulumu kamu nimbendo:] “Aku sipela, akilku onge yamboma [Pulu Yemone nokolemo talapena sukundu] kumbi lelko pungí; kumbi lelko onge yamboma akilku pungí.” nirimu.

¹⁷Kanu kinie Yesusi kolea aili Jerusalleme pumbe purumu kinie yu lombili andoli engaki rurepo ‘na kinie ene kinie oliolio molamili.’ nimbe ene lipe anju memba pupelie enendo nimbendo:

18 “Pilieme! Olio Jerusalleme pumulú pukumulu. Akuna pumulú kinie Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ye tene ‘Tangi.’ nimbe Pulu Yemo popo tonjili ye ailime kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane silimele yema kinie, lipe simbe, enene yu kote tenjiku ‘Yu kolopili tangi.’ ningulie 19 Juda ye na molemele yema liku singí. Kanu kinie kanu yemane yu ungu taka tonjiku, ka pulsene toko, ‘Yu kolopili.’ ningu unju perana uku toko panjingí. Kolopalie wale yepoko sipemonga Pulu Yemone yundu ‘Lomboroko ola moloi.’ nimbé.” nirimu.

20 Kanu kinie Seperi malo Jemisi kinie Jonotolonga anumu Yesusi molorumuna omba koporongo langopa yundu “ ‘Nu ulu te teani.’ nimbu mawa tembo okoro.” nirimu kinie

21 yuni yundu nimbendo: “Nambolka uluri ‘nane tenjembo.’ ningu nikinuye?” nirimu.

Ambomone nimbendo: “Nu pe ye nomi kingimu moloni kinie i nanga kango talo ‘elte nu kinie pea ye nomime molamili.’ ningu ‘eltenga te nunge ki umbukundu monjiku te nunge ki tarokondo monjeni.’ nimbu mawa tekero.” nirimu.

22 Yesusini enendo nimbendo: “Mawa tekemele mele ene pilku na konjikimili. Na no mingine no nondopo nombomo elte manda nongeleye?” nirimu kinie

eltene “Manda nombolo.” niringili.

23 Yuni eltendo nimbendo: “Na no mingine no nombomo pe elte paa sike nonge nakolo nane elte “Nanga wangutolonga ongo molangili.” nimbumu kapola na temba. Tarane yuyu akuna molongeletolo koronga mako torumu.” nirimu.

24 Angenungulu Jemisi kinie Jonotolone ‘Yesusinge wangutolonga molambili.’ ningu mawa teringili mele pilkulie lombili andoli ye rureponga talo wemane elte kinie konopu keri panjiringi.

25 Kanu kinie Yesusini ene “Wai.” nimbelle nirimumuni, enendo nimbendo: “Olio Juda yambomanga ulsu molemele yambo talapemanga ye nomime enenga yamboma tondolo munduku nokoko kongono enge nilime alieli silimele. Ye imbi ola molemo yema enenga yamboma ‘Mindili nangi.’ ningu nokolemele. Yambomane enenga ye nomimenga unguma liku su singí aulke te na lemo. Aku siku telemele mele enene pilimele kanumu. 26 Nakolo we yambomanga ye nomimene enenga yamboma tondolo munduku nokolemele mele na lombili andoli yema ene eneno aku siku anju yando na teangi. Enenga ye te ‘Na imbi olandopa molopili. Na ye ailimu molambo.’ nimbé yemo enenga kongono tenjili yemo molopili. 27 ‘Na enenga ye nomimu molopo ene nokambo.’ nimbé yemo enenga kongono kendemande tenjili yemo molopili. 28 Aku sipela, Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kepe ‘Yambomanga ye ailimu molopo ene nokambo. Enene nanga kongono tenjili kendemande

yamboma molangi.’ nimbe na orumu. ‘Yambomanga kongono tenjili kendemande yemo molopo ene lipu taponjipu, ulu pulu kerimene ene ka sipe nokolemo mele na tepili kapola molangi kene na yambo aisilinge nimbu pundu tonjipu nanga kangimu sipu, enenga kolo wangopo kolonjembo.’ nimbe orumu.” nirimu.

²⁹Yesusi kinie yu lombili andolime kinie ene kolea aili Jeriko munduku kelko pungí puringi kinie we yambo aisili yu lombili puringi. ³⁰Kanu kinie mongo kerí lerimu ye talo aulke alselsena molokolo Yesusi omba purumu mele pilkululie yundu tondolo ru ningu walsikulie ningilindu: “Ailimu, [ye nomi kingi] Depisini kalopa lirimu yemo, olto kondo koloi.” niringili.

³¹Yambomane elte iri toko “Ungu na nili taka lelko molale.” niringi. Nakolo eltene paa tondolo ru ningu walsikululie ningilindu: “Ailimu, Depisini kalopa lirimu yemo, olto kondo koloi.” niringili.

³²Yesusi we angilipelie “Elte wale.” nimbelleltendo nimbendo: “Nane elte nambe teambo konopu lekembeleye?” nirimu kinie

³³mongo kerí lerimu yetolone ningilindu: “Ailimu, ‘oltonga mongotolo ‘Altopa umbu mongo angilipili.’ nieni.’ konopu lekembolo.” niringili.

³⁴Kanu kinie Yesusini elte kondo kolopa mongona ambolorumu kinie elte tamburembu mongoma peanga lerimu, melema kanokololie, Yesusi lombili puringili.

21 ¹[Yesusi kinie yu lombili andolime kinie] ene kolea aili Jerusalleme nondoko ongo, ma pangi te ‘Ma Pangi Unju Ollipi Ponie’ nili akuna lemo kolea kanga Betepasi oringi. Kanu kinie Yesusini yu lombili andoli ye talo lipe mundupelie, ²eltendo nimbendo: “Ne kolea kanga kanokombelena pukululie kongi dongi te ka teko panjingímu kinie yunge walomo pea ne sukundu molongele kanongele, kanutolo puku posiku yando mengo wangili pale. ³Posingilí teko molongele kinie yambo tene eltendo ungu te nimu liemo eltene i siku niengili: “Ailimu yu ‘Dongimuni mepili.’ nimuna ombo likimbulu.” niengili. Aku ningilí kinie yuni sumbi sipe “Kapola, mengo pale.” nimbé.” nirimu.

⁴Aku sipe wendo orumumunge koronga ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye tene ulu te pe wendo ombá ou nirimu mele kamu wendo orumu. Akumu i sipe:

⁵“Enene kolea aili Sayono yambomando

i siku niengi: “Kanayo!

Ene molemelena enenga ye nomi kingimu okomo.

Yu ye imbi na mololi yemo mele

taka lepa molemomo

kongi dongi bulu mingine molopa okomo.

Kongi dongi tenga walomonga bulu mingine

molopa okomo.” ningu, ningu siei.”

nirimu kanumu. „Aku nirimu mele Yesusi terimu.”

⁶Kanu kinie lombili andolitolo pukulu Yesusini “Tepale.” nirimu mele tepuringili. ⁷Eltene kongi dongimu kinie yunge walomo kinie mengo ongololie, enene enenga mulu wambalema kulku dongitolonga bulu mingine ola pauwe toringi kinie Yesusi kanuna ola molorumu. ⁸Yambo maku toringimenga aisilini enenga mulu wambalema kulku yu ombá aulkena pauwe toliku puku, marene kipiuala gomo langoko liku yu ombá aulkena pauwe toliku puringi. ⁹Kumbi lelko puringi yambomane kepe akilku oringi yambomane kepe naka lelko unju ambololiku pukulie ningindu:

“Ye Nomi Kingi, Depisini Kalopa Lirimu Yemo

‘Imbi ola molopili.’ niemili.

Pulu Ye Yawene lipe mundurumuna

yunge kongonomo tenjimbe okomo yemo

molopa konjipili.

Mulu koleana ola yu imbi ola molopili.”

niliku puringi.

¹⁰Yesusi Jerusalleme suku purumu kinie kanu kolea ailimunge sukundu moloringi yamboma pali konopu aisili liku mundukulie “Imu naeye?” niringi.

¹¹Maku toko moloringi yambomane ningindu: “Imu Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe silimo ye Yesusi, kolea Gallilli disiriki Nasarete taono ye te.” niringi.

¹²Yesusi „Jerusalleme suku pupelie nirimumuni, Pulu Yemo popo toko kaloringi ulke tembelena „Juda yambo na molemele yamboma ‘Pulu Yemo popo tamili.’ ningu maku tolemele kolea” niringi akuna, suku pupe kanopalie akuna melema makete teko moloringi yamboma kinie, melema topo toko liku moloringi yamboma kinie akuma kanopalie ene pali topa makoropa, kou mone lupe lupema alowa teko anju siringi yambomanga poloma kinie, kera waembono makete teringi yambomanga manie moloringi poloma kinie, topele topa, topa bulu balu sipelie, ¹³enendo nimbendo: “Pulu Yemonga bokuna ungu te i sipe nilimo:

‘Yambomane nanga ulkemondo

“Pulu Yemo kinie ungu nilimolo ulkemo.” ningi.’

kanumu. Ungu aku sipe molemo nakolo enene i ulkemo

‘wa nolemele yamboma lopi teko molemele ulkemo’ mele ningu pilkulie aku siku telemele.” nirimu.

¹⁴Kanu kinie Yesusi ulke tembelena molopili yambo mongo keru lepa, kimbu ki keru lerimu yambo aisili yu molorumuna oringi kinie yuni ene tepa konde lirimu. ¹⁵Nakolo yuni we yambo tene manda na telka ulu tondolo peangama terimu mele kinie, ulke tembelena ambolangomane tondolo ru ningulie:

“Ye Nomi Kingi Depisini Kalopa Lirimu Yemo

‘Imbi ola molopili.’ niemili.”

niringi mele kinie, kanu ulutolo wendo orumu mele kanokolie Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie enene konopu keru panjikulie ¹⁶Yesusi walsikulie: “Andi ambolangomane ungu nikimili mele nu ʼnaaʼ pilkinuye?” niringi.

ʼNakoloʼ Yesusini enendo nimbendo: “Na pilkiru. ʼAndi ambolangomane tekemele meleʼ ungu te bokuna molemo mele ene na kanolemeleye? Kanumu i sipe molemo:

ʼAmbolango kangama kinie ambolango pamema kinie

ʼPulu Yemoʼ nu paa kapi ningí mele
mane sirinu.’

aku ungumu bokuna molemo mele ene na kanolemeleye?” nirimu.

¹⁷Aku nimbelie yu kanu yema mundupe kelepa kolea aili ʼJerusallemeʼ, ulsukundu pupe kolea kanga Betani pupe akuna perimu.

¹⁸Ipulueli ou ʼJerusallemeʼ nondopa lerimu kolea Betani mundupe kelepa Yesusi, kelepa kolea aili ʼJerusallemeʼ, pumbe purumu kinie yu engele terimu. ¹⁹Kanu kinie yu orumu aulke kélona unju piki te angilirimu kanopalie nondopa pupe kanorumu kinie unju mongo te topa na perimu, gomo mindi terimu kanorumu. ʼGomo mindi terimunaʼ kanopalie “Nu altoko mongo te na tani.” nirimu kinie unju piki kanumu walsikale kolumu.

²⁰Aku ulumu wendo orumu kinie kanokolie yu lombili andolimene paa mini wale mundukulie ningindu: “I unju pikimu nambe tepalie walsikale kolomuye?” ningi walsiringi.

²¹Yesusini pundu topa nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ene konopu talo tepa na pepili ʼPulu Yemone nanga ungumu sike pilimbemonga nimbú mele ʼpaa sike wendo ombá.ʼ ningi, tondolo munduku pilíngi liemo nane i unju pikimu tendu mele manda tenge. Unjuma mindi molola. Ne ma pangimundu “Ungú toko nomu kusana sukundu pui.” ningí kinie pumbela. ²²ʼOlio ʼPulu Yemone paa sike lipe taponjimbemonga ʼTeamili.ʼ nimulú mele sike manda aku sipu temolo.ʼ molo ʼNimulú kinie sike aku sipe wendo ombá.ʼ ningi, tondolo munduku pilkulie ʼPulu Yemo kinieʼ ungu ningi mawa tenge mele pali Pulu Yemone sike tenjimbemonga kanu uluma sike wendo ombá.” nirimu.

²³Kanu kinie Yesusi ʼkamu Jerusalem ombaʼ ulke tembele kerepuluna omba, yamboma ungu mane sipe molorumu kinie ye mare, Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Juda yambomanga tapu yema kinie ene ongo yu walsiku pilkulie ningindu: “Nu namba nambolka nambamo likulie i kongonomo telenoye? Naene i kongonomo ʼTepui.ʼ nimbe nu nambamo sipe lipe mundurumuye?” niringi.

²⁴ Yesusini enendo pundu topa nimbendo: “Nane ene ungu te walsipu piliembola. Pe nane ene walsimbu mele enene na sumbi siku pundu toko níngi liemo ‘Na i kongonomo teambo.’ nimbe namba sirimumunge pulumu ene nimbu simbula. ²⁵ [Nane i sipu ene walsipu pilkiru:] Ou [No Linjili] Jono omba yamboma no linjirimu kinie yu mulu koleana molemo yemonga kongonomo tenjimbendo yamboma no linjirimu molo ya mana yambomanga kongonomo tenjimbendo yamboma no linjirimuye? [Naene “Tei.” nirimuna terimuye? Ningu siei.] nirimu.

[Yuni aku sipe walsirimu mele pilkulie] enene eneno kerepali ningulie ningindu: “Yuni walsikimu mele olione pundu topo, [Jono] yu mulu koleana [molemo yemonga kongono tenjimbendo yamboma no linjirimu,] nímulu liemo yuni oliendo nimbendo: ‘Aku liemo ene Jonone nirimu ungumu nambemuna ‘I ungumu sike.’ ningu na pilku liringiye?’ nimbé. ²⁶ Molo olione nimulundu: ‘Yu mana yambomanga [kongono tenjimbendo yamboma no linjirimu,] nímulu liemo we yambomane ‘olio tongenje’ nimbu pipili kolkomolo. We yambomane [No Linjili Jono] yu paa sike Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye te molorumu.’ ningu pilimele kene olio nambe temolonje?” ningu eneno aku siku kerepali niringi.

²⁷ [Eneno aku siku anju yando kerepali ningulie,] Yesusindu pundu toko ningindu: “[Nuni walsikinu mele] olio na pilkimulu.” niringi.

Aku siku niringi kinie pilipelie Yesusini enendo nimbendo: “Kapola. [Nane ene walsikiru ungumunge ungu te pundu toko na nikimilimunge,] enene na walsikimili ungumunge ungu te pundu topo nando i kongonomo ‘Tepui.’ nimbe na lipe mundupe namba sirimu yemonga imbimu ene na nimbu simbula.” [nirimu.]

²⁸ [Yesusini kelepa kanu Juda yambomanga ye ailimendo nimbendo:] “Ene nambolka konopu lekemeleye? Ye te yunge kango talo moloringili. Yu pupe kango komomondo nimbendo: “Kangomo, kinié nu unju waene poniena puku kongono tepui.” nirimu.

²⁹ “Yuni pundu topa lapando “Molo, na na pumbu.” nirimu, nakolo pe yu konopu alowa tepalie purumu.

³⁰ “Lapa pupe komomondo nirimu mele aku sipe akiliomondo nirimu [kinie] yuni pundu topa “Tepumbu.” nirimu, nakolo na purumu.

³¹ “Kanu kangotolonga naene lapanga ungumu pilipe lipe terimuye?” nirimu.

Enene pundu toko “Komomo.” niringi.

Yesusini enendo nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ene [Juda yambomanga ye ailime] Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo talapena sukundu [kumbi lelko na pungí]. Kou takisi lili yema kinie wapura toli amboma kinie [kanu yamboma, ene Juda yambomanga ye ailimene kanoko keru kanolemelema] kumbi lelko pungí. ³² [No Linjili]

Jono omba ene sumbi siku molonge aulkemo lipe ora sirimu kinie enene yu nirimumu ‘Kolo tokomo.’ konopu lelko yunge ungumu pilku na liringi nakolo kou takisi lili yema kinie wapura toli amboma kinie yuni nirimu ungumu ‘Sike.’ ningu tondolo munduku piliringi. Nakolo kanu ambo ye kerimene aku teringi kinie kepe kanokolie ‘Konopu alowa tepo ‘Yuni sike nikimu.’ nimbu tondolo mundupu piliemili.’ na niringila. Akumunge kanu ambo ye “Tepo kenjilimolo.” ningu konopu alowa telemelema Pulu Yemo molemona kumbi lelko pungí.” nirimu.]

³³ [Aku nimbelle Yesusini kanu ye ailimendo altopa nimbendo:] “Ungu iku te pea tambo pilieyo.

“Kolea pulu ye tene unju waene ponie tepalie pala terimu. Poniena sukundu loyekolo akupe waene no ingi tepa monjimbendo tepa mimi tepalie nirimumuni, pe ponie nokonge ulke takaye te polo kulupe ola takorumu. Ye mare kanopa lipelie enendo nimbendo: “Nanga poniamo tapu tenjiku unju mongoma inie toko nokonjengi. Pe waene mongo polo tomba kinie unju mongoma moke tepo, kongono tenjingí mele mare ene liengi mare na liembo.” nimbe kanu poniamo ene sipelie yu kolea paa suluringe pupe molorumu.

³⁴ Kanu kinie pe waene mongo polo tomba terimu kinie ponie pulu yemone yunge kendemande ye mare “Nanga waene mongo siengi puku liku menjiku wangi pai.” nimbe ponie nokoringi yema moloringine lipe mundurumu. ³⁵ Nakolo kendemande yema [oringi kinie] ponie nokoli yemane ene ambolko likulie te kopene toko, te toko konjiku, te kouni toringi.

³⁶ Altopa ponie pulu yemone kendemande ye mare aisili mele lipe “Nanga waene mongo linjipai.” nimbe lipe mundurumu, ou kendemande ye wallotolo mele lipe mundurumu. Nakolo ponie nokoli yemane ou pulu pulu oringi kendemande yema kinie teringi mele pe kendemande oringi yema kinie akula teringi.

³⁷ Kanu kinie ponie pulu yemo yuni [konopuni pilipelie] ‘Nanga kangomo pipili kolko yunge unguma pilku liku, yu waene mongoma singí.’ konopu lepalie yunge malomo lipe mundurumu. ³⁸ Nakolo ponie nokoli yemane ponie pulu yemonga malo ombá orumu kanokolie enene eneno ningindu: “Andi okomo yemo pe lapanga melema limbe yemo okomo. Yu topo konjipu i poniamo olio kamu liemili.” ningulie ³⁹ enene yu ambolko liku poniena ulsu mundukulie yu toko konjiringi.” nimbe Yesusini nirimu.]

⁴⁰ [Yesusini ungu iku akumu topa pora simbendo kanu Juda yambomanga ye ailimendo walsipelie nimbendo:]

“Ponie nokoli yemane aku teringimunge ponie pulu yemo ombalie kanu ponie nokoli yema kinie yuni nambolka uluri temba konopu lekemeleye?” nirimu.

⁴¹Enene yundu pundu toko ningindu: “Yuni kanu ye kerime ‘kamu molko kenjengi.’ nimbe tepa kenjipelie ponie nokonge ye lupe mare lipe waene mongo polo tomba kinie waene mongoma moke teko, mare ponie pulu yemo singí yema poniemo simbe.” niringi.

⁴²Yesusini [Pulu Yemonga Juda yamboma nokoringi yemane yu toko konjingí mele pilipelie] enendo nimbendo: “Pulu Yemonga bokuna sukundu molemo ungu te kanoko na pilimeleye? [Aku ungumu i sipe mele:]

“Ulke takoringi yemane

kanoko keri kanoko toko ele teringi kou kanumu

kinié kelepa ulke simu mele

ulke enge sinjili kou aili peangamo.

Ailimuni aku ulumu terimu olione

kanopo paa peanga kanolemolo.”

nimbe molemo kanumu. ⁴³Aku [nirimu] munge nane ene [Pulu Yemonga Juda yamboma] nimbu sikirumu: Pulu Yemo enenga ye nomi kingi molopa ene nokolemo mele mundupe kelepalié nimbémone, yambo talape lupe tene yunge ungumu pilku liku teko molongema lipe nokomba. ⁴⁴(I kou [nikiru] munge ola yambo te a topa topalie ombele melema elke tomba. Nakolo yambo te molombana ola koumu omba yu topalie kanu yambomo topa nurupulu tomba.)” nirimu.

⁴⁵Kanu kinie Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie Parisi yema kinie Yesusini ungu iku torumuma pilkulie enene yu tonge teko moloringi mele yuni nirimu pilkulie ⁴⁶enene yu ka singí teringi nakolo yambomane ‘Yu Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yando nimbe silimo ye te.’ konopu leringine yamboma pipili kolkolie yu isili ou ambolko ka na siringi.

22 ¹Yesusini kelepa ungu mare [Juda ye ailimendo nimbendo] ungu iku te pea topalie nimbendo:

²“Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo akumu i sipe mele:

“Ye nomi kingi tene yunge malo ambo limbemonga langi aisili kalonjirimu. ³Koronga “Ye ambo limbe langi pea namili sukundu wangi.” nirimu yamboma yunge kendemandemandando “ “Kinié langi namili wai.” nipai.” nimbe mundurumu, nakolo puku aku siku niringi kinie ene “Naa omolo.” niringi.

⁴Altopa kendemande mare lupe lipe mundupelie nimbendo: “ “Langi pea namili wangi.” nirindu yambomando puku ningindu: “Langi tepa mimi tepa pora simu. Yunge kongi kao peleama kinie kongi kao walo wami telime kinie tomu. Langi pali tepa mimi tepa nosilimo kene ye ambo limbemonga langi pea namili wai.” nipai.” nirimu.

⁵Nakolo puku niringi kinie na pilku siye kolko, te yunge poniena pupe, te yunge bisinetena pupe, ⁶marene kingimunge kendemandema ambolko liku teko kenjikulie toko konjiringi.

7[Aku teringimunge] kingimu mumindili kolopalie yunge ami yemando nimbendo: “Ene molemelena puku toko konjiku enenga koleamo tepe lelko topai.” nimbe ene lipe mundurumu kinie pukulie, nirimu mele teringi.

8Kanu kinie kingimuni yunge kendemandemandando nimbendo: “Ye ambo limbemonga langi nosilimolo nakolo “Pea namili wangi.” nirindu yamboma nonge kapola na temba kene 9ene pukulie aulke lupe lupe lemomanga pali puku yambo kanongema “Ye ambo limbemonga langi pea namili wai.” nipai.” nirimu. 10Pilkulie kanu kendemandema aulkemanga pali puku yambo kanoringime pali liku maku toringi. Yambo peangama kinie yambo kerime kinie pea liku maku toringi. Kanu kinie ye ambo limbemonga koleana yamboma paa ongo si siku moloringi.

11Ongo moloringi kinie kingimu “Yambo maku toko molemelema kanambo.” nimbe ene moloringine ombalie, yamboma ye ambo limbe [makuna ongemonga wale pakoli kamuma ‘pakoko sukundu wangi.’ ningu siringi] wale pakolimenga ye te wale pakoli akumanga te na pakopa molorumu kanopalie 12yundu nimbendo: “Kangomo, nu ye ambo limbe wale te na pakokono kanokoro kene nu aulke tena sukundu onuye?” nirimu kinie kanu yemone unguri na nirimu.

13Kanu kinie kingimuni langi nokoringi kendemandemandando nimbendo: “I yemo kimbu kime ka tokolie pena kolea sumbulu tokomona toko pena munde!” nirimu. Akuna yamboma paa mindili nongolie kola teko pereko molonge.” [nimbe Yesusini nirimu.]

14[Aku nimbelle Yesusini ungu ikumunge pulumu kamu nimbendo:] “Sike [Pulu Yemone] yambo aisilindu “Wai.” nilimo nakolo yambo wallotolo mindi mako topa “Sukundu wai.” nilimo.” nirimu.

15[Yesusini aku sipe nirimu] kinie [pilkulie] Parisi yema ulsu puku ene eneno liku maku tokolie ningindu: “ ‘Yesusini ungu te nimbe kenjipili.’ nimbu nambe teamiliye?” ningu kerepali ningulie niringimuni, 16ene lombili andolime kinie ye nomi kingi Erotenga talape ye mare kinie liku Yesusi molorumuna liku munduringi, ene puku Yesusindu ningindu:

“Ungu Mane Silimu, olio pilimolo, ‘nuni ungu sikema mindi ningu, Pulu Yemone “Teai.” nilimo uluma paa sike unguma mane siku, nu yambo teluringe kepe konopu kimbu na siku, yamboma pipili na kolko enendo pali ungu telu siku kapola kapola ningu silino.’ konopu lemolo. 17Aku siku ningu molenomonga nu nambolka konopu lekenoye? Olione Romo Gapomano Ye Paa Aili Kumbine ‘Sisa’ nilimu kou takisi tomulu liemo kapola molo moye? Pulu Yemone akumundu ungu mane sirimu ungu mane nambolkamo pelemoye? Ningu si.” niringi.

18Nakolo Yesusini yu kinie konopu keru panjiku yu teko kenjingi teringi pilipelie enendo nimbendo: “Ene kolo toko topele mapele toli yema, ‘Yuni nimbe kenjipili.’ ningu nambemuna na manda manjiku kolo toko walsikimiliye? 19Takisi tolemele kou mongo te na liku ora siei.” nirimu.

Enene yu molorumuna te mengo ongo yu siringi.

²⁰Kanu kinie Yesusini enendo nimbendo: “I kouna naenga kumbikeremo kinie imbimu kinie molemoye?” nirimu.

²¹Enene yundu ningindu: “Romo Gapomano Ye Paa Aili Kumbine Sisamonga kumbikeremo kinie imbimu kinie molemo.” niringi.

Kanu kinie yuni enendo nimbendo: “[Kou monemo Sisamonga] kene Sisamonga melema Sisamo yuyu siku, Pulu Yemonga melema Pulu Yemo yuyu siei.” nirimu.

²²Yuni aku sipe [paa sumbi sipe] nirimu mele pilkulie [‘Yu paa pilipe konginjili pelemo yemo lepamo.’ ningu pilku] konopu aisili liku mundukulie yu munduku kelko ene puringi.

²³[Kanu yema Yesusi kinie kou takisi toli ungumu ningu pora siringi kinie] pe aku enamonga Sadusi ye mare Yesusi molorumuna oringi. Sadusi yema ene ‘Pulu Yemone pe kolemele yamboma topa na makinjimbe, lomboroko ola na molonge.’ ningu pilku moloringi talapemo. Aku Sadusi yema ongo Yesusi walsiku pilkulie ningindu: ²⁴“Ungu Mane Silimu, [Pulu Yemonga ungu manema olio sirimu ye] Mosisini ungu mane sipelie nimbendo:

“Ambo limbe ye te ambolango na membalie
kolomba kinie kanu yemo yunge angenu
molombamone yunge ambo wayemo lipe
angenu lipe taponjipe ambolango menjipili.”

nirimu aku sipe bokuna molemo kanumu. ²⁵[Aku ungu manemonga ulu te olionga ye mare kinie wendo orumu mele nu walsipu piliemili.]

“Angenupili yepoko pakara moloringi. Komomo ambo lipelie kolorumu. Ambolango te na molopili kolorumuna yunge bulkundu angenumuni [yunge angenu kolorumumunge] ambolango ‘Menjembo.’ nimbe ambo wayemo kelepa lirimu. ²⁶Nakolo ambolango te na menjipelie yu we kolorumula. Yunge bulkundumuni kanu ambomo lirimula nakolo yu kepe we kolorumula. Aku teliku pukulie ye yepoko pakara pali ambolango telu kepe na mengolie kolko pora siringi kinie akiliomo we kolorumula. ²⁷Pe ambomo yu kolorumula. ²⁸Akumunge, kolemele yamboma pe lomboroko ola molonge kinie kanu ambomo ye yepoko pakara pali ya mana liringine ambomo yu ye paa naenga menu molombaye?” niringi.

²⁹Yesusini enendo pundu topa nimbendo: “Ene Pulu Yemonga bokuna ungu molemoma kinie, Pulu Yemo kinie tondolo pelemo mele kinie, na pilku lou lemelemonga [yamboma pe tengemondo nikimili mele pilku sunduku kolo tokomele]. ³⁰Lomboroko ola molonge yambomanga yema ambo na liku, amboma ye na puku, aku paa na tenge. Mulu koleana molemele angelloma molemele mele aku siku molonge. [Angellomane mana yamboma telemele mele na telemele kanumu.] Aku tengemonga [‘Ene Pulu Yemonga ungumu pilku sunduku lawa telemele.’ nikiru.]

31-32 “Nakolo [ene Sadusimene] ‘Kolemele yamboma lomboroko ola na molonge.’ konopu lemelemonga ungu te Pulu Yemone enendo nirimumu enene na kanoko pilimeleye? Yuni i sipe nimbendo:

“Na Eporayamo kinie Aisake kinie Jekopo kinie enenga Pulu Yemo molio.” nirimu.

Pulu Yemonga bokuna aku ungu molemomo na kanoko pilimeleye? [‘Enenga Pulu Yemo molorundu.’ na nirimu. ‘Enenga Pulu Yemo molio.’ nirimu kanumu.] Pulu Yemo yu kololi yambomanga Pulu Yemo molo; yu konde mololi yambomanga Pulu Yemo.” nirimu.

33 Yuni aku nirimu mele yambo maku toko moloringimene pilkulie yunge ungu mane sirimu unguma pilkulie pungu pungu ningu paa konopu aisili liku munduringi.

34 Nakolo Yesusini aku ungu nirimumuni Sadusi yemanga ungumu pipi sinjirimu, ene ungu te na perimuna Parisi yemane pilkulie ene liku maku toko [Yesusi molorumuna] oringi. 35 [Oringi kinie] enenga ye te, yu Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilipe konjirimu yemone ‘Yuni nimbe kenjimbenje manda manjipu piliembo.’ nimbe Yesusindu walsipe pilipelie nimbendo: 36 “Ungu Mane Silimu, Pulu Yemone ungu mane sirimu pelemomanga nambolka ungu manemo yu olandopaye?” nirimu.

37 Yesusini yundu nimbendo:

“Ungu mane olandopamo i sipe:

‘Enene enenga kamelema kinie,
enenga minime kinie,
enenga pilipe konginjilime kinie,
akumane Ailimu enenga Pulu Yemo manjiku
tondolo munduku konopu monjengi.’

aku nimbe pelemo. 38 Aku ungu manemo yu paa tondolo, olandopamo.

39 Talo sipe ungu manemo yu kinie telu sipe mele. Akumu i sipe:

‘Enene eneno yu mele mele konopu monjiku
enenga kangimu eneno
kondo kolko nokolemele mele
aku sikula pulu lemo yamboma
konopu monjiku nokoko molangi.’

nimbe pelemo. 40 Pulu Yemonga ungu mane Mosisini sirimuma pali kinie, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemane bokuna toringi unguma pali kinie, kanu ungumanga pulumu aku ungu manetolo mindi.” nirimu.

41 Kanu kinie Parisi yema aku siku we maku toko molangi Yesusini enendo i sipe walsipelie nimbendo: 42 “Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimundu enene nambolka konopu lekemeleye? Yu nae? Yu naene kalopa limbe konopu lemeleye?” nirimu kinie

enene ningindu: “[Ye nomi Kirasimu yu ye nomi kingi, Depisini kalopa limbe ye te.” niringi.

⁴³Yuni altopa ene walsipelie nimbendo: “Aku liemo [Pulu Yemonga, Minimu Depisinge konopuna molopalie ungu te nirimu kinie Depisini pilipelie ye nomi Kirasimundu “Ailimu” nirimu akumu nambemuna nirimu konopu lekemeleye? Depisi yuni [ye Kirasimu molomba mele, i sipe nirimu:

⁴⁴“Aili [Pulu Ye Yawene, nanga Ailimundu nimbendo:

“ ‘Nunge opa touma nuni nokani.’ nimbu,

pe ene topo manie mundunjimbu kene

isili ou nu [na kinie pea

tapu topolo ye nomitolo molopolo

melema nokambili,

nanga ki umbukundu ongo molani.” nirimu.”

nimbe Depisini nirimu kanumu. ⁴⁵Depisini [ye nomi Kirasimu, yundu “Nu nanga Ailimu.” nirimu liemo yu pe nambe tepa Depisini kalopa limbe ye te [mindi, molombaye?” nirimu.

⁴⁶[Jesusini aku sipe walsirimu mele pilkulie, ye akuna moloringimenga tene ungu telu kepe pundu toko manda na niringi. [Enene yu walsiku piliringi unguma pali yuni pundu topa anju nimbe konjirimu pilkulie, pe altoko yu ungu te walsiku pilingindu pipili kolko na walsiringi.

23 ¹Kanu kinie Yesusini yambo maku toringime kinie, yunge lombili andoli yema kinie, ungu nimbe sipelie nimbendo:

²“Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane silimele yema kinie Parisi yema kinie enene Mosisini ungu manemanga puluma mane sirimu mele yandopa mane silimele. ³Akumunge kanu yemane ene mane silimelema pali mimi siku pilku teangi, nakolo kanu yemane mane silimele mele kanu yema eneno pilku liku na telemelemonga kanu yema enene ulu telemelema manda lelko na teangi. ⁴Yambo tene wale umbuni teli te tepa mimi tepalie yambo te ‘mepili.’ nimbe ola lipe buluna menjilimo mele [aku siku kanu yemane yambomando ungu mane siku “I siku i siku teai.” ningu, umbuni silimele nakolo laye kolte kepe ‘Lipu taponjipu meamili.’ na nilimele.

⁵“Kanu yemane ulu telemelema ‘we teamili.’ ningu na telemele. ‘Yambomane olio kanokolie ‘molko konjilimele.’ ningu kanangi.’ ningu uluma telemele. Pulu Yemonga ungu manema molemo pepá te kulupi toko mambelena molo kine ka tongendo ‘Yamboma paa kanangi.’ ningu kulupi paa aili teko toko, enenga wale pakolimenga ka moko toko monjingindu ka sulu peanga mare aili teko moko toko monjilimele.

⁶Yambomane langi nongo yambomando “Namili wai.” nilimele kinie kanu yema ongolie ye ailimenga polo kumbikundu ‘olio molamili.’ ningu konopu siku molemelela. Yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu

pilimele ulkena sukundu pukulie manie molongendo ye ailime molemele polo peanga akuna ‘molamili.’ ningu mendo puku polo akuna konopu siku molemelela. ⁷Yamboma maku toko molemele koleana andongendo mongo kenge teko ‘We yambomane olio kanoko kapi niengi.’ ningu pilkulie konopu siku pilku andoko molemelela. Yambomane enendo ‘Rapai’ nilimele kinie paa konopu silimelela.

⁸“[Kanu yemane aku telemele, nakolo enenga nokoli ye aili telumu mindi molemo, ene pali angenupili molemele kene yambomane “ene olionga Rapaima.” na niengi. ⁹Enenga Lapa telumu mindi molemo, akumu mulu koleana molemo, akumunge mana yambo tendo ‘olionga ye ailimu’ ningu, “Tara” na niengi. ¹⁰Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu mindi enenga nokoli ye ailimu molemo kene yambomane enendo ‘olio nokolemo yemo’ ningu, “Ye Ailimu” naa la niengi. ¹¹⁻¹²Yambo tene yunge imbimu yuyu ambolopa ola limbe kinie [Pulu Yemone, yunge imbimu topa manie mundumbe; yambo tene yunge imbimu yuyu topa manie mundumbe kinie [Pulu Yemone, yunge imbimu ambolopa ola linjimbe kene enenga ye te ene nokomba ye aili te molopa enenga kongono kendemande yemo molopili.” [nirimu.]

¹³[Yu lombili andolimendo ungu nimbe kelepale Yesusini Juda yambomanga ye aili moloringimendo nimbendo; “Ene Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane silimele yema kinie, Parisi yema kinie, ene mindili nongo paa molko kenjingí! Ene topele mapele toli yema! Enene yamboma Pulu Yemo ye nomi kingi molopa nokolemo mulu koleana pungí pulimele kerepulumu pipi silimele. Ene eneno sukundu na pulimele; yambo lupema pungí telemele kinie aulkemo pipi siku “Molo.” nilimelela.

¹⁴“(Ene ungu manemanga puluma pilku mane silimele yema kinie Parisi yema kinie ene mindili nongo paa molko kenjingí! Ene topele mapele toli yema! Enene ambo wayema liku lou siku enenga ulkema wa liku, enene ‘Yamboma kanangi.’ ningu Pulu Yemo kinie unguma sulu teko we ningu angilimele, akumunge kote walemo wendo ombá kinie ene kinie umbuni aili tepa pema.)

¹⁵“Ene ungu manemanga puluma pilku mane silimele yema kinie Parisi yema kinie ene mindili nongo paa molko kenjingí! Ene topele mapele toli yema! ‘Yambo telu mindi kepe konopu alowa tepa olio lombili andomba kinie papu.’ ningu ma koleamanga kimbu kongono teko kolea sulumanga puku, nomu kusa sipimenga andolemele nakolo pe yambo te sike enene nilimele unguma pilipe lipe konopu alowa tepa lombili andolemo kinie kanu yambomo tepa kenjilimo mele paa olandopa, enene teko kenjilimele mele maniendopa, akumunge yu tepe koleana paa sike pumbe aulkemo akisinjilimele.

¹⁶ “Ene mongo keru lelimene “[Mongo keru leli] yamboma aulkemo lipu ora siemili.” nilimele yema ene mindili nongo paa molko kenjingi! Enene yamboma mane sikulie ningindu: “Yambo tene mi lembando ‘ulke tembelemo’ imbi lepa “Paa sike tembo.” nimbelle pe “Tembo.” nimbe panjimbe mele na temba kinie uluri molo. Nakolo yambo tene mi lembando “ulke tembelena ape kanjiringi kou gollomo” imbi lepa “Paa sike tembo.” nimbelle pe “Tembo.” nimbe panjimbe mele na temba kinie kapola na temba. Yu sike kamu tepili.” nilimele. ¹⁷Ene aroma toko mongo keru leli yema! Mele nambolka melema olandopaye? Kou gollo akumu mele olandopamo molo Pulu Yemo molemo ulke tembelemone kou gollo mako topa ‘Pulu Yemonga’ nimbe kake tenjilimo ulkemo olandopaye?

¹⁸ “Enene ungu te pea yamboma mane sikulie ningindu: “Yambo tene mi lembando ‘Pulu Yemo popo toko melema kalemele polomo’ imbi lepa “Paa sike tembo.” nimbelle pe “Tembo.” nimbe panjimbe mele na temba kinie uluri molo. Nakolo yambo tene mi lembando “aku polona ola melte singimu” imbi lepa “Paa sike tembo.” nimbelle pe “Tembo.” nimbe panjimbe mele na temba kinie kapola na temba. Yu sike kamu tepili.” nilimele. ¹⁹Ene mongo keru leli yema! Mele nambolka melema olandopaye? Polona ola ‘Pulu Yemo popo toko kalonjengi.’ ningu silimele melema olandopamo molo polomone kanu melema mako topa ‘Pulu Yemonga’ nimbe kake tenjilimo polomo olandopaye?

²⁰ “Akumunge, yambo tene mi lembando ‘Pulu Yemo popo toko melema kalemele polomo’ imbi lembu kinie mele polona ola lembu melema kepe imbi lepa mi lembu. ²¹Aku sipela yambo tene mi lembando ‘ulke tembelemo’ imbi lembu kinie ulke tembelemo kinie akuna sukundu molemo yemo kinie imbi lepa mi lembu. ²²Yambo tene mi lembando ‘mulu koleamo’ imbi lembu kinie Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa kolea nokombando molemo polomo kepe aku polona ola molemo yemo kepe imbi lepa mi lembu.

²³ “Ene ungu manemanga puluma pilku mane silimele yema kinie, Parisi yema kinie, ene mindili nongo paa molko kenjingi! Ene ‘sike unguma nikimulu.’ ningu kolo toko topele mapele toli yema! Langi kalongendo ‘songo tepili.’ ningu enenga poniena mele kanga lupe lupe olemomanga inie toko langine mundulimele akumanga ungu mane te pelemomo pilku tene tene ningu nosilimelemanga telu telu Pulu Yemonga ningu yu silimele. Aku telemele nakolo ungu mane tondolo olandopa mare munduku kelko na pilku telemele. ‘Yamboma apuruku yambo ailime liku taponjiku yambo kerime teko kenjiku na teko, yamboma na apuruku pali kondo kolko, Pulu Yemo ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilku “Temolo.” nilimele mele sumbi siku teko molko, aku teangi.’ nimbe pelemo ungu manemando nikiru. Ungu mane wema pilku telemelema munduku na kelko ‘mare na telemele’ nikiru akuma pali telemelkanje

papu. ²⁴Ene mongo keru lelimene “[Mongo keru leli, yamboma aulkemo lipu ora siemili.” nilimele yema, ene ungu mane wema tondolo munduku pilku teko, ungu mane tondoloma na pilku telemele aku telemele mele ungu iku topo niembo: Langi nongendo mele kanga lopalo molo lomou langine pelemo kanokolie ‘Naa namili.’ ningu wendo liku ele telemele, nakolo kongi kao te langine pelemo kinie na kanoko we liku toko penge mundulimele.

²⁵“Ene ungu manemanga puluma pilku mane silimele yema kinie Parisi yema kinie, ene mindili nongo paa molko kenjingi! Ene topele mapele toli yema! Pellete kapomanga ulsukundu kulumiye toko konjilimele nakolo akumanga sukundu langi pelemoma enene tondolo munduku wa liku, enene eneno waka kolko eneno konopu kimbu siku limele uluma. ²⁶Ene mongo keru leli Parisi yema! Pellete kapomanga sukundu kulumiye tonge kinie ulsukundu kepe kake temba.

²⁷“Ene ungu manemanga puluma pilku mane silimele yema kinie Parisi yema kinie, ene mindili nongo paa molko kenjingi! Ene topele mapele toli yema! ‘Yambo ono koleamo kanoko peanga kanangi.’ ningu pene kake telimu ape konjilimele mele ene aku silime mele molemele. Yambo ono koleama sike ulsukundu peanga lemo kanolemele nakolo sukundu yambo kololimenga ombelema kinie mele puruli nurupuluma kinie peke lepa pelemo. ²⁸Ene aku siku mele molemele. Yambomane enenga kangikundu kanokolie ‘Ene ye sumbi nilime’ konopu lemele nakolo enenga konopuna sukundu kolo toli uluma kinie ulu pulu kerime kinie mindi si nimbe pelemo.

²⁹“Ene ungu manemanga puluma pilku mane silimele yema kinie Parisi yema kinie ene mindili nongo paa molko kenjingi! Ene topele mapele toli yema! Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilku yando ningu silime kolemele kinie enenga ono telemele koleama teko mimi teko, sumbi nili yambomanga ono koleama au silimele. ³⁰Aku tekolie enene ningindu: “Olio olionga anda kolepalime kinie molemelkanje enene Pulu Yemone ungu umbu tonjirimoma pilku yamboma ningu siringi yema toko konjiringi kinie olionga anda kolepali na lipu taponjipu ene na tolemelka.” nilimele. ³¹Aku nilimelemonga ‘Kanu yema toko konjiringi yambomane kalko liringi yema molemolo.’ ningu eneno liku ora silimele. ³²Aku liemo kapola enenga anda kolepalimene pulu monjiku teko kenjiringi mele enene kamu teangi.

³³“Yamboma nongo konjili, wambiyema! Ene kolo topa yamboma tepa kenjili wambiyemonga waloma! Pulu Yemone enendo “Teko kenjiringimunge tepe koleana pai.” nimbé kinie ene manda kowa pungí aulke te lembaye? ³⁴Akumunge nane Pulu Yemone ungu umbu tonjimbema pilku yamboma ningu singi yema kinie, pilipe konginjili pemba yema kinie, mane singi yema kinie, ene molemelena lipu

mundukuru. Aku yemanga mare toko konjiku, mare ‘Kolangi.’ ningu unju perana uku toko monjiku, mare ene maku toko Pulu Yemonga ungumu pilili ulkemanga mengo puku ka pulsene toko, koleamanga ‘tamili.’ ningu pulú siku akilku lombili pungí. ³⁵ Aku tengemonga ou pulu pulu Pulu Yemone mulu matolo terimu kinie, kepe yandopa kinié kepe yambo sumbi nilime toko konjiringimunge ulu umbunime ene Pulu yambomanga ye ailime, kinie pemba. Pulu Yemonga bokuna, ou pulu pulu sumbi nili ye Epele kinie, yandopa moloringi yambo sumbi nilime kinie, yandopa Pulu Yemonga bokumu pora nilimo akuna, Berekia malo Sekaraya kinie toko konjiringi akumanga pali ulu umbunime ene kinie pemba. Sekaraya akumu Pulu Yemonga ulke suluminia lerimu ulkemo kinie Pulu Yemo popo toko melema kaloringi polomo kinie ai suku singine toringi kanumu. ³⁶ Nane paa sike enendo nikiru: Ou teko kenjiringi ulumanga pali ulu umbunime i yambo kinié molkomelema kinie pemba.” nirimu.

³⁷ Aku nimbelle Yesusini Jerusalleme moloringi yamboma yu kondo kolopa akumundu ungu te nimbelle nimbendo:

“O Jerusalleme yamboma, Jerusalleme yamboma, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yema toko konjiku, yuni yamboma ‘liku taponjengi.’ nimbe ene moloringine lipe mundurumu yema kouni toko konjiku telemele yamboma, kera gulta anumumuni yunge waloma lipe yunge kongona lopi tepa nokolemo mele nane wale aisili ene aku sipu nokolka nakolo eneno “Molo!” niringi. ³⁸ Akumunge pilieme! Opa touna ene tonge onge kinie Pulu Yemone altopa ene na nokopa na lipe taponjimbemonga, opa toumane ongo sike toko munduku enenga koleamo kinie enenga ulke tembelema kinie kamu toko kalongemonga ene ku penge. ³⁹ Akumunge nane ene ungu te pea nimbu sikiru; Ene Jerusalleme yamboma, enene nando

“Pulu Ye Yawene lipe mundurumuna okomo yemo

imbi ola molopa, molopa konjipili.”

ningí walemonga na altoko kanonge. Ou molo.” nirimu.

24 ¹ Kanu kinie Yesusi Pulu Yemo popo toko kaloringi, ulke tembelena ulsu pupe aulkena pumbe purumu kinie yu lombili andolime ongo ulke tembelemonga ulke lupe lupe paa peanga angiliringime, yu “Kanoi.” ningu liku ora siringi. ² Aku teringi kinie, yuni enendo nimbendo: “Ya ulke tembele peanga angilimo, kanokomele melema pali paa sike nimbu sikirumu: Pe walse ya kolea aili Jerusalleme yamboma mindili nonge walemo wendo ombá kinie, i ulke tembelema tekisikulie kouma pali toko manie mundungí.” nirimu.

³ Kanu kinie yu ma pangi Unju Ollipi Poniena ola pupe manie molorumuna we yamboma na molangi yunge lombili andoli yema ongo ene eneno molkolie yundu walsiku pilkulie ningindu: “Nuni niku mele tewale wendo ombáye? Pe nu nondoko oni teni walemo kinie kepe ma

pora nimbé walemo kinie kepe wendo ombándo ou nambolka uluri temba kinie olio kanopolie “Kinié ombá tekemo.” nimbu pilimulúye? Ningu si.” ningu walsiringi.

⁴Yuni enendo nimbendo:

“[Kanu uluma wendo ombámonga ungu mare,] yambomane ene kolo toko singí kene kanoko konjiku molangi. ⁵Ye aisili ongo na molio mele yu mele mele kolo toko ningindu: “[Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasi,] akumu na.” ningulie aku siku kolo toko singí kene kanoko konjiku molangi. Yambo aisilini kanu yemanga unguma pilku liku “Sike nikimili.” ningí.

⁶“Kolea marenga opa aili teko tenge mele pilku, ‘Opali talu opa aili i sipe i sipe wendo ombá.’ ningu we ningí kinie pilkulie mini wale na mundengi. Opa tengema kinie aku uluma Pulu Yemone ‘Ou wendo opili. Laye pe mele ya ma koleamo pora nimbé.’ nimbe, nimbe panjirimumunge aku uluma sike wendo ombá nakolo aku kinie mulu matolo ou na pora nimbé. ⁷[Mulu ma pora nimbé walemo ou wendo na opili,] yambo talape aili te kinie talape aili te kinie opa tekolo, ye nomi kingi marenga talapema kinie marenga talapema kinie opa tenge. Ya ma kolea tenga tenga engele lepa, ma jimi jimi tepa, aku sipe temba. ⁸Ambo tene ambolango kokele kanopa limbendo ou mini topa mindili nolemo mele, mulu ma pora nimbé walemo kokele wendo ombándo umbuni lupe lupe aku sipema ou wendo ombá.” [nirimu,]

⁹“Kanu uluma wendo ombá walemanga ‘[Na lombili andoli yamboma, mindili nongo, kolangi.’ ningu [ene mare,] kote teko ka singí. Nanga yamboma molko nanga unguma andoko ningu singímunge koleamanga pali yambomane ene kinie mumindili kolko konopu keri panjingí.

¹⁰[Kanu umbunime wendo ombá,] walemanga na ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilingí yambo aisili tondolo munduku pilingí mele siye kolko anju yando eneno konopu keri panjiku, ‘Kirasinge yamboma molemelemonga mindili nangi.’ ningu enenga opa tuma liku singí.

¹¹[Kanu walemanga,] Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma na pilku we kolo toko yando ningu singí yambo aisili wendo ongela. Aku tenge kinie we yambo aisilini ‘Sike nikimili.’ ningu enenga unguma pilku lingí. ¹²Ulu paa keri aisili olandopa olandopa wendo ombámonga nanga yambomane [anju yando,] konopu monjingí mele [kinie, na konopu monjingí mele kinie, siye kolongela. ¹³Nakolo nanga ungumu munduku na kelko mulu ma pora na nipili tondolo munduku molonge yamboma [Pulu Yemone,] lipe taponjipe ‘Mindili nonge koleana na puku pea molopo konjipu mindi pamili.’ nimbé. ¹⁴Pulu Yemone ye nomi kingimu molopa yamboma nokombamonga temane peangamo ‘Yamboma pali piliengi!’ ningu koleamanga pali andoko ningu singí kinie pe mulu ma pora nimbé walemo kamu wendo ombá.” [nirimu,]

¹⁵ [Na i bokumu tokoro yemone ene boku kanokomele yambomando ungu te niembo:] ‘Yesusini nirimu, ungumu inie anjukundu molemo akumu ene imbi kanokomele yambomane ungu pulumu paa pilku konjengi.’ nimbu nikiru: [Yesusini nimbendo:]

“Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Denielene bokuna imbi topa nimbe sirimu mele yambo tepa pipili konjili mele paa kerimu [ulke tembelena suku,] Pulu Yemonga ulke sulumina kake teline angilimbemonga kolea akumu paa kalaro molomba mele nirimu, bokuna molemo. Aku mélemo akuna wendo omba angilimbe kanokolie ¹⁶ [‘Umbuni ailime wendo ombá tekemo.’ ningu pilku,] kolea Judia poropinji koleamanga molonge yamboma [enenga koleama munduku kelko,] ma pangi lembamanga kowa pangi. ¹⁷ Yambo te ulke imuna ola molopili [aku sipe wendo ombá kinie kanopalie,] kowa pumbendo manie omba ‘Melema lipu membo pambo.’ nimbe ulkena sukundu na pupili. ¹⁸ Yambo te poniena molopalie [‘Kowa pambo.’ nimbe,] kelepa ulkendo pupe yunge ali wale sulumu na lipili. [Sumbi siku kowa mindi pangi.] ¹⁹ Aku sipe wendo ombá walemonga ambo ambolango monjingíme kinie, ambo ambolango ame singíme kinie, [ene manda lkisiku kowa na pungímunge,] ene kinie paa umbuni wendo ombámonga ene kondo tekemo.

²⁰ “Pulu Yemo mawa tekolie, ‘Ali telemo olimenga kinie [koro molopo manda na andomolo,] wale Sambatemanga kinie manda kowa na pumulú kene kanu walemanga kanu umbunime wendo na opili.’ nieyo. ²¹ Kanu walemanga umbuni paa ailime wendo ombá, ou mulu matolo pulu monjipe terimu kinie kepe, yandopa kinié kepe umbuni aku sipe te wendo na orumu. Pe kepe aku sipe umbuni ailime na wendo ombála. ²² [Kanu umbunime wendo ombá kinie Pulu Yemone,] ‘Nondopa pora nipili.’ nimbe ou na nimbe panjilkenje yamboma pali kolemelka. Nakolo Pulu Yemone ‘Nanga yamboma molangi.’ nimbe mako torumu yamboma ‘Pali na kolangi.’ nimbe ‘Umbuni wale akuma nondopa pora nipili.’ nimbe, nimbe panjirimu.

²³ “Kanu umbunime omba pemba walemanga yambo marene ningindu: “Kanai! Pulu Yemone “Olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu ya omba molemo.” ningí molo “Nena omba molemo.” ningí kinie enenga unguma na pilku, ‘Sike nikimili.’ ningu na piliengi! ²⁴ Ye mare ongo kolo tokolie ningindu: “Pulu Yemone mako torumu ye nomi Kirasimu na.” ningí, molo kolo tokolie “Pulu Yemone ungu umbu tonjimuma pilipulie ombo nimbu sikimulu.” ningí. ‘Yamboma pali, Pulu Yemone ‘Nanga yamboma molangi.’ nimbe mako torumu yambomane kepe lipu lou sipu, nikimulu mele ‘Sike.’ ningu tondolo munduku piliengi!’ ningu Pulu Yemone mindi ulu tondolo kapola telemoma mele manda lelko ulu paa tondolo aisili tenge. Nakolo Pulu

Yemonga yamboma aku siku kondi tonge kinie enenga unguma na pilku, liku su singí. ²⁵Pe ulu akuma wendo ombá mele ‘Ene ou piliengi!’ nimbu ya nimbu sikiru mele piliei.

²⁶⁻²⁷“Wendo ombá mele nimbu sikiru, pilkimili, kene pe yambo tene nimbendo: “Ye nomi Kirasimu, ne yambo na peli kolea ku leline molemo.” nimbé kinie ‘Kanamili.’ ningu akuna na payo. Molo “I ulkemonga suluminiiana molemo.” níngi liemo enene ‘Sike nikimili.’ ningu na piliengi! Muluna kariapá telemo kinie ena mundi wendo olemo koleana kepe ena pulimo koleana kepe kariapá telemo walsikale kanolemele, aku sipe Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo [altopa] manie ombá kinie koleamanga pali yambomane yu walsikale kanonge aku kene “Ya molemo ongo kanai.” níngi kinie, molo “Ne molemo puku kanopai.” níngi kinie, enenga unguma na piliengi! ²⁸Mele kololi te lemo koleana kera ilsepema ongo maku tolemele kanumu.

²⁹“Kanu walemanga aku mindili nonge nikiru uluma wendo ombá kinie pe sumbi sipe [ulu lupe lupe mare wendo ombála. Akuma i sipe:] ‘Kolea tangombando ena pa telemo mele na tepa, sumbulu topa, oli ipulueli pa telemo mele na tepa, kombukandipime muluna manie omba, muluna angilimo mele tondoloma lope lope tepa anju yando pupe, aku sipe ulu lupe lupema wendo ombá.’

³⁰Kanu uluma wendo ombá kinie Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kamu ombá temba mele lipe ora simbe melte muluna angilimbe kinie [kanokolie] koleamanga pali yambomane paa kola aili teko tenge. Pe kanoko molangi Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo tondolo pulimu kinie, pa aili tepa telimu kinie kupe tenga suku molopa kamu manie ombá yambomane kanonge. ³¹Kanu kinie biyukele ungu paa tondolo tepa nipili yuni yunge angelloma lipe mundumbe kinie ene winju mendo anju yando mulu [ma koleamanga] pali puku Pulu Yemone ‘Nanga yamboma molangi.’ nimbe ou mako torumu yamboma sukundu sukundu lingí.

³²“Unju pikimuni telemo aku sipe ungu iku mele pelemo kene pilkulie ungu pulumu piliei. Unju piki kuku topa gomo tolemo kinie kanokolie ‘Kinié ena temba walemo wendo ombá tekemo lemo.’ ningu pilimele. ³³Aku sipela, i ulu “Wendo ombá.” nikiruma sike wendo ombá kinie kanokolie níngimuni ‘Yu paa sike nondopa ombá tekemo. Yu paa kamu okomo.’ ningu pilingí. ³⁴Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Kinié molemele yamboma ou na kolangi i “Wendo ombá.” nikiru uluma pali wendo ombá. ³⁵Mulúmu kinie mamo kinie pora nimbé nakolo nanga ungu nilioma paa pora na nimbé. [Nilio mele pali paa sike wendo ombá.]” [nirimu.]

36 “Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo paa sike ombá, nakolo yu ombá walemo na pilimolo. Ipulueli ombáne, tangoli ombáne na pilimolo. Mulu koleana angelloma kepe na pilimelela. Pulu Yemonga Malo kepe naa la pilimo. Tara yuyu mindi aku walemo, pilipe molemo.” nirimu.

37 “Ou ye Noa molopili yambomane teringi mele Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ombá temba kinie yambomane aku siku tengela. 38 Ma koleamanga pali no ou na topili yamboma langi nongo, yema ambo liku, amboma ye puku, aku uluma mindi teko mololiku puringi. Noa nona andoli sipi ulkemonga suku purumu kinie kepe ene aku uluma mindi we teko moloringi. 39 Ene Noanga ungumu, na pilku aku siku uluma mindi teko molangi no topa koleama pali none aki topa, yamboma pali topa konjirimu. Pe Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kelepa ombá walemonga ou Noa molopili teko moloringi nikiru mele aku siku teko molongela. 40 Yu ombá walemonga ye talo lamana unju toko angilingilí kinie Pulu Yemonga angello tene omba, ye te we molopili mundupe kelepa te lipe memba pumbe. 41 Ambo talo langi kalongele teko molongele kinie angello te omba, ambo te we molopili mundupe kelepa te lipe memba pumbe.

42 “Akumunge enenga Ailimu ombá walemo paa na pilimele kene ‘Yu ombá,’ ningu kanoko molai.” nirimu.

43 “Ene i ungumu konopu liku munduku pilieyo: Ulke pulu ye tene ipulueli wa noli ye tene yunge ulkemo omba bulsupe melema wa limbe mele pilkenje ‘Wa noli yemo ombá,’ nimbe nokopa molka kinie wa noli yemo yu manda suku na olka. 44 Aku siku ene nokoko molai. Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ombá enamo na pilimele kene ‘Yu sike ombá,’ ningu aku siku nokoko molangi.” nirimu.

45 “Akumunge ungu te niembo; Kongono tenjili kendemande ye naene kongono tepa konjinjilimo kinie kanopalie yunge ye ailimuni ‘Yuni kongono silioma sumbi sipe telemomonga yu kongono simbu kinie tepa konjimbemonga na altopo konopu kimbu sipu na molombo.’ nilimoye? Kendemande ye te aku sipe mele tepa konjipe molemomo kanopalie yunge ye ailimuni yu mako topalie yundu nimbendo: “Kongono tenjili kendemandema pali nokonjiku enenga langi nongema ena mako toliomonga ene nangi moke teko sieni, nokonjiku moloi.” nimbe yu tenga pulimo. 46 Pe ye ailimuni kongono simumu kanu kongono tenjili kendemandemone mimi sipe tenjipe molopili ailimu kelepa omu liemo kendemandemo yu konopu sipili. 47 Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Kanu ye ailimuni kanu kendemandemondo “Nanga mele nosilioma pali nuni nokonji.” nimbé.

48-49 Nakolo ye ailimuni kanu kendemande yemondo nimbendo: “Nanga kendemande yamboma pali nokonji.” nimbe tenga pulimo kinie kanu kendemande yemone tepa kenjipe “Nanga ailimu welea na ombá.”

konopu lepalie yuni nokonjilimo kendemande yamboma kopene topa, no nongo kekelepa toli yema kinie langi nomba no tondoloma nombalie, aku sipe tepa kenjipe molomu liemo ⁵⁰ walse kanu kendemande yemo ‘Yunge ye ailimu ombá.’ nimbe na pilipe [kongono sirimu mele na tepa] walu tepa kenjipe molomba kinie ombá. ⁵¹ Omba [kanu yemo tepa molomba mele kanopalie] yu paa kopene topa konjipelie, kolo tolemele yambo topele mapele toli yamboma [kolea kerí] molemelena ‘Pupili.’ nimbe lipe mundumbe. Kanu koleana yamboma paa mindili nongo kola teko pereko molonge.” [nirimu.]

25 ¹ [Aku nimbelle nirimumuni, Yesusini yuyu kelepa ombá mele ungu mare pea nimbelle nimbendo:]

“[Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kelepa wale talo sipe mana manie ombá kinie] Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokomba akumu i sipe mele:

“Ye te ambo limbe uluma yamboma pea tengendo kanu yamboma maku toko moloringine yemo ombá terimu kinie pilkulie ‘Ipulueli ombá.’ ningu ambo wenepo rureponga talo enenga tepe llamema liku “Yu aulkena limulú.” ningu puringi. ² Kanu ambo wenepomanga te pakara konopu na pepili aroma toko moloringi; te pakara pilipe konginjili pepili moloringi. ³ Konopu na pepili aroma toko moloringi ambo wenepomane enenga tepe llamema mengo puringi nakolo llame karasene pea na mengo puringi. ⁴ Nakolo pilipe konginjili pepili moloringimene karasene kinie enenga tepe llamema kinie mengo puringi. ⁵ Ambo limbe yemo welea na orumuna ambo wenepoma pali uru orumuna uru peringi.

⁶ Kanu kinie ai burumi ungu te wendo omba nimbendo: “Ambo limbe yemo okomo kanayo! Aulkena liengi wai!” nirimu.

⁷ Kanu kinie ambo wenepoma ola angilku tepe llame ‘Aili tepa nopili.’ ningu teko mimi teringi. ⁸ Konopu na pepili moloringimene pilipe konginjili pepili moloringimendo ningindu: “Olionga tepe llamema kumbulkumu kene enenga karasene mare olio liku munduku siei.” niringi kinie

⁹ pilipe konginjili pepili moloringimene pundu toko ningindu: “Karasene ene kinie olio kinie manda na tembanje. Ene sitoana puku enenga topo toko lipai.” niringi.

¹⁰ Kanu kinie sitoana topo toko lingindu puringi kinie ambo limbe yemo orumu. Kanu kinie ye ambo limbemonga langi akuna nongendo maku toringi yamboma, pilipe konginjili pepili moloringi wenepoma pea ulkena suku puringi. Kanu kinie ulke kune toko ingi siku langi nongo moloringi.

¹¹ Pe langi nongo molangi ambo wenepo sitoana puringime ongolie ningindu: “Ailimu, Ailimu, olionga kune ongo linji.” niringi.

¹² Nakolo yuni enendo pundu topa nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Na enenga imbime na pilkiru. [Ulsu molemelema manda sukundu na onge.]” nirimu.” [nimbe Yesusini nirimu.]

¹³ ʼAku nimbelie yuni altopa nimbendo: ʼʼAku sipe temba kene Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kelepa ombá walemo kepe ene na pilku, ipulueli ou ombáne tangoli ombáne, ipulueli ombáne, na pilimele kene yu ombá nokoko konjiku molai.ʼʼ ʼnirimu.ʼ

¹⁴ ʼNimbelie Yesusini ungu iku te pea topalie nimbendo: ʼʼPulu Yemone ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo akumu,ʼʼ i sipe melela:

ʼʼYe te kolea tenga pupe molombando yunge kendemande yema ʼʼWai.ʼʼ nimbe yunge melema ʼʼNokonjei.ʼʼ nimbelie nirimumuni, ¹⁵ enene kongono telemele mele pilipe apurupe yunge melema ene moke tepalie ye te kou pape tausini kina mele sipe, te kou tu tausini kina mele sipe, te wane tausini kina mele sirimu. Aku tepalie yu purumu.

¹⁶ Ye pape tausini kina lirimumu sumbi sipe pupe kanu kouwuni bisinete tepalie nirimumuni, kou pape tausini kina olandopa pupe lirimu. ¹⁷ ʼAku sipela ye tu tausini kina lirimumu olandopa tu tausini kina pupe lirimu.ʼ ¹⁸ Nakolo wane tausini kina lirimumu pupe ʼʼLopi teambo.ʼʼ nimbe yuni mana muru akupe yunge nokoli yemonga koumu lowa terimu.

¹⁹ Kanu kinie wale aisili omba purumu kinie kanu kendemandemanga nokoli yemo omba enendo nimbendo: ʼʼKouma ene teringi mele kanambo liku ora siei.ʼʼ nirimu.

²⁰ Kanu kinie pape tausini kina lirimu yemone pape tausini kina olandopa pupe lirimumu memba ombalie nimbendo: ʼʼAilimu, nuni na pape tausini kina sirinu kanumu. Nane pape tausini kina olandopa pupu lirindumu i ambolkoro kanoi.ʼʼ nirimu.

²¹ Nokoli yemone yundu nimbendo: ʼʼKendemande ye peangamo, paa papu terinu. Kongono wallo kolte mele sirindumu nuni teko konjirinumunge ʼʼNuni nanga mele aisili nokonji.ʼʼ nimbú kene nu ongo na pea tapu topo konopu sipu molambili oi.ʼʼ nirimu.

²² Ye tu tausini kina lirimu yemo yu kepe ombalie nimbendo: ʼʼAilimu, nuni na tu tausini kina sirinu kanumu. Nane tu tausini kina olandopa pupu lirindumu i ambolkoro kanoi.ʼʼ nirimu.

²³ Yunge nokolimuni yundu nimbendo: ʼʼKendemande ye peangamo, paa papu terinu. Kongono wallo kolte mele sirindumu nuni teko konjirinumunge nanga mele aisili ʼʼNu nokonji.ʼʼ nimbú kene nu ongo na pea tapu topo konopu sipu molambili oi.ʼʼ nirimu.

²⁴ Kanu kinie wane tausini kina lirimu yemo kepe ombalie nimbendo: ʼʼAilimu, nane pilipulie, ʼʼNu bisinete tondolo munduku teko ʼʼKou mone lipu nosimbumunge yamboma mindili nongi liemo mandala.ʼʼ ningu ʼʼkendemande yamboma ʼʼKongono mindili siku teangi.ʼʼ ningu siku, ene mele wallotolo siku melema pali nunu mindi lino yemo; ponie yambomane panjinjilimele kinie nu nunu langi melema we akuku liku; rasi witimunge kilu kinie mongotolo yambo wemane kilu toko apurunjilimele kinie nu nunu rasi witi mongo we lino mele.ʼʼ na pilirindu.

25_]Aku siku telenomonga, nane nu pipili kolopolie na pupu nunge kou na sirinumu mana lowa terindu. Kanu koumu i ambolkoro kanoyo. I nunge koumu nunu sikiru li.” nirimu.

26_]Aku nirimu kinie pilipelie nokoli yemone yundu pundu topa nimbendo: “Teko kenjili kendemande ye kerimu, nuni pilkulie, ‘Ponie yambomane panjinjilimele akuna na nanu langi melema we akupu lipu; rasi witimunge kilu kinie mongotolo yambo lupemane apurunjilimele kinie na nanu rasi witi we lio.’ ningu pilirinu lemo. 27_]Aku siku pilkulie nanga kou monemo kou benge ulkena nosilinanje papu. Aku telenanje na ombo nanga koumu wendo lipulie kou wallo kolte ola panjiku silimelka lilkelu.” _]nirimu.

28_]Kanu kendemande yemondo aku sipe nimbe pora sipelie yuni we kendemande yemando nimbendo: “I yemo tepa kenjirimu kene yunge koumu wendo likulie tene tausini kina ambolkomo yemo siei.” _]nirimu.

29_]“Melema nosilimo yambomo nane mare pea simbu, yu paa aisili nosimbe. Nakolo melema na nosilimo yambomo yu nosilimoma kepe wendo limbu kene aku siku tekolue, 30_]kendemande ye kerimu sumbulu toline liku paka toko pena mundeyo. Akuna yamboma paa mindili nongolie kola teko pereko molonge.” nirimu.” _]nimbe Yesusini nirimu.

31_]Aku nimbelle yu pe kelepa omba temba mele nimbelle nimbendo:

“Manie Omba Mana Ye A Lerimu Yemo yunge tondolo pa telimu kinie ombalie nimbemone, yunge mulu koleana angelloma kinie pali onge kinie tondolo pa teline suku ye nomi kingi polomo lembana yu molomba. 32_]Yunge kumbikerena ma koleana yamboma pali liku maku tonjingi. Kanu kinie kongi tapu teli ye tene yunge kongime apurupelie kongi sipisipime lupe lipe mundupe, kongi memema lupe lipe mundulimo mele aku sipe Ye Nomi Kingimuni yambo maku toko molongema apurupelie nimbemone, 33_]yambo kongi sipisipi mele molongema yunge ki umbukundu lipe mundupe, kongi memema mele molongema yunge ki tarokondo lipe mundumbe.

34-36_]Aku tepalie, yuni yunge ki umbukundu molonge yambomando nimbendo: “Na engelene kolorundu kinie enene na langi siringi. Na no waka kolorundu kinie enene no kolko siringi. Na aulke ponenge orundu kinie enene na “Pea molamili oi.” niringi. Na pulue wambale na panjipu we we andorundu kinie mulu wambale te siringi. Na kuru torumu kinie nokoringi. Na ka ulkena perindu kinie ongo kanoringi. Tarane ‘Ene molko konjengi.’ nirimuna konopu peanga pepili molemele yamboma, enene ulu akuma na kinie teringi kene, ya ongo, ou mulu matolo na lepili Tarane yu nokomba koleana ene pea ‘Tapu topo molomolo.’ nimbe, nimbe panjirimu koleana sukundu wai.” nimbé.

37_]Aku sipe nimbé kinie pilkulie sumbi nili yambomane pundu toko yundu ningindu: “Ailimu, tewale nu engelene kolorunu kinie kanopolie

nu langi sirimuluye? Tewale nu no waka kolorunu kinie kanopolie nu no kolopo sirimuluye? ³⁸Nu ye ponengemo tena molorunu kinie kanopolie “Ulke sukundu molamili oi.” nirimuluye? Mulu wambale na pakoko we we andorunu kinie kepe nu tena kanopolie mulu wambale sirimuluye? ³⁹Nu kuru torumu kinie kepe, ka ulkena perinu kinie kepe, tewale ombo kanorumuluye?” ningí.

⁴⁰[_Aku siku ningí kinie_] Ye Nomi Kingimuni enendo pundu topa nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: I nikiru mele i nanga angenupili imbi na mololi te kepe liku taponjiringi akumu na liku taponjiringi.” nimbé.

⁴¹⁻⁴³Kanu kinie yunge ki tarokondo molonge yambomando nimbendo: “Pulu Yemone ‘Ene molko kenjengi.’ nilimo yamboma, na engelene kolorundu kinie enene na langi te na siringi. Na no waka kolorundu kinie enene na ‘no nambo.’ ningu kolko na siringi. Na aulke ponengemo orundu kinie na “Pea molamili oi.” na niringi. Na mulu wambale te na pakopo we we andorundu kinie na mulu wambale te na siringi. Na kuru torumu kinie na na nokoringi. Na ka ulkena perindu kinie na na ongo kanoringi. [_Enene na aku siku na liku taponjiringi_] kene ene nanga kumbikerena na ongo anju puku, depelemo kinie yunge angelloma kinie enenga tepe we nomba pepa mindi pulimo pumbe tepe kalonjirindu akuna anju pai.” nimbé.

⁴⁴Aku sipe nimbé kinie pilkulie kanu yambomane kepe pundu toko ningindu: “Ailimu, nu engelene kolorunu kinie kepe, no waka kolorunu kinie kepe, nu ponenge lelko orunu kinie kepe, we we andorunu kinie kepe, kuru torumu kinie kepe, ka ulkena perinu kinie kepe, olione nu aku siku molorunu kinie tewale kanopolie nu na lipu taponjirimuluye?” ningí.

⁴⁵[_Aku siku ningí kinie_] yuni enendo pundu topa nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Enene i nanga angenupili yambomanga imbi na mololi te na liku taponjiringi aku kinie na naa la liku taponjiringi.” nimbé.

⁴⁶“Kanu kinie kanu [_teko kenjilimele_] yamboma puku kamu kamu molko kenjiku mindi puli koleana pungí, nakolo sumbi nili yamboma puku kamu kamu molko konjiku mindi puli koleana pungí.” _nimbe Yesusini_ nirimu.

26 ¹Yesusini [_yu pe yando ombá mele_] ungu akuma nimbe pora sipelie yunge lombili andolimendo nimbendo: ²“Ene pilkimili, wale talo we omba pumbe kinie Pulu Yemone olionga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu Mele Pilimolo Walemo wendo ombá. Aku walemo wendo ombá kinie Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo “Kolopili unju perana ola uku tangi.” ningu liku anju singí.” nirimu.

³Yesusini aku sipe nirimu walemonga Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Juda yamboma nokoringi tapu yema kinie, ene Pulu Yemo

popo tonjiringi ye aili olandopa ‘Kayapasi’ nili ye akumunge ulkena puku liku maku tokolie niringimuni, ⁴Yesusi kiyongo ningu ka siku tongendo langi ningu moloringi. ⁵Ningu molkolie ningindu: “Nondopo tamili, nakolo Pulu Yemone olionga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu Mele Pilimolo Walemanga ‘uluma tepo molamili.’ ningu yambo aisili ya Jerusalleme ongo maku toko molongemonga yu isili ou tomolo kinie enene olio kinie mumindili kolko opa tenge kene isili ou na topo, keleamili.” niringi.

⁶Kolea kanga Betani ye te ou kuru laká nombalie kelerimu ye te, imbi lelko “Ye Kuru Laká Noli Saimono” niringi kanumunge ulkena Yesusi molopili ⁷ambo te kopongo wele ma mingi paa peanga te yu molorumuna memba orumu. Kanu wele paa mune tolimunge kou mone paa aili tepa purumu. Akumu memba ombalie Yesusi langi noli polo molorumuna memba omba ‘Yu tepo konjembo.’ nimbe, pengena ondo lenjirimu. ⁸Yuni aku terimu kinie kanokolie Yesusi lombili andolime konopu keru panjikulie ningindu: “Aku kopongo welemo nambemuna we teko kenjikinuye? ⁹Aku welemo kou mone limelkanje kou aisili lipulie yambo koropama moke tepo silimelka.” niringi.

¹⁰Enene ambomondo aku siku niringi pilipelie Yesusini enendo nimbendo: “I ambomo kinie nambemuna ungu aisili nikimiliye? Yuni na kinie ulu peanga te temu. ¹¹Yambo koropama ene kinie alieli molonge nakolo na ene kinie alieli na molombo. ¹²Na ono tengemonga yuni i wele mune tolimu nanga kangine ondo lenjimu. ¹³Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ma koleamanga pali i nanga temane peangamo andoko toko singí kinie i ambomone kinié temu temanemo kepe ‘Yambomane pilkulie ‘Yuni tepa konjirimu.’ ningu piliengi!’ ningulie aku temanemo toko singíla.” nirimu.

¹⁴Kanu walemonga Yesusi yu lombili andoli ye rurepo akumanga ye te, yunge imbimu Judasi Isikeriote, Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime moloringine pupe, ¹⁵ene walsipe pilipelie nimbendo: “Nane ene Yesusi ambolko ka singí aulke te lipu ora sindu liemo enene na [kou] nambepa singíye?” nirimu. Aku nirimu kinie pilkulie enene kou sillipa mongo wane paono tene kambu toko yu siringi. ¹⁶Kanu kinie yu kelepa yando ombalie Yesusi lipe ene simbe aulke te koropa molorumu.

¹⁷Pillawa Akoli Mele Isimu Naa Munduku Pillawa We Kalko Noringi Koromonga pulu pulu walemongo wendo orumu kinie Juda yambomane Pulu Yemone ou enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilingindu kongi sipisipi walo te toko nonge mele pilkulie niringimuni, Yesusi lombili andoli yema yu molorumuna ongo walsiku pilkulie ningindu: “Pulu Yemone olionga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilimulúndu kongi sipisipi walo te kinié nonimu kolea tena pupu tepo mimi tepamili konopu lekenoye?” niringi.

¹⁸ ʼAku siku ningu walsiringi kinieʼ Yesusini ʼye te molomba mele ene lipe ora sipelieʼ nimbendo: “Ne kolea aili ʼJerusallemeʼ suku pukulie, ne ye akumu molombana puku yundu i siku niengi: “Ungu Mane Silimuni i sipe nimu: “Na kinie ulu te wendo ombá walemo nondopa wendo ombá tekemo. Nunge ulkena sukundu na kinie na lombili andolime kinie olio Pulu Yemone olionga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilimulú kongi sipisipi walomo nomolo.” nimu.” niengi.” nirimu.

¹⁹ Kanu kinie lombili andolime puku Yesusini nirimu mele tepukulie niringimuni, Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilingí kongi sipisipi walo nongemo teko mimi teko nosiringi.

²⁰ Kanu kinie, ipupini ena pupe kala torumu kinie Yesusi kinie lombili andoli ye rurepo kinie ʼongoʼ langi noli polona moloringi. ²¹ Langi nongo moloringi kinie Yesusini nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Enenga ye tene na lipe nanga opa touma simbe.” nirimu.

²² ʼAku nirimu kinie pilkulieʼ enenga konopuna umbuni aili tepa terimu pilkulie yu mele mele walsikulie ningindu: “Ailimu, nando nikinuye?” niringi.

²³ Yesusini pundu topa nimbendo: “ʼEne nanga ye rurepongaʼ ye te na kinie langime polo ai suku singine ola lemo te walsikale lipu nombolo yemone na lipe, opa touma anju simbe. ²⁴ Kinié Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kinie tenge mele koronga ou ningu panjiringi temanemo ʼPulu Yemongaʼ bokuna molemo mele sike opa toumane tenge, nakolo yu lipe opa touma simbe yemo mindili nomba paa molopa kenjimbe. Yu molopa kenjimbemonga ye akumu anumuni na melkanje papu. Yu mindili na nolka.” nirimu.

²⁵ Yesusini aku sipe nirimu pilipelie Judasi, yu lipe anju simbe terimu yemo, yuni yundu nimbendo: “Rapai, nikinu yemo na molonje?” nimbe walsirimu kinie

Yesusini yundu “Sike, nu.” nirimu.

²⁶ Ene langi nongo moloringi kinie Yesusini berete te lipe Pulu Yemo kinie “Ange.” nimbe ambolopa pike lepa yu lombili andolime sipelie nimbendo: “Imu nanga kangimu ene liku nangi.” nirimu.

²⁷ Pe no waene kapo te lipelie Pulu Yemo kinie “Ange.” nimbe ene sipelie nimbendo: “ʼI no waenemoʼ ene pali liku nangi. ²⁸ I ʼno waeneʼ sikirumu nanga mememo. Pulu Yemone ʼyu kinie yunge yamboma kinie molonge meleʼ ungu te nimbe panjipe mi lerimu kanu ungumu ʼKamu wendo omba pepili.ʼ nimbu ʼYambo aisilinge ulu pulu kerime kamu manie pupili. Pulu Yemone altopa na kanopa siye kolopili.ʼ nimbu nanga mememo ondo lenjipulie ʼkolomboʼ aku mememo imu. Akumu ene pali liku nangi. ²⁹ Nane enendo i sipu nimbu sikirumu: Isili ou na no waene altopo paa na nombó. Pe mindi, Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo koleana ene kinie no waene kondemo kelepo nombó.” nirimu.

³⁰ ʼLangi nongo pora sikulie, ene Pulu Yemonga konana te ningulie, pena puku ma pangi Unju Ollipi Poniena ola puringi.

³¹ Kanu kinie Yesusini yu lombili andolimendo nimbendo: “Paa kinié ipulueli ʼopa toumane, na kinie tenge ulumu kanokolie enene pali na munduku kelenge. ʼAku siku tenge mele, Pulu Yemone ou nirimu yunge bokuna molemo kanumu. Pulu Yemone ʼungu iku te topalie, nimbendo:

“ “Kongi sipisipi tapu yemo tangi.” nimbú,
yu tonge kinie sipisipime bulu balu ningí.”

nirimu, ʼaku mele kinié wendo ombá. ³² ʼIsili ou na toko konjingí kinie ene sike bulu balu ningí, nakolo na lomboropo ola molopolie nimbumuni, na kumbi lepo kolea Gallilindu pumbu, ʼene pe akilku akuna onge kinie altopo pea molomolo.” nirimu.

³³ ʼYesusini aku sipe nirimu kinie pilipelie, Pitane nimbendo: “Nu kinie ulu te wendo ombámonga kanokolie enene pali ‘Nu sike.’ ningu tondolo munduku pilimele mele manie pumbe kinie nu munduku kelengi liemo nane nu aku sipe paa mundupu na kelembo, paa molo.” nirimu.

³⁴ ʼYesusini pundu topa nimbendo: “Nane nu paa sike nimbu sikirumu: Paa kinié ipulueli, kera gulta ou ko na topili nuni ʼpipili kolkolie, wale yepoko nando kolo toko “Yu naeye? Na na kanolio.” nini.” nirimu.

³⁵ Nakolo Pitane yundu nimbendo: “Na nu kinie tapu tolembolomonga olto pea “Tomolo.” níngi liemo kepe nu “Naa kanolio.” paa na nimbú.” nirimu. Lombili andoli ye wemane pali “ “Nu na kanolemolo.” paa na nimulú.” niringila.

³⁶ Kanu kinie Yesusi kinie yu lombili andoli yema kinie kolea ‘Gesemani’ niline puringi. ʼAkuna puringi, kinie yuni enendo nimbendo: “Na anju pupu Pulu Yemo kinie ungu nipukuru kene ene ya molai.” nirimu. ³⁷ ʼAku nimbelle Pita kinie Seperi malo ʼJemisi kinie Jonotolo, pea lipe memba pupelie ʼNa teko kenjingí ulumu paa nondopa wendo ombá tekemo.’ nimbe pilipelie, yu yuyu kondo kolopa konopu keru panjipe kamelena mindili tepili molorumu. ³⁸ Yuni enendo nimbendo: “Nanga konopuna umbuni paa aili te tepamo kene na kolkoro none tekemo. Ene uru na peko na kinie pea tapu topo nokopo konjipu molamili, ene ya we mimi siku kanoko molai.” nirimu.

³⁹ ʼAku nimbelle, yu yuyu laye kolte anju pupe koporongu langopa tamalu pepalie Pulu Yemo kinie ungu nimbe mawa tepalie nimbendo: “Nanga Tara, na nondopo ʼmindili noli, no mingine no nombómo ‘Naa nambo.’ nini aulke te lemo liemo paa papu nakolo ‘Nane tepolie nanu konopu simbu.’ konopu lekero mele na teambo. Nuni kanoko peanga kanoni ulumu mindi teambo.” nirimu.

⁴⁰ ʼAku nimbelle kelepa yunge lombili andoli ye yepoko moloringine yando omba ene uru peringi kanopalie Pitando nimbendo: “Ene uru na peko na kinie ena laye kolte manda we kanoko konjiku na molemelkaye?

41 ‘Kurumanga nomi Setenene, olio kondi tomba kinie tepo kenjimulú kene.’ ningulie uru na peko, Pulu Yemo kinie ungu ningu kanoko konjiku molayo. Sike ‘tepo konjemili.’ nimbu konopumane pilimolo nakolo temolondo kangimu siye tepa tondolo na pulimo.” nirimu.

42 Aku sipe nimbelle yu altopa anju pupe ou Pulu Yemo kinie ungu nimbe mawa terimu mele altopa nimbendo: “Nanga Tara, na ‘Mindili noli, no mingine nomo nani.’ nirinu nomo na nombó kinie we pemba liemo nuni ‘Wendo opili.’ konopu leno mele na kinie wendo opili.” nirimu.

43 Altopa yando orumu kinie ene uru orumuna altoko uru peringi kanopalie 44 yu altopa wale yepoko sipe anju pupe Pulu Yemo kinie ungu ou nimbe mawa terimu mele altopala nirimu.

45 Kelepa yando ombalie lombili andolimendo nimbendo: “Nambemuna we uru peko mulu pilku molemeleye? Kaname! Yemone Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo [tonge, ulu pulu keri telemele yema lipe simbe enamo wendo ombá tekemo. 46 Ola angilku pamili wame! Na lipe anju simbe yemo okomo kanai!” nirimu.

47 Yesusini kolea Gesemani yu lombili andolimendo, aku nimbe molopili yu lombili andoli rurepo akumanga ye Judasi orumu. Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Juda yambomanga tapu yema kinie, kanu yemane liku munduringi ye aisili, yambo toli lou pulsema kinie kopema kinie mengo, Judasi kinie oringi. 48 Ou Yesusi molorumuna naa wangi Yesusi Juda ye ailime lipe simbe nimbe panjirimu ye Judasini, ene Yesusi yu ipulueli manda kanonge mele nimbe sipelie nimbendo: “Nane ye te kanopolie kangulumbu akumu Yesusi. Yu ambolko ka siei.” nirimu.

49 Aku yema, oringi kinie Judasi, yu Yesusi molorumuna sumbi sipe ombalie “Rapai, nu akuna angilinu lemo.” nimbe omba yu kangulurumu.

50 Aku terimu kinie Yesusini yundu nimbendo: “Ano, nuni teni okono mele sumbi siku tei.” nirimu.

Judasini Yesusi kinie terimu mele, kanokolie oringi yemane yu liku ka siringi. 51 Aku teringi kinie kanopalie Yesusi pea tapu toko angiliringi ye tene yunge lou pokete napimu kulu topa wendo lipe Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamonga kendemande ye te topa yunge komu te topa laká lenjirimu, aku komumu wendo orumu.

52 Yuni aku terimu kinie kanopalie, Yesusini yundu nimbendo: “Nunge lou pokete napimu altoko lakilí! Lou napi liku yambo tonge yamboma lou napini toko konjingíla, aku kene ‘Molo.’ nimbu lou napimene ulu te na teamili. 53 Nane nanga Tara walsipulie “Liku taponji.” nilkenje yuni angello ami talape rurepo, molo olandopa malapunge telu molo talo, tamburembu na “Liku taponjengi pai.” nimbe lipe mundulke akumu nu na pilkinuye? 54 Nakolo angellomane ongo opa toumane na ‘na tangi.’ ningu liku taponjilimelkanje, Pulu Yemonga bokuna na kinie wendo ombá nimbe molemo mele nambe tepa wendo olkaye?” nirimu.

⁵⁵ ʔaku nimbelie, Yesusini ʔyu ka singí oringi, ye aisili ongo moloringimendo nimbendo: “Na ‘yambo topa wa noli yere molemo.’ konopu lelkolie na ka singíndu yambo toli lou pulsema kinie kopema kinie mengo okomeleye? Ulke tembele ʔkerepuluna we yamboma maku toko molemele, koleana alieli ene pea molemolo kinie ungu mane sipu molio kinie na liku ka na silimele kanumu. ⁵⁶ Nakolo i sipe wendo okomo ulumanga pali Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi ye marene ulu mare ʔna kinie, pe wendo ombá mele ou ningu bokuna toringi molemo mele kamu wendo okomo.” nirimu.

Kanu kinie yu lombili andolime pali ʔ‘Olio pea ka singínje.’ ningu pilkulie, yu munduku kelko ene talopa lelko puringi.

⁵⁷ Kanu kinie Yesusi ka sikulie Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopa Kayapasi molorumuna mengo puringi. Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, Juda yambomanga tapu yema kinie, enene ʔ‘Yesusi kote tenjipu piliemili.’ ningu, akuna ou ongo maku toko moloringi.

⁵⁸ Nakolo ʔYesusi mengo puringi kinie, Pita lombili aki lipe taka lepa pupe, Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamonga ulkena, ulke angilipe pala mele makapu terimu, ai suku singine yambo maku toringi kolea we lerimuna paa sukundu pupe, ‘Yesusi nambe tengenje piliembo.’ nimbe ʔYesusi nokoko moloringi, ele yema kinie molorumu.

⁵⁹ Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Juda yambomanga kanjollo yema pali kinie, akumane Yesusi yu toko konjingindu ulu te tepa kenjirimu ulu te ‘Yambo tene ‘yu i sipe i sipe tepa kenjirimu.’ nimbe kolo topa nipili.’ ningu yambo te koroko moloringi kinie ⁶⁰ yambo aisili ongo ungu mare kolo toko niringi nakolo enene yu manda toko konjingí ungu te na niringi.

Laye pe mele yambo talo ongolo ⁶¹ kolo toko, ningilindu: “I yemo i sipe nirimu ʔpilirimbulu: “I Pulu Yemo ʔpopo toko kaloli, ulke tembelemo nane topo tekisipulie wale yepoko omba pupili ulke tembele ʔkonde, te manda kolo wangopo takombo.” nirimu. ʔYuni aku nirimumunge ‘Yu Pulu Yemo mele molio.’ konopu lepalie aku nirimumu nimbe kenjirimunje.” niringili.

⁶² Aku niringili pilipelie Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamo ola angilipe Yesusi walsipelie nimbendo: “Ungu te pundu toko na nikinuye? Nu ʔningu kenjirinu mele, nikimbilimu nambolka ulumu ningu kenjirinumundu nikimbiliye?” nirimu.

⁶³ Nakolo Yesusi ungu te pundu topa na nimbe we angilirimu.

Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamone yundu altopa nimbendo: “Nu moleno mele paa sike ningu sieni. Konde Molopa Mindi Puli Pulu Yemo pilipe molopili “Paa sike nikiru.” ningu mi lelkolie, Pulu Yemo yunge Malo, yuni olio “Nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.”

nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu sike nu molo moloye? Olio paa ningi si!” nirimu.

⁶⁴Yesusini nimbendo: “Akumu na.” nirimu. “Ungu te pea enendo pali nikirula. Pe walse Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo, Ye Tondolo Olandopa Pulimu kinie melema nokombando, yunge ki umbukundu molopa, kupemanga ola molopa manie ombá ene kanonge.” nirimu.

⁶⁵Aku sipe nirimumunge ‘Yu Pulu Yemo mele molio.’ nimbe nirimuna pilipelie Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamone paa pilipe keripilipe yunge wale pakolimu yuyu ambolopa sungu sipelie nimbendo: “Kinié yu yuyu paa sike Pulu Yemo ungu taka tonjikimu kene pilipulie mongo lirimu mele nimbe simbe yambo te pea nambemuna koromoloye? Yu yuyu paa sike Pulu Yemo ungu taka tonjikimu pilkimulu. ⁶⁶Nambolka konopu lekemeleye? Yu kinie nambe teamiliye?” nirimu kinie enene ningindu: “Yu Pulu Yemo ungu taka tonjimumunge topo konjímulu liemo papu.” niringi.

⁶⁷Kanu kinie enene yunge kumbikerena lkambe toko munduku, ki lumuni toringi. Marene yu laruwe tokolie ningindu: ⁶⁸“Nu ‘Pulu Yemone olio nokopa konjimbe ye te “Lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu molio.’ nilino kene naene nu tokomonje ningi si.” niringi.

⁶⁹Kanu kinie Pita yu pena mele, yamboma liku maku toringi koleana molorumu kinie kongono tenjili kendemande ambo te Pita molorumuna omba yundu nimbendo: “Nu kepe Gallilli disiriki ye Yesusi kinie pea tapu toko moloringi kanumanga ye te lemo.” nirimu.

⁷⁰Nakolo akuna moloringi yamboma pali kanoko molangi Pitane kolo topalie “Molo.” nimbe “Nu nikinu mele na na pilkiru.” nirimu.

⁷¹Aku nimbelle Pita yu ulke kerepuluna pupe molopili kongono tenjili kendemande ambo tene yu kanopalie akuna moloringi yambomando nimbendo: “I yemo yu Nasarete ye Yesusi kinie pea tapu toko molongi ye te lemo.” nirimu.

⁷²Pitane altopa “Molo. Nuni nikinu yemo na na kanolio.” nimbelle Pulu Yemonga imbi lepa mi lerimu.

⁷³Laye kolte pe mele, Pita angilirimuna nondoko angiliringi yemane yu ungu laye lupe mele nirimu mele pilkulie yu angilirimuna ongolie yundu ningindu: “Kolea Gallilli disiriki yambomane ungu nilimele mele nu aku siku ungu nikinu pilkimulu. Yesusi kinie yu lombili andoli yema kinie kolea Gallilli disiriki yemala, nu kepe Gallilli ye te, aku kene ‘Nu paa sike yu lombili andoli ye te lemo.’ konopu lekemolo.” niringi.

⁷⁴Aku niringi kinie Pitane Pulu Yemonga imbi lepa tondolo mundupe mi lepalie nimbendo: “Paa sike nikiru. Ene nikimili yemo paa na kanolio. Kolo tokoro liemo Pulu Yemone na topa konjipili.” nirimu.

Aku nirimu kinie tamburembu kera gulta ko torumu.

⁷⁵Aku terimu kinie pilipelie Yesusini yundu “Kera gulta ou ko na topili nuni wale yepoko kolo tokolie “Yu na kanolio.” nini.” nirimu ungu

kanumu Pita kelepa pilirimu. Pilipelie ‘Ama, paa tepo kenjindu lepamo. ‘Paa na tembo.’ konopu lerindu mele sike tendu.’ nimbe pilipelie, pena pupe kola paa aili tepa terimu.

27 ¹Ipulueli ou kolea kokele tangorumu kinie Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Juda yambomanga tapu yema kinie enene pali [Yesusinge kotemo pilku pora sikulie, ‘Yu topo konjemili.’ ningu, ningu panjiringi. ²Aku ningu panjikulie yu liku, ka toko, mengo puku, [Romo, gapomano ye nomi Paillate molorumuna mengo puku kote tenjiringi.

³Kanu kinie Judasi, yu Yesusi lipe yunge opa touma sirimu ye kanumu, Yesusinge kotemo pilkulie “Kolopili, toko konjengi.” niringi kinie pilipelie yuni Yesusi ene lipe sirimu mele pilipe keru pilipelie kelepa konopu alowa tepa enenga kou sillipa wane paono tene ou yu siringime kelepa memba pupe Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie Juda yambomanga tapu yema kinie sipelie nimbendo: ⁴“Nane ye ene lipu sindu kanu yemo yu ulu te tepa na kenjili yemo ‘Toko konjengi.’ nimbu lipu sindumu paa ulu pulu keru te tendu.” nirimu.

Nakolo enene pundu toko ningindu: “Akumu olionga ungu te molo. [Nu nunu mindi olio liku sinu,] Akumu nunge kongonomo.” niringi.

⁵Kanu kinie Judasi yuni kou sillipa kanuma memba pupe [Pulu Yemo popo toringi,] ulke tembele palana topa anjukundu mundupelie yu ene mundupe kelepa anju purumu. Anju pupelie ‘Ka nombo kolambo.’ nimbelle ka te lipe memba pupelie ka nomba kolorumu.

⁶Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailimene kou kanuma [manie polona,] lerimu kanoko likulie ningindu: “I kouma yambo topo konjimulundu simuluma kene ulke tembele kouma kinie tere lepo nosimulu kinie kapola na temba. Akumunge ungu mane te pelemo kene na noseмили.” ningulie ⁷ungu te ningu panjikulie ningindu: “I kou monemane mingi sosipene mane tepa mimi telemo yemonga mamu topo topo liemili. Yambo ma te na lepa enenga kolea suluna yambo ya ongo molemelemanga yambo kolongema akuna ono teangi.” ningulie aku siku topo toko liringi. ⁸[Kanu kou monemane ye te toko konjingi aulkemo akisinjiringi koumane,] aku teringimunge kanu mamu imbi lelko ‘Yambo Toko Meme Ondoringi Mamu’ niringi mele kini kepe aku sipu nilimolo.

⁹⁻¹⁰[Juda ye ailimene,] aku siku teringimunge Pulu Yemone ungu umbu tonjirimu pilipe yamboma nimbe sirimu ye Jeremayane ulu te pe wendo omba ou nirimu mele kamu wendo orumu. Yuni nimbendo:

“Ailimuni nando “Tei.” nirimu mele
ene aku siku tengendo

Isirele yambomane “Ye akumu kou sillipa
wane paono tenene topo toko liengi.”
niringi kouma likulie,

kanu koumane mingi sosipene
mane tepa mimi terimu yemonga mamu
topo toko liringi.”

nirimu.

¹¹ Judasi aku sipe tepa molopili Yesusi Romo gapomano ye nomi
[Paillate,] molorumumunge kumbikerena angilirimu kinie kanu ye
nomimuni [yunge kotemo pilipelie,] yu walsipe pilipelie nimbendo: “Nu
Juda yambomanga ye nomi kingimu molo moye?” nirimu.

Yesusini pundu topa nimbendo: “Sike niku. Akumu na.” nirimu.

¹² Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, [Juda yambomanga,] tapu
yema kinie, enene Yesusi kote tenjiku Paillatendo [kolo toko,] ungu aisili
ningulie ningindu “Yesusi yu tepa kenjilimo.” ningu yu kote tenjiringi
kinie Yesusi yu ungu te na nimbe we angilirimu.

¹³ [Yesusini ungu te na nirimu kanopale,] Paillatene yundu nimbendo:
“Nu ulu keri aisili terinu nikimili mele nu na pilkinuye?” nirimu kinie

¹⁴ Yesusi [yu tepa kenjirimu niringi mele,] pundu topa ungu telu kepe na
nimbe [karaye na tepa we angilirimu kinie kanopale Romo,] gapomano ye
nomi kanumuni paa mini wale mundupe konopu aisili lipe mundurumu.

¹⁵⁻¹⁶ Yesusi kote tenjiku molangi, ye te, yunge imbi Barapasi, yu mongo
lirimu mele yamboma pali pilku moloringi kanu yemo yu ka ulkena
perimu. [Ponie tenga tenga,] Juda yambomane kolea aili Jerusallame
ongo akuna suku, Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We
Omba Purumu mele pilingindu langi noringi walema wendo orumu kinie
enene ka ulkena perimu ye te imbi lelko “Wendo liku mundoi.” ningu
mawa teringi kinie [Romo,] gapomano ye nomimuni kanu yemo wendo
lipe yamboma sirimu. ¹⁷ [Aku siku te pu opu teringi walema kamu wendo
omba pepili Yesusi kote tenjiringi pilipelie nirimumuni,] Juda yamboma
liku maku toko moloringi kinie Paillatene ene walsipelie nimbendo: “Ye
nae ka ulkena wendo lipu ene siembo konopu lekemeleye? Ye Barapasi
wendo lipu siembo, molo enene “Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te
lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu.” nilimele ye
Yesusi wendo lipu siemboye?” nirimu. ¹⁸ [We yamboma Juda yambomanga
ye ailime munduku kelko enenga unguma liku su siku Yesusinge ungumu
pilku yu lombili andoringimunge Juda yambomanga ye ailime,] Yesusi kinie
konopu keri panjikulie kote tenjiringine pilipelie Paillatene aku sipe nirimu.

¹⁹ Paillate kote pilili polona [mologa ‘Juda ye ailimene pundu toko ungu
te ninginje.’ nimbe nokopa,] molorumu kinie yunge menuni ungu te yu
molorumuna nimbe mundupelie nimbendo: “Nuni andi ye sumbi nilimu
ulu te na tei. Kinié yu kumbu tepo kanondumunge nanga konopuna
umbuni aisili wendo omu kene yu ulu te paa na tei.” nirimu.

²⁰ [Paillatene “Ka ye nae wendo lipu siemboye?” nirimu kinie pilkulie,
Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, [Juda yambomanga,] tapu

yema kinie, enene we yamboma kondi toko ungu umbu tonjikulie “
“Yesusi topa konjipili. Barapasi wendo lipe sipili.” niei.” niringi.

21 ƁAku niringi kinie pilipelie Romo, gapomano ye nomimuni enendo
“yetolonga ‘nae wendo lipu siembo.’ konopu lekemeleye?” nimbe
walsirimu kinie

enene pundu toko ningindu: “Ye Barapasi Ɓwendo liku yando si.” niringi.

22 Aku niringi kinie pilipelie Paillatene enendo nimbendo: “Aku liemo,
enene “Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.”
ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu.” nilimele ye Yesusi, nambe
teamboye?” nimbe walsirimu kinie

enene pali “Yu unju perana kolopili uku toko panji!” niringi.

23 Aku niringi pilipelie yuni enendo nimbendo: “Aku nambemunaye?
Yu mongo nambolka mongore limuye?” nirimu.

Nakolo enene ƁaltokoƁ paa tondolo munduku ningindu: “Molo! Yu
kolopili, unju perana uku toko panji!” niringi.

24 Yunge ungumu na pilku, opa tenge teringi kanopalie Paillatene no
mare kolopa lipe, yambo liku maku toko angiliringime kanoko molangi
ki kulumiye topalie nimbendo: “I yemo toko konjingi kolomba kinie ene
kinie ungu pemba; nanga ungu te na pemba.” nirimu.

25 ƁAku sipe nirimu kinie pilkulie, yambomane pundu toko ningindu:
“Yu tonge kolombamonga umbuni pembamo olio kinie olionga
ambolangoma kinie pepili.” niringi.

26 Kanu kinie ye Barapasi ka ulkena wendo lipe ene sirimu. ƁAku
tepalie, Yesusi lipe Ɓyunge ami yema, sipelie nimbendo: “Yu ka pulsene
tokolie pe ‘Unju perana kolopili.’ ningu mengo puku unju perana uku
toko panjipai.” nirimu.

27 Kanu kinie ƁRomoƁ gapomano ye nomimunge ami yemane Yesusi
liku kanu ye nomimu perimu ulke aili akuna suku Ɓyamboma liku maku
toko moloringi koleana, pukulie, enenga ami talape yema pali “ƁYesusi
ya molemona, sukundu sukundu wai.” niringi. 28 Kanu kinie yunge mulu
wambalema kulku wendo linjiku, ‘Yu ye nomi kingi te none tepili.’ ningu
mulu wambale kondoli peanga te pakonjiku, 29 unju ka koko molorumu
te mulkupiye teko ‘Ye nomi kingimunge waniemo.’ ningu pengena
mere mundunjiku, kingimene unju kope te we ambolemele mele koló
te liku yunge ki umbukundu amonjikulie niringimuni, yu angilirimuna
koporongu langoko ungu taka tonjiku imbi we kólo toko ola linjingindu
“Juda yambomanga ye nomi kingimu, nu angilinoye?” ningu 30 yunge
kumbikerena lkambe toko kanjiku, koló kope ambolorumumu liku yunge
pengena kope to pu opu teringi.

31 Yu aku siku ungu taka tonjiku pora sikulie mulu wambale kondolimu
kulunjiku, yunge ou panjirimu mulu wambalema altoko panjinjikulie “Yu
unju perana kolopili, panjipamolo.” ningu yu liku mengo puringi.

³² [Romo ami yemane Yesusi Jerusalleme palana] ulsu mengo pungí pukulie niringimuni, kolea Sairini ye te, yunge imbi Saimono, ambolko liku ka mele siku Yesusi kolomba unju peramo “Kolo wangoko menji.” ningu siringi. ³³ [Pukulie] kolea Golkota puku akuna moloringi. (Golkotanga ungu pulumu ‘penge ombele leli koleamo.’) ³⁴ [Yesusi akuna mengo pukulie niringimuni, ‘Yamboma mindili na nangi.’ ningu] no waenena suku maratene kombili teli te munduku nosiringi aku no waenemo ‘Yu nopili.’ ningu, siringi nakolo aku no waenemo nomba pilipelie “Molo.” nimbe na norumu.

³⁵ Kanu kinie [ami yemane] yu unju perana ola panjikulie unjumu liku ola anjiringi. [Aku tekolie, ou unjuna ola uku toko na panjikulie] yunge mulu wambale [kulunjiku nosiringime] ‘Moke teamili.’ ningu ene yu mele mele lingí mele pilingindu kou kate teko pe mulu wambalema liringi. ³⁶ Pe yu unju perana ola angilipili tapu teko kanoko moloringi. ³⁷ ‘Yu mongo lirimu mele yamboma kanangi.’ ningu
I YE YESUSI JUDA YAMBOMANGA YE NOMI KINGIMU
ningu imbi toko yunge pengena olakondo unjuna monjiringi.

³⁸ Opa tekolo melema wa liringili ye talo pea unju pera talonga uku toko panjiringila. Te Yesusi yunge ki umbukundu uku toko, te ki tarokondo uku toko panjiringi.

³⁹ Akuna ongo puringi yambomane Yesusi [kanoko keri kanokolie yu] ungu taka tonjiku iri mele tokolie ⁴⁰ ningindu: “Aa! “Ulke tembelemo tekisipulie altopo wale yepoko omba pupili takopo limbu.” nirinu yemo, ‘Naa kolambo.’ ningu nu nunu liku taponji. Nu sike Pulu Yemonga Malo liemo unju perana manie oi.” niringi.

⁴¹ Aku sikula Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, Juda yambomanga] tapu yema kinie, enene kepe yu ungu taka tonjikulie ningindu: ⁴² “Yu yambo wema ‘Naa kolangi.’ nimbe lipe taponjirimu nakolo yu yuyu ‘Naa kolambo.’ nimbe manda na lipe taponjikimu. Yu ‘Isirele yambomanga ye nomi kingimu [molio.] nilimo mele sike aku sipe, molemo liemo yu yuyu unjuna manie opili. Yu yuyu unjuna manie ombá kinie kanopolie ‘Yu sike olionga ye nomi kingimu.’ nimbu tondolo mundupu pilimolo. ⁴³ Yuni ‘Pulu Yemone na lipe taponjimbe.’ nimbe tondolo mundupe pilipe molemo kanumu; yu “Pulu Yemonga Malo molio.” nilimo kene Pulu Yemone yu kanopa peanga kanopa, ‘Yu manie we olkanje papu.’ konopu lemu liemo kapola, yu omba yu lipe taponjipe [unjuna wendo lipili.] [Aku sipe temu liemo ‘Yu sike Pulu Yemonga Malo.’ nimbu tondolo mundupu pilimolo.]” niringi.

⁴⁴ Wa noli ye talo yu kinie unjutolonga uku toko panjiringi yetolone yu aku siku ungu taka tonjiringilila.

⁴⁵ [Yesusi unjuna ola we angilipili] ai tangoli ena tuwellepo killoko terimu kinie kolea pali sumbulu topalie, pe ipupini ena tere killoko

terimu kinie kelerimu. ⁴⁶Ipupini ena tere killoko mele terimu kinie Yesusini ru nimbelle nimbendo:

“Elloi, Elloi, llama sapakatani.”

nirimu. Akumu Juda yambomanga ungu te. Akumunge pulumu i sipe:

“Nanga Pulu Yemo, nanga Pulu Yemo,
na nambemuna munduku kelenuye?”

nirimu.

⁴⁷Akuna nondoko angiliringimenga marene yuni aku nirimu kinie pilku [sundukulie] ningindu: “Pilieme. Yu Illainja walsikimu.” niringi.

⁴⁸Aku nirimu kinie piliringimenga ye te tamburembu lkisipe pupe ulu pinje mele te lipe no waene kombili teli mare akuna panjipelle, ‘Yesusi no waene kombili teli pinjena pelemomo nopili.’ nimbe memba omba unju pepena tenga ka topa olando sirimu. ⁴⁹[Nakolo yu no waenemo sirimu mele kanokolie] we yambomane ningindu: “Molo. Kinié unjuna we angilipili. Illainjane sike yu ‘Naa kolopili.’ nimbe lipe taponjipe manie limbendo okomonje, kanopo kanamili.” niringi.

⁵⁰Yesusini ungu te tondolo ru nimbelle, pe yunge minimundu ‘Pui.’ nimbe yu kolorumu.

⁵¹Yu aku sipe kolorumu kinie [ulu aili mare] walsikale [wendo orumu.] Pulu Yemo popo toko kaloringi ulke tembele [Jerusallemesuku angilirimu akuna sukundu Pulu Yemo molorumu] suluminia paa kake telimunge kerepuluna [‘Yamboma sukundu na pangi.’ ningu ou alieli] mulu wambale aili tene pipi siku panjiringi angilirimu. [Yesusi kolopa pora sirimu kinie] kanu mulu wambalemo ai suku singine olakondo maniendo sipe olá torumu. [Aku tepa,] ma jimi jimi te tepa, kou ailime topa ungu mengu topa, ⁵²yambo ou ono teringi koleama anju yando pupe, Pulu Yemonga yambo kake teli ou koloringime [Pulu Yemone] topa makinjirimu. ⁵³Lomboroko ola molko ono kolea peringine wendo ongolie, Yesusi pe lomboropa ola molorumu kinie Pulu Yemonga kolea aili kake teline suku pukulie yambo aisili ‘Kanangi.’ ningu puringi.

⁵⁴[Romo] ami ye wane anderete nokorumu yemo kinie, yu pea Yesusi terimu mele tapu teko kanoko moloringi ami yema kinie, enene ma jimi jimi tepa ulu lupe lupema wendo orumu kinie kanokolie ene paa mini wale mundukulie ningindu: “I yemo yu paa sike Pulu Yemonga Malo lepamo.” niringi.

⁵⁵Ambo aisili mele, [Yesusi unju perana kolorumu] akuna sulu teko kanoko angiliringi. Ou kanu amboma [enenga pulu] kolea Gallilli disiriki munduku kelko Yesusi lombili andoko liku taponjiku nokoko [Jerusallemesuka] oringi amboma. ⁵⁶Enenga ambo te Makatalla taono ambo Maria, te Jemisi kinie Josese kinie eltenga anumu Maria, te ye Seperinge malotolonga anumu.

⁵⁷Ipupini, kolea kala tomba terimu kinie Arimatia taono ye kamako te, yunge imbi Josepo, yu kepe Yesusi lombili andorumu ye te, yu omba

⁵⁸ [Romo gapomano ye nomi] Paillate molorumuna pupe, “Yesusinge onomo na si.” nimbe mawa terimu kinie Paillatene yu “Onomo lipili.” nimbe [ami yemando nimbe mundurumu].

⁵⁹ [Paillatene “Kapola.” nirimu kinie] Josepo pupe onomo manie lipe, mulu konde tene lipe kulupi torumu. Kulupi topalie ⁶⁰ kou kande konde te, Josepo yu ‘Kolombo kinie akuna na ono teangi.’ nimbe kou kande te akupe nosirimu kou kandemonga suku memba pupe nosirimu. Nosipelie kou kande kerepuluna kou aili te perele marele memba omba pipi sipelie yu kelepa purumu. ⁶¹ Makatalla taono ambo Maria kinie Maria te kinie elte kou kandemo lerimu kerepuluna nondoko [yu onomo kou kandena nosirimu mele kanoko] moloringili.

⁶² [Kanu kinie,] ‘Opali [koro molomolo wale] Sambatemo.’ ningu pilkulie, kinié mele, melema undu undu siringi kanu walemo pora nirimu kinie opalikundu Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Parisi yema kinie, ene [Romo gapomano ye nomi] Paillate molorumuna puku liku maku toko angilkulie ⁶³ ningindu: “Ye Ailimu, ye kanumu ou na kolopa we molopalie yambomane ‘Sike.’ ningu pilingi unguma kolo topa nirimu kanu yemo yu “Kolopolie wale yepoko omba pumbe kinie lomboropo ola molombo.” nirimu olio pilirimulu kene ⁶⁴ [nuni ami yemando] “Kanu yemo [bonongo] ono tengi kou kandemo wale yepoko paa mimi siku nokai!” nieni. Naa nokonge kinie yunge lombili andoli yemane onomo ongo wa liku mengo pukulie “Yu lomboropa ola molopa omba pumu.” ningi. Aku siku kolo toko ningi kinie yu ou ‘ ‘Sike nikimu.’ niengi.’ nimbe kolo torumu ungumu maniendopa, enene ‘Yambomane ‘Yuni sike aku sipe temu.’ niengi.’ ningu kolo tonge ungumu paa olandopa pemba.” niringi.

⁶⁵ Paillatene [Juda ye ailimendo] pundu topa nimbendo: “[Aku liemo,] ami ye mare liku mengo puku, “Yemo ono tengi koleamo nokoko konjengi.” ningu monjiku, ‘Yambomane ono koleamo ulu te na teangi.’ ningu ‘Aulkemo tondolo pipi siemili.’ konopu lenge mele teangi.” nirimu. ⁶⁶ [Aku nirimu kinie] pilkulie ami ye mare liku mengo puku, yambo ono kou kandemo pipi siringi koumu pala teko pele lelko enenga imbimu akuna toko monjikulie, “Ami yema akuna nokoko molangi.” ningu monjikulie [ene puringi].

28 ¹ [Juda yambomanga koro moloringi] wale Sambatemo pora nimbe, enenga pulu pulu kongono walemo wendo ombando kolea tangombando muni lerimu kinie Makatalla taono ambo Maria kinie, Maria te kinie, pukulu [Yesusinge] onomo nosiringi kou kandena [onomo] kanongele puringili.

² Ailimunge mulu koleana angello te manie orumu kinie ma jimi jimi paa tondolo tepa terimu. Angellomone omba kou kandena pupe kou kande kerepulumu pipi siringi koumu wendo lipe perele marele memba

pupe nosipe akuna ola molorumu. ³Kanu angellomonga kumbikeremo kariapá tepa pa telemo mele pa tepa, mulu pakorumuma kalopera topa paa kake telemo mele kake terimu. ⁴Yesusi ono kolea nokoringi ami yema angellomo kanoko paa mini wale munduku pungu pungu ningulie yambo kololimene ungu na ningu ulu te na telemele mele ene aku siku uluri na teko we moloringi.

⁵Angellomone ambotolondo nimbendo: “Pipili na kolale. Yesusi ‘Kolopili.’ ningu talko unju perana uku toko panjiringi kanu yemo kanongele okombeke na pilkiru. ⁶Yu ya na lemo. “Kolopolie wale yepoko sipemonga, lomboropo ola molombo.” ou nirimu aku mele temu. Onomo ou lerimu koleamo ongo kanale. ⁷Kanokololie popenge teko pukulu yunge lombili andolime i siku ningu siengili: “Yesusi ono koleana lepalie lomboropa ola molopa kolea Gallilli disirikindu kumbi lepa pulimo kene ene akuna yu kanonge.” ningu siengili. “Ungu nimbu sinjimbundu ondu, kanu ungumu nimbu pora sikiru.” nirimu.

⁸Angellomo aku sipe omba mona molopalie nirimu mele, kanoko pilkululie ambotolo pipili kolkolo kamele paa akokolo, aku sipe konopu talo pepili lkisiku pukulu yunge lombili andolime ningu singilí puringili. ⁹[Lkisiku pungilí puringili kinie, Yesusi lipe sinjipe elte aulkena kanopa lipelie “Okombeleye?” nirimu. Kanu kinie eltene yunge kimbukundu puku kangulkulu yu kapi ningu imbi ola linjiringili.

¹⁰Kanu kinie Yesusini eltendo nimbendo: “Pipili na kolkololie, elte pukulu nanga angenupilindu ningilindu: “Kolea Gallillindu pangi. Yu akuna kanonge.” nipale.” nirimu.

¹¹Ambotolo kelko yando ongele oringili kinie Yesusinge ono kou kandemo nokoringi ami ye mare kolea aili [Jerusallemu, suku puku Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailimendo uluma wendo orumu mele pali ningu sipuringi.

¹²[Piliringi kinie, popo tonjiringi ye ailime, Juda yambomanga ye ailime kinie pea maku tokolie ene kinie [ungu ningulie ningindu: “We yamboma i uluma wendo omu mele pilkulie “Yesusi lomboropa ola molomunje.” ningí kene ‘Naa piliengi!’ nimbu nambe teamolonje?” ningu, kerepali ningulie tenge mele ningu panjikulie niringimuni, ami yema kou mone aisili sikulie ¹³enendo ningindu: “Yambomane “Yesusi nambe temuye?” ningu walsingí kinie enene i siku niengi: “Ipulueli uru pemulu kinie yunge lombili andolimene kiyongo ningu ongo yu liku mengo púngi.” niengi. ¹⁴[Olio Juda yamboma nokolemo Romo, gapomano ye nomimuni [aku tengi mele, ungu te pilimu liemo ‘Ene mongo na liengi.’ nimbu olione enenga lipu taponjipu yu kinie ungu nimulú, kanu kinie ‘Enene ono koleamo mimi siku na nokoko we uru pengi.’ konopu lembamonga mongo na lingí.” niringi.

¹⁵Aku niringimunge pilkulie ami yemane kou mone liku enene “Nieí.” niringi mele yambomando niringi. Akumunge yandopa kinie i [boku

tokoro, walemo kepe Juda yambomanga koleamanga pali i ungumu anju anju pulimo pilkulie yambo aisilini kanu temanemo toko molemele.

¹⁶ ǀAmboma pukulie kanoko piliringi mele temane toko siringi, kinie pilkulie Yesusi lombili andoli ye rureponga yepoko kolea Gallilli disiriki puku, Yesusini ma pangi te imbi lepa ou “Akuna wangi.” nirimu ma pangine puringi. ¹⁷Akuna puku Yesusi kanokolie niringimuni, yu kapi ningu yunge imbi ambolko ola linjiringi nakolo marene ‘Yesusi kolorumu. Imu Yesusi molo naenje?’ ningu konopu talo teko leringi.

¹⁸ Kanu kinie Yesusi yu nondopa omba enendo nimbendo: “Tarane nando “Nu nunu mulu koleana melema kinie yamboma kinie, ma koleana melema kinie yamboma kinie nokani.” nimbe tondolomo na sirimu, na kinie pelemo. ¹⁹Aku ǀtondolo na sirimumu ene simbu ene kinie pemba, kene ene ma koleamanga pali puku ‘Yamboma pali nanga ungumu pilku liku, nanga lombili andolime molangi.’ ningu, puku ningu sipukulie ningimuni, ǀpilku liku molonge, yamboma no linjingindu Lapa kinie Malo kinie Mini Kake Telimu kinie enenga imbi lelko ene no linjiku, ²⁰enendo “Na lombili andolimene teangi.” nirindu mele pali ‘Aku yamboma teangi.’ ningu ene mane siengi. Aku siku niliku andoko molonge kinie na ene kinie alieli molambo mulu matolo pora nimbé.” nirimu.

ǀAku pea.